

**T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI**

**2001 YILI
FAALİYET RAPORU**

T.C. BAŞBAKANLIK GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI DÖKÜMANTASYON MERKEZİ	
YER NO	16-B
DEMİRBAŞ NO	4925

ANKARA 2002

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI

VİZYON

KÜRESEL DÜŞÜNCE VE
YEREL KOŞULLAR
IŞIĞINDA SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSANI
KALKINMA

MİSYON

ÇEVRE VE İNSAN
ODAKLI DEĞER YARATMA

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
1. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ.....	1
1.1. GAP Bölgesi ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	1
1.2. GAP'ın Tarihçesi.....	3
1.3. GAP'ın Gelişme Aşamaları.....	4
1.3.1. GAP Su ve Toprak Kaynakları Geliştirme Programı.....	4
1.3.2. Entegre Proje Yaklaşımı.....	6
1.3.3. Sürdürülebilir İnsani Gelişme.....	7
1.4. GAP Yatırımları ve 2001 Yılı Durumu.....	9
1.4.1. GAP'ın Finansmanı Boyutu.....	9
1.4.2. GAP Kamu Yatırımları.....	11
Enerji.....	11
Tarım.....	13
Sanayi.....	17
İhracat.....	21
Ulaşım.....	24
Sağlık.....	26
Eğitim.....	27
2. GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ TEŞKİLATI.....	29
2.1. Mevzuat.....	30
2.1.1. 388 Sayılı KHK.....	30
2.1.2. 4314 Sayılı Kanun.....	31
2.2. Organlar.....	31
2.2.1. GAP Yüksek Kurulu.....	31
2.2.2. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı.....	31
Merkez Teşkilatı Birimleri.....	35
Bölge Müdürlüğü Birimleri.....	38
2.3. Toplu Bilgiler.....	40
2.4. Personel Durumu.....	41
2.4.1. Genel Bilgiler.....	41
2.4.2. Memurlar.....	42
2.4.3. Sözleşmeli Personel.....	42
2.4.4. İşçiler.....	44
2.5. Mali Durum.....	45
2.5.1. GAP İdaresi 2001 Yılı Mali Durumu.....	45
2.5.2. GAP İdaresi 2001 Yılı Bütçesi.....	45
2.5.3. GAP İdaresi 2001 Yılı Bilançosu.....	47
2.5.4. GAP İdaresi 2001 Yılı Gelir Tablosu.....	50
3. GAP İDARESİ'NİN ÇALIŞMALARI.....	52
3.1. TARIM PROJELERİ.....	52
3.1.1. Siirt Organize Hayvancılık Bölgesi Kurulması.....	52
3.1.2. Sulama Kanallarındaki Suyun Regülasyonu ve İşletilmesi İle Su Tasarrufu Sağlayan Sulama Metod ve Teknolojileri.....	53
3.1.3. Tarımsal Araştırma Projesi.....	54
3.1.4. Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması.....	59

3.1.5. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü.....	63
3.1.6. GAP Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi (İBY)....	68
3.1.7. GAP Bölgesi Hayvancılığını Geliştirme Projeleri (GAP Halkaları).....	70
3.1.8. GAP Bölgesi Su Ürünleri Üretim ve Tüketiminin Artırılması Etüd Projesi.....	72
3.2. SOSYAL PROJELER (EĞİTİM-KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRÜ)	
3.2.1. GAP Sosyal Eylem Planı.....	73
3.2.2. GAP Bölgesi'nde Halk Sağlığı Projesi.....	78
3.2.3. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi (Köye Dönüş İçin Acil Uygulama Programı).....	79
3.2.4. Merkez Köylere Dayalı Kırsal Kalkınma Projesi.....	80
3.3. KÜLTÜR, TURİZM VE ÇEVRE PROJELERİ	
3.3.1. Hasankeyf Tarihi ve Arkeolojik Sit Alanı Araştırma ve Kazı Kurtarma Çalışması.....	81
3.3.2. GAP Bölgesi'nin Günümüzdeki ve Yakın Gelecekteki İklim Durumunun İncelenmesi.....	81
3.4. FİZİKSEL GELİŞME VE YEREL YÖNETİMLER (ALTYAPI PROJELERİ)	
3.4.1. GAP Bölgesi Halihazır Harita Yapımı.....	82
3.4.2. İmar Planları.....	85
3.4.3. Akçakale Kanalizasyon ve Arıtma Projesi	86
3.4.4. Ceylanpınar Kanalizasyon ve Arıtma Projesi	86
3.4.5. Kahta Kanalizasyon Projesi.....	87
3.4.6. Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Alt-Bölge Gelişme Planı.....	87
3.4.7. İhsu Baraj Gölü Çevresi Alt Bölge Gelişme Planı.....	87
3.4.8. Şanlıurfa-Harran Ovaları Alt-Bölge Gelişme Planı Hazırlanması.	88
3.4.9. GAP Bölgesi'nde Entegre Kalkınmanın Güçlendirilmesi ve Sosyo-Ekonomik Eşitsizliğin Azaltılması Proje Paketi (Sürdürülebilir Kalkınma Programı).....	88
3.4.10. GAP Bölgesi Katı Atık Yönetimi Projesi.....	96
3.4.11. Halfeti İlçesi Kentsel Gelişme Projesi.....	96
3.4.12. Kentsel Gelişme (Muhtelif).....	97
3.5. DİĞER ÇALIŞMALAR	
3.5.1. GAP Bölgesi'nde Tarımsal Mekanizasyon İhtiyaçları Etüdü (Uygulama).....	99
3.5.2. Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu Projesi.....	100
3.5.3. Zeugma Acil Kazı ve Kurtarma Çalışmaları.....	101
3.5.4. GAP Bölgesi Yaban Hayatı Projesi.....	101
3.5.5. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Arkeolojik Yerleşmelerin Taranması.....	103
3.5.6. Köy İçme Sularının Yaygınlaştırılması Çalışmaları.....	103
3.5.7. Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Etüt Proje Hizmetleri.....	104
4. ULUSLARARASI İLİŞKİLER.....	106
5. GAP İDARESİ'NİN TANITIM ETKİNLİKLERİ.....	120

TABLoların LİSTESİ

Tablo 1	GAP Bölgesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus.....	1
Tablo 2	GAP İlleri 1990-2000 Kent, Kır ve Toplam Yıllık Nüfus Artış Hızları.....	2
Tablo 3	2000 Yılında GAP İlleri'nin Bölge Nüfusu İçindeki Payları.....	2
Tablo 4	GAP Su Kaynakları Geliştirme Paketi.....	4
Tablo 5	GAP Master Planı'na Göre Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gerçekleşmeler.....	9
Tablo 6	GAP'a Yapılan Kamu Yatırım Tahsisleri (1990-2002).....	10
Tablo 7	GAP Enerji Projelerinde Fiziki Gerçekleşme Durumu (2001 Sonu).....	11
Tablo 8	GAP Kapsamındaki HES'lerin Kümülatif Elektrik Üretimi.....	12
Tablo 9	GAP'ın Hidroelektrik Getirisi (2001 Yılı).....	12
Tablo 10	Enerji üretiminde Türkiye-GAP Karşılaştırması.....	12
Tablo 11	GAP'ta Mevcut Sulamalar.....	13
Tablo 12	GAP'ta İnşa Halindeki Sulamalar.....	14
Tablo 13	2001 Yılı İhale Programı'ndaki Sulamalar.....	14
Tablo 14	Örnek Alan Harran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayrisafi Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler.....	15
Tablo 15	GAP Bölgesi'nde Mevcut Sanayi Tesisleri (2001 Yılı).....	18
Tablo 16	GAP Bölgesi'nde 1995-2000 Döneminde Verilen Teşvik Belge Sayısı.....	20
Tablo 17	Teşvik Belgeli Yatırımların Yarattığı İstihdam, Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi ve Döviz Kullanımı.....	21
Tablo 18	1996-2001 Yıllarında Türkiye ve GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracat.....	21
Tablo 19	2001 Yılında GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı.....	22
Tablo 20	GAP Bölgesi Sağlık Kurumları (2001 Yılı).....	26
Tablo 21	GAP İlleri İtibariyle Okullaşma Oranları (%).....	28
Tablo 22	Toplu Bilgiler.....	40
Tablo 23	2001 Yılı Personel Durumu.....	42
Tablo 24	Memur ve Sözleşmeli Personelin Öğrenim Durumları.....	43
Tablo 25	Personele Yapılan Harcamalar.....	43
Tablo 26	Sosyal Giderler.....	44
Tablo 27	Bütçeye İlişkin Toplu Bilgiler.....	46
Tablo 28	2001 Yılı Bilançosu AKTİF.....	48
Tablo 29	2001 Yılı Bilançosu PASİF.....	49
Tablo 30	GAP İdaresi'nin 2001 Yılı Gelir-Gider Hesabı.....	50
Tablo 31	GAP İdaresi 2001 Yılı Yatırım Programı.....	51
Tablo 32	Tohumculuk Projesi Demostrasyonları Özet Bilgi.....	57
Tablo 33	Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projeleri Kapsamında Bugüne Kadar Yapılan Çalışmalar.....	60
Tablo 34	GAP İdaresi'nce Oluşturulan Örnek Bahçeler (Çiftçi ve Fidan Sayısı).....	61
Tablo 35	GAP Bölgesi'nde Açılan ÇATOM'lar.....	74
Tablo 36	GAP İdaresi Tarafından Yapılmış Olan Harita Alımı İşleri.....	82
Tablo 37	GAP İdaresi Tarafından Yapılmakta Olan Harita Alımı İşleri.....	83
Tablo 38	GAP İdaresi'nce Yaptırılan İmar Planları.....	85
Tablo 39	2001 Yılında Sondaj Yapılan Yerleşim Birimleri.....	103

1. GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ (GAP)

Önceleri Fırat ve Dicle nehir havzalarında sulama ve hidroelektrik enerji üretimine yönelik 13 proje paketinin toplamı olarak planlanan ve kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali ve 1.7 milyon hektar alanda sulama şebekesi yapımını öngören GAP, bugün, su kaynakları geliştirme programının yanısıra tarım, ulaştırma, sanayi, kentsel ve kırsal altyapı, eğitim, sağlık, konut, turizm ve diğer sektörlerdeki yatırımları da içine alan, sürdürülebilir insani kalkınmaya dayalı entegre bir bölgesel kalkınma projesi olarak uygulanmaktadır.

GAP'ın temel hedefleri, Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve hayat standardını yükselterek bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak; kırsal alandaki verimliliği ve istihdam imkanlarını artırarak sosyal istikrar, ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmaktadır.

1.1. GAP BÖLGESİ VE SOSYO-EKONOMİK ÖZELLİKLERİ

Yüzölçümü

Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Türkiye'nin güneydoğusundaki 9 ilde uygulanmaktadır. Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerini kapsayan GAP Bölgesi, toplam ülke yüzölçümünün yaklaşık % 10'unu oluşturan 75 193 km²'lik bir alana sahiptir.

Nüfus

2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre GAP Bölgesi'nin nüfusu yaklaşık olarak 6.6 milyon kişidir. Bu miktar ülke toplam nüfusunun % 9.7'sini oluşturmaktadır.

Tablo 1: GAP Bölgesi'nde Kentsel ve Kırsal Nüfus

İller	1990			2000		
	Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Bucak-Köy (%)	Nüfus	İl ve İlçe Merkezleri (%)	Bucak-Köy (%)
Adıyaman	513 131	43.28	56.72	623 811	54.33	45.67
Batman	344 121	56.20	43.80	446 719	68.38	31.62
Diyarbakır	1 096 447	54.90	45.10	1 364 209	59.99	40.01
Gaziantep	1 010 396	73.06	26.94	1 293 849	78.73	21.27
Mardin	558.275	44.61	55.39	705 098	55.49	44.51
Siirt	243 435	45.24	54.76	264 778	58.44	41.56
Şanlıurfa	1 001 455	55.03	44.97	1 436 956	58.44	41.56
Şırnak	258 701	47.80	52.20	354 061	59.95	40.05
Kilis	130 198	67.00	33.00	114 724	65.36	34.64
GAP	5 156 159	55.80	44.20	6 604 205	62.91	37.09
TÜRKİYE	56 473 035	59.21	40.79	67 844 903	65.01	34.99

Kaynak: DİE 1990 Genel Nüfus Sayımı, 2000 Genel Nüfus Sayımı

Tablo 1’de 1990 ve 2000 yıllarında GAP Bölgesi’nde iller itibariyle kırsal ve kentsel nüfusun toplam nüfus içindeki oranları gösterilmektedir. 1990 yılında Bölge’de toplam nüfusun % 56’sı kentlerde yaşarken 2000 yılında bu oran % 63’e çıkmıştır.

Tablo 2: GAP İlleri 1990-2000 Kent, Kır ve Toplam Yıllık Nüfus Artış Hızları (Binde)

	Bucak-Köy	İl ve İlçe Merkezleri	Toplam
GAP	7.21	36.74	24.74
Türkiye	3.95	27.04	18.34

1990-2000 yılları arasında GAP Bölgesi’nin yıllık nüfus artış hızı yaklaşık binde 25 iken bu oran Türkiye geneli için binde 18 düzeyinde olmuştur.

Öteki bölge ve illere göç vermesine karşın, GAP Bölgesi’nin yıllık nüfus artış hızı ülke değerinin üzerinde olduğu için Bölge nüfusunun ülke toplam nüfusu içindeki payı da giderek artmaktadır. Bölge’de kentsel nüfus artış hızı kırsal nüfusa oranla daha yüksektir.

Tablo 3: 2000 Yılında GAP İlleri’nin Bölge Nüfusu İçindeki Payları

İller	(%)
Şanlıurfa	22
Diyarbakır	21
Gaziantep	20
Mardin	11
Adıyaman	9
Batman	6
Şırnak	5
Siirt	4
Kilis	2
GAP	100

GAP İlleri nüfusunun Bölge toplam nüfusu içindeki paylarına bakıldığında, Bölge nüfusunun yaklaşık % 60’ının Şanlıurfa, Diyarbakır ve Gaziantep’te yaşadığı görülmektedir. Bölge’nin en kalabalık ili Şanlıurfa (% 22) iken Batman, Şırnak, Siirt ve Kilis illerinde toplam olarak Bölge nüfusunun % 17’si ikamet etmektedir.

1.2. GAP'IN TARİHÇESİ

Türkiye'nin sahip olduğu su kaynaklarından yararlanılması fikri Atatürk döneminde ortaya konmuş ve ilk adımlar atılmıştır. 1936 yılında Atatürk'ün emriyle Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) kurulmuştur. EİEİ, Türkiye'nin bol ve ucuz elektrik enerjisine kavuşturulması hedefi doğrultusunda "Keban Projesi" ile ilgili keşif etütlerine başlamış ve Fırat Nehri'nin her açıdan tetkiki ve sonuçlarının tespiti için Palu, Pertek, Keban Boğazı, Kömürhan, Karakaya ile Kemaliye'de birer rasat istasyonu kurmuştur. EİEİ tarafından 1938 yılında Keban Boğazı'nda jeolojik ve topografik etütler yapılmıştır. 1950-1960 yılları arasında Fırat ve Dicle üzerinde sondaj çalışmalarına ağırlık verilmiştir.

İkinci Dünya Savaşı ve savaş sonrası ekonomik güçlükler çalışmaları uzun süre aksatmış, daha sonra yeni ihtiyaçların ortaya çıkması üzerine 1954 yılında Devlet Su İşleri (DSİ) Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu dönemde Türkiye'de havza çalışmaları yapılması fikri oluşmuş ve ülke 26 havzaya ayrılarak etüt ve planlama faaliyetlerine başlanmıştır. Çalışmaların verimli olabilmesi için yerel organizasyonlara gidilmesi benimsenmiştir. 1961 yılında Diyarbakır'da kurulan Fırat Planlama Amirliği'nce Fırat Havzası'nda su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesiyle ilgili ilk çalışmalar yürütülmüş, 1964 yılında Fırat Havzası'nın sulama ve enerji potansiyelini belirleyen "Fırat Havzası İstikşaf Raporu" geliştirilmiştir.

1968 yılında Aşağı Fırat Havzası'nda önerilen depolama tesisleri ve hidroelektrik santraller fizibilite aşamasında, sulama tesisleri de master plan aşamasında bir yerli-yabancı firmalar grubuna ihale edilmiş ve bu çalışmalar 1970 yılında tamamlanmıştır. Diğer yandan Dicle Havzası için de aynı paralelde çalışmalar DSİ Diyarbakır Bölge Müdürlüğü'nce sürdürülmüştür.

Böylece, Aşağı Fırat Havzası ile Dicle Havzası'ndan ne şekilde faydalanılacağı açıklık kazanmış ve 1977 yılında bu iki havza projesinin "Güneydoğu Anadolu Projesi" olarak adlandırılması benimsenmiştir.

Bölge'nin su kaynaklarının geliştirilmesi ile sulamaların sağlayacağı sosyo-ekonomik değişimin büyüklüğü, bu değişimi bir bölgesel kalkınma projesi kapsamında ve entegre bir yaklaşımla yönlendirmek gereğini ortaya çıkarmıştır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin entegre bölgesel planlama çerçevesinde ele alınması, yürütülmekte olan faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanması ve yönlendirilmesi görevi 1986 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'na (DPT) verilmiştir.

DPT Müsteşarlığı 1988 yılında, GAP'ı entegre ve çok sektörlü bir sosyo-ekonomik kalkınma projesi olarak ele almak amacı ile GAP Master Plan çalışmasını başlatmıştır. Bu çalışma kapsamında, proje için muhtemel yönetim sistemleri ve alternatifleri de ele alınmıştır.

Bölge'de yapılacak uygulamaların çok kapsamlı olması dikkate alınarak bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasını sağlamak amacıyla, 6 Kasım 1989 tarih ve 20334 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuştur.

1.3. GAP'IN GELİŞME AŞAMALARI

1.3.1. GAP SU KAYNAKLARI GELİŞTİRME PROGRAMI

Fırat Havzası ve Dicle Havzası projeleri olmak üzere iki gruptan oluşan GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı kapsamında 22 baraj, 19 hidroelektrik santrali inşaatı öngörülmekte, projenin tamamlanması sonucunda 1.7 milyon hektar alanın sulanması ve yılda 27 milyar kilovatsaat elektrik enerjisi üretilmesi planlanmaktadır.

Tablo 4: GAP Su Kaynakları Geliştirme Programı

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Sulama Alanı (ha)	Proje Durumu
1. KARAKAYA PROJESİ	1 800	7 354	-	
Karakaya Barajı ve HES	1 800	7 354		İşletme
2. AŞAĞI FIRAT PROJESİ	2 450	9 024	706 281	
Atatürk Barajı ve HES	2 400	8 900	-	İşletme
Şanlıurfa HES	50	124	-	İnşa
Şanlıurfa Tüneli ve Sulamaları			470 135	İnşa+İşletme
A- Şanlıurfa-Harran Sulaması			152 353	İnşa+İşletme
B- Mardin-Ceylanpınar Cazibe Sulaması			94 929 (1576)	Planlama
C- Mardin-Ceylanpınar Pompaj Sulaması			118 264	Planlama
D- YAS Sulamaları			104 589	Planlama
Siverek-Hilvan Pompaj Sulaması	-	-	188 778	Planlama
Bozova Pompaj Sulaması	-	-	47 368	Plan+Kati Pr.+Prg.
3. SINIR FIRAT PROJESİ	861	3 168	-	
Birecik Barajı ve HES	672	2 516	-	İşletme
Karkamış Barajı ve HES	189	652	-	İşletme
4. SURUÇ-YAYLAK PROJESİ	-	-	114 826	
Yaylak Ovası Sulaması	-	-	20 012	Programda
Suruç Ovası Sulaması	-	-	94 814	Planlama+Programda
5. ADIYAMAN-KAHTA PROJESİ	195	509	77 824	
Çamgazi Barajı ve Sulaması	-	-	7 430	İnşa
Gomikan Barajı ve Sulaması	-	-	6 868	Master Plan
Koçalı Barajı HES ve Sulaması	40	120	21 605	Master Plan
Sırımtaş Barajı ve HES	28	87	-	Master Plan
Fatopaşa HES	22	47	-	Master Plan
Büyükçay Barajı HES ve Sulaması	30	84	12 322	Master Plan
Kahta Barajı ve HES	75	171	-	Master Plan
Atatürk Barajı Gölünden Pompaj Sulaması	-	-	26 793	Planlama
	-	-	2 806	İnşa
6. ADIYAMAN-GÖKSU-ARABAN	7	43	71 598	
Çataltepe Barajı	-	-	-	Planlama
Gölbaşı, Abbasiye, Araban, Besni-Keysun, Kızılın, Yavuzeli, İncesu, Pazarcık Sulamaları	-	-	71 598	Ön İnceleme
Erkenek HES	7	43	-	Ön İnceleme
7. GAZİANTEP PROJESİ	-	-	142 664	
Hancağız Barajı ve Sulaması	-	-	6 945	İşletme
Doğanpınar-Kayacık Barajı ve Sulaması	-	-	20 000	İnşa
Kemlin Barajı ve Sulaması	-	-	3 088	Planlama
Bayramlı Regülatörü ve Sulaması	-	-	4 730	İnşa + Planlama
Belkıs Nizip Pompaj Sulaması	-	-	11 925	İnşa

Proje ve Üniteleri	Kurulu Güç (MW)	Enerji Üretimi (GWh)	Sulama Alanı (ha)	Proje Durumu
Birecik Baraj Gölü Pompaj Sulaması	-	-	95 976	Planlama
MÜNFERİT PROJELER			70 365	
İşletmede	14,4	42	53 440	
Planlama	-	-	16 925	
Nusaybin Sulaması	-	-	7 500	İşletme
Çağçağ HES	14,4	42	-	İşletme
Akçakale YAS Sulaması	-	-	15 000	İşletme
Ceylanpınar YAS Sulaması	-	-	27 000	İşletme
Hacıhıdır Projesi	-	-	2 080	İşletme
Dumluca Projesi	-	-	1 860	İşletme
Seve Barajı ve Sulaması	-	-	1 400	Programda
Besni Barajı ve Sulaması	-	-	2 820	Planlama
Ardıl Barajı ve Sulaması	-	-	3 535	Planlama
Nusaybin Çağçağ 2.Merhale Projesi	-	-	9 170	Planlama
8. DİCLE-KRALKIZI PROJESİ	204	444	130 159	
Kralkızı Barajı ve HES	94	146	-	İşletme
Dicle Barajı ve HES	110	298	-	İşletme
Dicle Sağ Sahil Cazibe Sulaması	-	-	52 943	Programda
			1 336	İnşa
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sulaması (P ₂ ,P ₅)	-	-	23 085	İnşa
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sulaması (P ₆)	-	-	7 845	Programda
Dicle Sağ Sahil Pompaj Sulaması (P ₃ ,P ₄)	-	-	44 950	Programda
9. BATMAN PROJESİ	198	483	37 351	
Batman Barajı ve HES	198	483	-	İnşa+İşletme
Batman Sol Sahil Sulaması	-	-	18 758	İnşa
Batman Sağ Sahil Cazibe Sulaması	-	-	18 593	İnşa
10. BATMAN-SİLVAN PROJESİ	240	964	257 000	
Silvan Barajı ve HES	150	623	-	Master Plan
Kayser Barajı ve HES	90	341	-	Master Plan
Dicle Sol Sahil Cazibe Sulaması	-	-	200 000	Master Plan
Dicle Sol Sahil Pompaj Sulaması	-	-	57 000	Master Plan
11. GARZAN PROJESİ	90	315	60 000	
Garzan Barajı ve HES	90	315	-	Ön İnceleme
Garzan Sulaması	-	-	60 000	Ön İnceleme
12. ILISU PROJESİ	1 200	3 833	-	
Ilısu Barajı ve HES	1 200	3 833	-	Programda
13. CİZRE PROJESİ	240	1 208	121 000	
Cizre Barajı ve HES	240	1 208	-	Programda
Nusaybin Cizre-İdil Sulaması	-	-	89 000	Ön İnceleme
Silopi Ovası Sulaması	-	-	32 000	Ön İnceleme
MÜNFERİT PROJELER			31 748	
İşletme	-	-	26 312	
Planlama	-	-	5 436	
Devegeçidi Projesi	-	-	7 500	İşletme
Silvan I. ve II. Kısım Sulamaları	-	-	8 790	İşletme
Nerdüş Sulaması	-	-	2 740	İşletme
Çınar-Göksu Projesi	-	-	3 582	İşletme
Garzan Kozluk Sulaması	-	-	3 700	İşletme
Çınar-Dilaver Projesi	-	-	3 575	Planlama
Ergani Projesi	-	-	1 861	Planlama

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

1.3.2. ENTEGRE PROJE YAKLAŞIMI

Güneydoğu Anadolu'da çok geniş alanların sulamaya açılmasıyla başlayacak olan büyük değişim Bölge'nin sosyal ve ekonomik bütün sektörlerini etkileyecektir. İlk aşamada Bölge ekonomisinin sanayi, ticaret, ulaştırma gibi tarım dışı sektörlerinin tarımsal üretimdeki artıştan doğrudan etkilenmesiyle başlayacak olan değişim, ikinci aşamada tarım dışı sektörlerin birbirinden etkilenmeleriyle de birçok boyut kazanacaktır. Tarımda sulamayla başlayıp, sanayi ve giderek hizmetlere yayılacak olan bu zincirleme reaksiyon bir yandan çok değişik konularda geniş yatırım ve gelişme olanakları yaratırken, diğer yandan da sosyal ve fiziki altyapıda önemli ihtiyaçlar doğuracaktır.

Yatırımlarda etkinliğin ve sosyo-ekonomik kalkınmanın sağlanması, birbirlerini tamamlayıcı nitelikteki yatırımların zaman ve mekan itibariyle koordineli bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu amaçla hazırlanan GAP Master Planı Nisan 1989'da tamamlanmıştır.

1989 GAP Master Planı

Bölge kalkınmasının çerçevesini çizen GAP Master Planı, özellikle su ve toprak kaynaklarının geliştirilmesini mali ve teknik kapasiteleri de dikkate alarak bir takvime bağlamış; bu değişimin ekonomik ve sosyal sektörlerde uyaracağı gelişmeyi, yaratacağı istihdamı, bunun getireceği nüfus büyüklüğü ile bu nüfusun kentler ve kır itibariyle muhtemel dağılımını saptamış; eğitim ve sağlık hizmetleriyle konut ve kentsel altyapı ihtiyaçlarını makro düzeyde belirlemiş ve yıllara göre finans ihtiyacını ortaya koymuştur. GAP Master Planı, çeşitli devlet kuruluşlarının kalkınma çabalarının bütünleştirilmesi ve eşgüdümlendirilmesini kolaylaştıran ve Bölge gelişmesinin alması gereken seyir ve alt ölçeklerde üretilecek plan, program ve projeler için de bir rehber niteliği taşımaktadır.

GAP Master Planı'nda plan dönemi başlangıcı olarak kabul edilen 1985 yılında, GAP'ta kişi başına düşen Gayrisafi Bölgesel Hasıla'nın (GSBH), Türkiye kişi başına düşen Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın (GSYİH) % 47'si düzeyinde olduğu tahmin edilmiştir. GAP Master Planı'nda maksimum gelişme senaryosuna göre, GSBH'nin yılda % 7.7 oranında artması öngörülmektedir. Bu artışın sektörler itibariyle yıllık gerçekleşme oranları aşağıda verilmektedir.

Gayrisafi Bölgesel Hasıla	% 7.7
Tarım Sektörü	% 4.9
Sanayi Sektörü	% 10.0
İnşaat Sektörü	% 6.6
Hizmetler Sektörü	% 9.0

Bölge ekonomik yapısındaki değişimle, tarımın payı önemli katma değer artışına rağmen % 40'dan % 25'e gerilerken, sanayi % 16'dan % 24'e, hizmetler ise % 37'den % 47'ye yükselecektir.

Master Plan Hedefleri

- 1.7 milyon hektar alanın sulanması
- Yılda 27 milyar kilovatsaat hidroelektrik enerji üretiminin sağlanması
- Kişi başına gelirin % 209 oranında artması
- 3.8 milyon kişiye istihdam olanağı sağlanması
- GSBH'da % 445 artış sağlanması

1.3.3. SÜRDÜRÜLEBİLİR İNSANİ GELİŞME

GAP, insanı merkez alan bir bölgesel kalkınma projesidir. GAP'ta tüm fiziksel yapılar (barajlar, santraller, yollar, OSB'ler v.s) "insani gelişme"nin birer aracı durumundadır. Tüm kamu kaynaklı yatırımlar eşit, adil, erişilebilir, sürdürülebilir bir kalkınmanın aracıdır. Asıl hedef insan mutluluğudur.

Sürdürülebilir insani gelişme; doğal ve beşeri kaynakların optimum kullanımı yoluyla, gelecek kuşakların olanakları tüketilmeden, halkın tercih ve potansiyelinin eksiksiz bir biçimde hayata geçirilebileceği bir ortamın yaratılmasını ifade etmektedir.

GAP, Bölge halkı için tercihlerini ve ekonomik potansiyellerini eksiksiz biçimde hayata geçirme olanakları yaratmayı amaçlamaktadır. Proje bölgesi ile Türkiye'nin daha gelişmiş bölgeleri arasındaki farkı ortadan kaldırmayı ve eşitlikçi bir gelişmeye katkıda bulunmayı hedefleyen GAP'ta, sosyal araştırmalar ve bunlara dayalı uygulamalar da bu anlamda en önemli bileşenlerdir.

Sürdürülebilir kalkınma, Brundtland Komisyonu tarafından "bugünkü kuşakların gereksinimlerini, gelecek kuşakların kendi gereksinimlerini karşılayabilme yeterliliklerini kısıtlamaksızın karşılayabilen kalkınma" biçiminde tanımlanmıştır. Bu geniş tanımlama çerçevesinde toplum, ekonomi, kültür, kalkınmada adillik, kadın-erkek eşitliği, eğitim, sağlık, fiziksel planlama, tarım ve çevre ile ilgili konular dikkate alınmakta, bütün bu konuların merkezinde ise insan bulunmaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının uluslararası kalkınma konularının gündemine girmesiyle birlikte her ülke, özel koşullarından hareketle, kendi sürdürülebilir kalkınma ölçütlerini belirlemek durumunda kalmıştır. Türkiye'nin bu alandaki gereksinimlerini belirlemek amacıyla 1995 yılı Mart ayında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve GAP İdaresi'nin ortak sponsorluğunda bir seminer gerçekleştirilmiştir. GAP Bölgesi'nin kalkınma süreciyle ilgili her kesimin katıldığı bu seminerde gerek seminerin sonuçlarına gerekse GAP Master Planı'nın amaç ve öngörülerine dayanarak, kalkınma süreci için, "sürdürülebilirlik" bağlamında aşağıdaki hedefler benimsenmiştir:

1. Bölge'deki ekonomik koşulları mümkün olan en ileri düzeyde geliştirecek şekilde yatırımların artırılması,
2. Sağlık ve eğitim hizmetlerinin ülke düzeyine ulaşacak biçimde geliştirilmesi,
3. Yeni istihdam olanaklarının yaratılması,
4. Kentlerde yaşam kalitesi ile kentsel ve toplumsal altyapının, daha sağlıklı kentsel çevreler yaratılmasına olanak tanıyacak biçimde iyileştirilmesi,
5. Kırsal altyapının sulamada optimal gelişmeye olanak tanıyacak biçimde tamamlanması,
6. Bölge içi ve bölgeler arası ulaşılabilirliğin artırılması,
7. Mevcut ve yeni kurulacak sanayilerin altyapı gereksinimlerinin karşılanması,
8. Suyun, toprağın, havanın ve bunlarla ilintili eko-sistemlerin öncelikli olarak korunması,
9. Karar alma ve proje uygulanmasında halk katılımının geliştirilmesi.

GAP çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenleri ise sosyal sürdürülebilirlik, tarımsal sürdürülebilirlik, ekonomik geçerlilik, fiziksel ve mekansal sürdürülebilirlik ile çevresel sürdürülebilirlik olarak ifade edilmiştir. Çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik doğal kaynakların sürdürülebilirliğine, çevre ve kültürel mirasın korunmasına bağlıdır. Ekonomik geçerlilik verimli ve etkin projelerin uygulanması, istihdam olanakları, ekonomik gelişme ve özel sektör katılımı ile çok yakından ilgilidir. Sosyal sürdürülebilirlik ise katılımcılık, eşitlik, adillik ve insan kaynaklarının gelişimi ilkelerinin benimsenmesi ile sağlanabilmektedir.

Diğer yandan, sürdürülebilir kalkınma kamu sektörü ile birlikte özel sektör ve halk katılımından oluşan bir tabana dayalıdır. Bu çerçevede, kamu yatırımları sürdürülebilir kalkınmada gerekli altyapıyı oluşturmak; özel sektör ağırlıklı olarak sanayii yatırımlarını gerçekleştirmek; halk ise planlamadan uygulamaya kadar her alanda gelişmenin içinde olmak durumundadır.

Sürdürülebilir insani gelişme kavramının GAP literatürüne girmesiyle birlikte proje, ağırlıklı bir biçimde çevresel ve insani boyutları da kapsamına almış ve temel hedef olarak da Bölge insanının yaşam kalitesinin yükseltilmesini benimsemiştir. Bu yaklaşım ile ekonomik büyümeye yönelik fiziksel yatırımlar da dahil tüm proje ve uygulamalar insani gelişmeye yaptığı katkı açısından değerlendirilmektedir.

Sürdürülebilir İnsani Kalkınma Felsefesi

GAP, insani gelişme felsefesine dayalı bir kalkınma projesidir. Tüm kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinin ana hedefi insanların mutluluğunu sağlamaktır. Bu nedenle kalkınmadan olumsuz etkilenebilecek dezavantajlı kesimlerin kalkınmaya entegrasyonu, kamu sektörünün yanı sıra özel sektör ve halk katılımının Proje'ye entegrasyonu gibi kavramların dikkate alınması gerekmektedir. GAP İdaresi programlarını hazırlarken bu hususu özellikle dikkate almaktadır. ÇATOM, GAP-GİDEM Projeleri, Sulama Dışı Alanlardaki Nüfusun Gelirini Artırıcı Projeler, Sokakta Çalışan Çocuklara İlişkin Proje, Halfeti Projesi bunlara örnek olarak gösterilebilir.

1.4. GAP YATIRIMLARI VE 2001 YILI DURUMU

1.4.1. GAP'IN FİNANSMAN BOYUTU

GAP Master Planı'nın belirlediği hedef ve büyüklüklere ulaşabilmek için yapılması öngörülen kamu yatırımlarının finansman ihtiyacı 2002 yılı sabit fiyatlarıyla toplam 22 katrilyon 505 trilyon 859 milyar TL'dir.

Tablo 5: GAP Master Planı'na Göre Proje Maliyeti ve Sektörel Nakdi Gerçekleşmeler

(2002 yılı Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	Toplam Maliyet (İhtiyaç)	2001 Sonu Tahmini Harcama (Kümülatif Yatırım)	Nakdi Gerçekleşme (%)
Tarım	6 811 714	1 144 319	16.8
Enerji	7 236 872	5 696 882	78.7
Ulaştırma ve Haberleşme	4 982 234	1 677 455	33.7
Turizm	37 823	9 495	25.1
Diğer Kamu Hizmetleri	1 094 444	781 478	71.4
Global	22 505 859	10 831 855	48.1

GAP kapsamında 2001 sonuna kadar, 2002 yılı fiyatlarıyla, tahmini olarak toplam 10 katrilyon 831 trilyon 855 milyar TL harcama yapılmış ve nakdi gerçekleşme % 48.1 düzeyine ulaşmıştır.

GAP yatırımları, çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının GAP Bölgesi'nde farklı sektörlerde yürüttükleri proje ve programların toplamından oluşmaktadır. Bu proje ve programlar ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının yıllık yatırım programlarında yer almakta ve proje tahsisleri bu kuruluşların bütçelerinden karşılanmaktadır.

2001 Yılı Yatırım Programı'nda GAP'a 338 trilyon 887 milyar TL tahsis yapılmıştır. Bu tutarın 2002 yılı fiyatlarıyla değeri 434 trilyon 792 milyar TL'dir. Bunun 305 trilyon 114 milyar TL'si tarım, madencilik, enerji, ulaştırma-haberleşme ve turizm gibi ekonomik sektör yatırımları için; 129 trilyon 678 milyar TL'si ise konut, eğitim, sağlık ve diğer kamu hizmetleri gibi sosyal sektör yatırımları için ayrılmıştır.

GAP yatırım ödeneklerinin 1990-2001 dönemi itibariyle yıllık seyri izlendiğinde, GAP'a toplam kamu kaynaklarından yılda ortalama % 7 oranında pay ayrıldığı gözlenmektedir. Bu oran GAP'ın yaklaşık % 10 olan ülke nüfusu ve coğrafi alan içindeki payından aşağıda bulunmaktadır.

Tablo 6: GAP'a Yapılan Kamu Yatırım Tahsisleri (1990-2002)

(2002 Yılı Fiyatlarıyla, Milyar TL)

Yıllar	Türkiye		GAP		GAP'ın Türkiye İçindeki Payı (%)
	Yatırım Tahsisi	Artış (%)	Yatırım Tahsisi	Artış (%)	
1990	8 096 812	-6.3	657 842	-1.5	8.1
1991	7 586 379	+3.5	647 700	-10.9	8.5
1992	7 854 199	-4.6	576 716	-1.5	7.3
1993	7 488 466	-21.6	567 911	-22.2	7.6
1994	5 870 933	-28.0	442 000	-30.8	7.5
1995	4 227 556	+27.1	305 862	+21.4	7.2
1996	5 375 971	+7.9	371 335	+20.2	6.9
1997	5 802 429	+45.2	446 283	+25.6	7.7
1998	8 427 492	-8.9	560 380	-19.6	6.6
1999	7 680 218	+16.4	450 654	+41.9	5.9
2000	8 939 816	-1.2	639 454	-32.0	7.1
2001	8 836 021	+11.5	434 792	+22.2	4.9
2002	9 855 000		531 658		5.4

Not: Mahalli İdare yatırımları dahil değildir.

2001 yılında ülke genelinde uygulanan istikrar programı kapsamında yatırımların kısıtlanması nedeniyle GAP kamu yatırımlarının ülke içindeki payı da bir önceki yıla göre % 32 oranında azalarak % 4.9 olmuştur. 2002 yılında GAP'ın ülke yatırımları içindeki payında nisbi bir artış olmuş ve 5.4'e yükselmiştir.

Proje'nin 2010 yılında bitirilmesi kararı çerçevesinde değerlendirildiğinde, GAP'ın tüm bileşenleri ile birlikte, hedeflenen yılda tamamlanabilmesi için GAP'a ayrılan yıllık yatırım tahsislerinin önemli ölçüde artırılması gereği ortaya çıkmaktadır.

1.4.2. GAP KAMU YATIRIMLARI

ENERJİ

GAP kapsamında yapımı öngörülen hidroelektrik santrallerinin kurulu güçleri itibariyle önemli bir bölümü tamamlanmıştır. 2001 sonunda 6 hidroelektrik santrali (HES) işletmeye açılmış, 1 HES deneme üretiminde olup, 1 HES'in de inşaatı devam etmektedir.

Böylece, santral kurulu güçleri itibariyle hidroelektrik enerji projelerinin % 70'i üretime geçmiş bulunmaktadır. Enerji projelerinin % 4'ü inşaat halinde, % 19'u ihaleye hazır durumdadır. % 7'si ise planlama aşamasındadır.

Tablo 7: GAP Enerji Projelerinde Fiziki Gerçekleşme Durumu (2001 Sonu)

Adı	Kurulu Güç	Enerji Üretimi	Projenin Hangi Safhada Olduğu
FIRAT HAVZASI	5 313	20 098	
Karakaya Barajı ve HES	1 800	7 354	İşletme
Atatürk Barajı ve HES	2 400	8 900	İşletme
Birecik Barajı ve HES	672	2 516	İşletme
Karkamış Barajı ve HES	189	652	İşletme
Şanlıurfa HES	50	124	İnşa
Büyükçay Barajı, HES ve Sulaması	30	84	Master Plan
Koçalı Barajı, HES ve Sulaması	40	120	Master Plan
Sırımtaş Barajı ve HES	28	87	Master Plan
Kahta Barajı ve HES	75	171	Master Plan
Fatopaşa HES	22	47	Master Plan
Erkenek	7	43	Ön İnceleme
DİCLE HAVZASI	2 172	7 247	
Dicle Barajı ve HES	110	298	İşletme
Kralkızı Barajı ve HES	94	146	İşletme
Batman Barajı ve HES	198	483	İnşa+İşletme
Ilısu Barajı ve HES	1 200	3 833	Programda
Cizre Barajı ve HES	240	1 208	Programda
Silvan Barajı ve HES	150	623	Master Plan
Kayser Barajı ve HES	90	341	Master Plan
Garzan Barajı ve HES	90	315	Ön İnceleme
TOPLAM	7 485		

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Enterkonnekte sisteme giren enerjinin önemli bir bölümünü üretmekte olan Karakaya ve Atatürk Barajları ile birlikte 1999 ve 2000 yıllarında işletmeye alınan Kralkızı, Karkamış, Dicle ve Birecik Barajları'nda gerçekleştirilen toplam hidroelektrik üretimi, tesislerin açılışından 2001 sonuna kadar (kümülatif olarak) yaklaşık 184 milyar kilovatsaat olmuştur.

Tablo 8: GAP Kapsamındaki HES'lerin Kümülatif Elektrik Üretimi

Karakaya Barajı ve HES	106.8 milyar kilovatsaat
Atatürk Barajı ve HES	74.8 milyar kilovatsaat
Kralkızı Barajı ve HES	0.3 milyar kilovatsaat
Karkamış Barajı ve HES	0.6 milyar kilovatsaat
Dicle Barajı ve HES	0.1 milyar kilovatsaat
Birecik Barajı ve HES	1.6 milyar kilovatsaat
Toplam	183.9 milyar kilovatsaat

GAP kapsamındaki hidroelektrik santrallerinden, işletmeye girdikleri tarihten 2001 sonuna kadar sağlanan bu enerjinin parasal değeri yaklaşık 11 milyar ABD Doları'dır. Bu üretimi alternatif kaynaklar cinsinden ifade etmek gerekirse, sağlanan elektrik üretimi yaklaşık 46 milyon ton fuel oil veya 35.5 milyar m³ doğal gaz ithalatı ile karşılanabilecek değerdedir.

Tablo 9: GAP'ın Hidroelektrik Getirisi (2001 Yılı)

	Milyar kWh	Eşdeğeri Milyon \$
Karakaya	4.43	268
Atatürk	4.90	294
Kralkızı	0.13	7
Karkamış	0.29	17
Dicle	0.16	9
Birecik	1.58	95
GAP	11.49	690

Tablo 10: Enerji Üretiminde Türkiye-GAP Karşılaştırması

Yıl	TÜRKİYE			GAP	GAP/TÜRKİYE	
	Termik (GWh)	Hidrolik (GWh)	Toplam (GWh)	Hidrolik (GWh)	Hidrolik (%)	Toplam (%)
1995	52 548	31 973	84 521	16 114	50.0	19.0
1996	54 448	40 423	94 871	19 314	48.0	20.0
1997	63 299	39 764	103 063	19 385	48.7	18.8
1998	68 677	42 224	110 901	20 053	47.5	18.0
1999	81 800	34 629	116 429	14 781	42.7	12.7
2000	94 185	30 930	125 115	12 114	39.2	9.7
2001	99 004	23 998	123 002	11 490	47.9	9.3

Kaynak: TEİAŞ Genel Müdürlüğü

Türkiye'de 2001 yılında yaklaşık 24 milyar kilovatsaatlik hidrolik enerji üretilmiştir. Bu üretim içinde, GAP, yaklaşık 11.5 milyar kilovatsaatlik hidroelektrik üretimi ile % 47.9'luk bir paya sahiptir (GAP enerji hedefi: yılda 27 milyar kWh). Aynı dönemde Türkiye'nin 123 milyar kilovatsaatlik toplam enerji üretimi (termik, hidrolik ve rüzgar) içinde GAP'ın payı ise % 9.3 olmuştur.

TARIM

GAP kapsamında yürütülen sulama projelerinin tamamlanmasıyla 1.7 milyon hektar alanın sulamaya açılması hedeflenmektedir. 2001 sonu itibariyle DSİ Genel Müdürlüğü tarafından sulamaya açılan alan 215 080 hektar olmuştur.

Fiziki gerçekleşme açısından, sulama projelerinin % 12'si işletmede, % 8'i inşaat halinde, % 25'i ihale, % 55'i ise planlama aşamasındadır.

Tablo 11: GAP'ta Mevcut Sulamalar

Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1. Hancağız Barajı ve Sulaması	7 330
2. Şanlıurfa-Harran Ovaları (kısmi)	120 000
3. Hacıhıdır Barajı ve Sulaması	2 080
4. Derik-Dumluca	1 860
5. Silvan 1. ve 2. Kısım	8 790
6. Nusaybin	7 500
7. Silopi Nerdüş	2 740
8. Akçakale Yeraltı Suları	15 000
9. Ceylanpınar Yeraltı Suları	27 000
10. Devegeçidi Barajı ve Sulaması	7 500
11. Suruç Yeraltı Sulamaları	7 000
12. Çınar-Göksu Barajı ve Sulaması	3 580
13. Garzan-Kozluk	3 700
14. Adıyaman-Çamgazi (kısmi)	1000
Toplam	215 080

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Tablo 12: GAP'ta İnşa Halindeki Sulamalar

Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1.Mardin-Ceylanpınar ve Şanlıurfa-Harran Ovaları	47 795
2.Kralkızı-Dicle	24 421
3. Batman Sol Sahil	18 758
4. Batman Sağ Sahil	18 593
5. Belkıs-Nizip	11 925
6. Adıyaman-Çamgazi Sulaması	6 430
7. Kayacık Ovası Sulaması	19 993
8. Bozova-Merkez Pompaj	1 369
9. Samsat (1.Kısım)	2 800
10. Yaylak Sulaması İnşaatı	18 322
11. Şanlıurfa-Bozova Pompaj Sulaması	8 660
Toplam	179 066

Kaynak: DSİ Genel Müdürlüğü

Tablo 13: 2001 Yılı İhale Programı'ndaki Sulamalar

DSİ Genel Müdürlüğü 2001 İhale Programındaki Sulamalar	Sulama Alanı (ha)
1. Dicle-Kralkızı Cazibe 2.Kısım İnşaatı + Kanal Şebeke	18 431
2. Dicle-Kralkızı Pompaj Sulama 2. Kısım İnşaatı Şebeke	7 845
3. Mardin Anakanal 1.Kısım İletim	47 km
4. Mardin Anakanal 2.Kısım İletim	52 km
5. Mardin Anakanal 3.Kısım İletim	61 km
6. Suruç Ovası Pompaj Sulaması İletim	37 km

Yaylak Sulaması İsrail'den sağlanan % 100 kredi ile inşa edilmekte olup, 2001 yılında yükleniciye yer teslimi yapılmıştır.

Şanlıurfa Bozova Pompaj Sulaması 1.Kısım inşaatı ise İspanya'dan sağlanan % 100 kredi ile inşa edilmektedir. 2001 yılında yükleniciye yer teslimi yapılmıştır.

Harran Ovası'nda Sulamanın İlk Sonuçları

1995 yılında sulamanın başladığı Şanlıurfa-Harran Ovası'nda 2001 yılı sonu itibariyle sulanan alan 116 000 hektara ulaşmıştır. Harran Ovası'nda sulamaların gayrisafi üretim değeri (GSÜD) ve katma değerde sağladığı gelişme aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 14: Örnek Alan Harran Ovası'nda Sulama Sonucu Ortaya Çıkan Gayrisafi Tarımsal Üretim Değeri (GSÜD) ve Katma Değerler

Yıl	Alan (ha)	GSÜD*			Katma Değer**		
		Milyon \$/yıl	\$/ha	\$/Kişi	Milyon \$/yıl	\$/ha	\$/Kişi
Sulama Öncesi	30 000	31.50	1 050	1 044	18.0	600	596
1995	30 000	65.4	2 180	2 168	49.8	1 661	1 652
1996	40 000	87.5	2 187	2 229	67.4	1 685	1 717
1997	60 000	125.8	2 097	1 896	100.6	1 667	1 516
1998	90 000	178.8	1 987	2 388	148.8	1 653	1 987
1999	103 000	199.0	1 932	2 185	160.1	1 554	1 748
2000	111 600	261.9	2 347	2 574	172.2	1 543	1 963
2001	116 000	181.3	1 563	1 689	113.8	981	1 061

* GSÜD: Üretim Miktarı * Ürün Fiyatı

** Katma Değer: GSÜD - Üretim Masrafları

Şanlıurfa-Harran Ovalarında Tuzlanma ve Alkalileşme

Şanlıurfa – Harran Ovaları'nda yapılan çalışmalar sonucunda 20 000 - 22 000 ha arazide potansiyel tuzlanma tehlikesi olduğu belirlenmiştir. Tuzluluk problemi daha çok Harran Ovası'nın çukur kesimlerinde, kil formasyonlu taban arazilerin yer aldığı, eğimin % 0.05'e düştüğü ve doğal drenaj imkanının olmadığı alanlarda görülmüştür.

Genel olarak sorunlu alanlarda sulama başlangıcında toprak tuzluluğunun yüksek, taban su seviyesinin ise düşük olduğu tespit edilmiştir. Sulama mevsimi ortalarında toprak tuzluluğu düşerken taban suyu seviyesinin yükseldiği ortaya çıkmıştır.

Tuzluluğun son birkaç yılda hissedilmesinde Şanlıurfa – Harran Ovaları sulamalarının etkileri yadsınamayacak düzeydedir. Su iletim ve uygulama randımanlarındaki düşük düzeyler sonucunda kullanılmayan suyun tahliye edilmemesi, taban suyu seviyesinin yükselmesine neden olmuştur. Ovanın çukur yerlerinde taban suyu yüzeyde iken, genel olarak taban suyu problemleri sahalarda 1 m'ye kadar yükselmiştir.

Şanlıurfa - Harran Ovaları'nda 1995 yılına kadar toplam problemleri alan 9 700 hektardır. Sulamanın devreye girmesi ile 2001 yılı sonuna kadar toplam problemleri alan (1995 yılı öncesi dahil) 29 700 hektar olmuştur. Bunun 20 000 hektarında 1995'ten sonra taban suyu problemi oluşmuş, ancak tuzlanma problemi görülmemiştir.

Yapılan toprak etütleri sonucunda problemleri alan alanlarda kapalı drenaj yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sorunun çözümüne yönelik olarak KHGM Bolatlar GAP Proje Müdürlüğü 1997 yılında ilk toprak etütlerini ve inşaat çalışmalarını başlatmıştır. Halen etüt, projelendirme ve inşaatı devam eden kapalı drenaj sistemi çalışmaları 24 150 hektar alanda devam etmektedir. Bu çalışmada;

Taban suyu etüt çalışmaları bitmiş alanlarda;

- Arıcan Kapalı Drenaj I. Kısım Projesi kapsamında 2 350 ha alan inşa aşamasındadır.
- Arıcan Kapalı Drenaj II. Kısım Projesi kapsamında 4 300 ha alan inşa aşamasındadır. Bu iki projenin % 25'i tamamlanmıştır.
- Arıcan Kapalı Drenaj III. Kısım Projesi kapsamında 5 700 ha alan ihale aşamasındadır.

Taban suyu etüt çalışmaları devam eden alanlar;

- IV. Kısımda 12 000 ha alanda etüt çalışmaları devam etmektedir.

Etüt çalışmaları sonucunda tuzluluk probleminin tespit edildiği alanlar;

- I. Kısımda 291 ha (Orta ve çok tuzlu) + 500 ha'da alkalilik (sodyumlu) problemi
- II. Kısımda 108 ha (Orta tuzluluk)
21 ha (Çok tuzlu)
- III. Kısımda 600 ha (Tuzlu-sodik)

Toplam 1 520 ha alanda tuzluluk problemi tespit edilmiştir. Köy Hizmetleri Bolatlar GAP Proje Müdürlüğü sorunlu alanlarda jips uygulaması yapacağından bu alanların ıslahı mümkün olabilecektir. Halihazırda KHGM ve DSİ tarafından yapılan drenaj çalışmaları da tuzluluk riskini ortadan kaldırmaktadır.

Şanlıurfa – Harran Ovaları'nın kuzey kesimlerinde bilinçsiz sulamadan dolayı oluşan erozyon sonucunda ikincil açık drenaj kanallarındaki sediment birikimi ve otlama, kanalların kesitinde daralmaya neden olmakta ve tahliye edilen suların kanallarla taşınmaması taban suyunun beslenmesini de beraberinde getirmektedir. DSİ Genel Müdürlüğü sorunun çözümüne yönelik olarak problemleri sahalarda kapanan ikincil drenaj kanalları açmıştır. Ana tahliye kanalının kotu yüksek olduğu için hemen Suriye sınırında kanalın iki yakasına pompa kurmuştur. Üçüncü pompa da Aşağıören Köyü'nde kurulacaktır.

Ayrıca konu ile ilgili olarak GAP İdaresi Başkanlığı da tuzlu alanlarda yetiştirilebilecek ağaç türlerinin (Fırat Kavağı ve Okalıptüs) adaptasyonu ile ağaçlandırma çalışmaları yürütmektedir. Yine GAP İdaresi tarafından sulama birliklerinde su yönetimi, su tasarrufu sağlayan sulama metot ve teknolojilerinin tanıtımı, ürün çeşitlendirmesi ve sulama birlikleri yönetim modelinin iyileştirilmesi konusunda yoğun çalışmalar yapılmaktadır.

SANAYİ

GAP Bölgesi'nde sınıı gelişmenin hızlanması, sanayi yatırımlarının artması, özel sektörün Bölge'de yatırım yapmasının sağlanması için sanayi altyapısının tamamlanması çalışmaları kamu yatırımları çerçevesinde yürütülmektedir.

Bölge'de üçü Gaziantep, biri Mardin, biri Şanlıurfa, biri Kilis'te olmak üzere 6 Organize Sanayi Bölgesi (OSB) tamamlanmıştır. Ayrıca, Diyarbakır ve Adıyaman'da alt yapı çalışmaları devam etmekte olan birer OSB de faal durumdadır. Bu OSB'lerin alan bakımından Türkiye toplamı içindeki payı yüzde 10 düzeyindedir. Tamamlanan ve halen inşaatı devam eden OSB'lerde 2001 yılı sonu itibarıyla 544 fabrika üretim faaliyetlerini yürütmektedir.

GAP Bölgesi'nde 18 adet Küçük Sanayi Sitesi (KSS) tamamlanmıştır. Bunlardan 6'sı Diyarbakır, 6'sı Gaziantep, 3'ü Şanlıurfa, 1'i Batman, 1'i Siirt ve 1'i Mardin'dedir. GAP Bölgesi KSS'lerinin Türkiye toplamı içindeki payı % 7'dir. Bu sitelerde mevcut 5 514 işyerinde yaklaşık 33 000 kişi çalışmaktadır. 19 KSS'nin de inşaatı devam etmektedir.

Mevcut OSB Sayısı	6
Fabrika sayısı	544
İstihdam	43 500
İnşaat halinde	10

Mevcut KSS Sayısı	18
İşyeri sayısı	5 514
İstihdam	33 000
İnşaat halinde	19
İşyeri sayısı	4 552

GAP Bölgesi'nde biri Mardin'de, diğeri Gaziantep'te olmak üzere iki serbest bölge mevcuttur. Mardin Serbest Bölgesi 21 Kasım 1995 tarihinde faaliyete geçmiş; 2001 yılında 34 firma ile 5.3 milyon dolarlık bir ticaret hacmine sahip olmuştur.

Gaziantep Serbest Bölgesi ise 14 Temmuz 1998 tarihli ve 23402 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 98/11368 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile açılmış bulunmaktadır. 2001 yılında 18 firma ile 54.3 milyon dolarlık ticaret hacmine ulaşmıştır.

Mardin Serbest Bölgesi

Firma	34 adet
Ticaret Hacmi	13.7 milyon ABD Doları (1998)
	5.3 milyon ABD Doları (1999)
	5.5 milyon ABD Doları (2000)
	5.3 milyon ABD Doları (2001)

Gaziantep Serbest Bölgesi

Firma	18 adet
Ticaret Hacmi	16.0 milyon ABD Doları (1998)
	15.7 milyon ABD Doları (1999)
	35.7 milyon ABD Doları (2000)
	54.3 milyon ABD Doları (2001)

Bölge'nin sulu tarıma açılması ile beraber sanayide önemli gelişmeler meydana gelmiştir. 1995-2000 arasında sanayi tesisleri sayısı yaklaşık olarak iki katına çıkmıştır. Bölge sanayiinin Türkiye sanayii katma değeri içindeki payı ise % 2'den % 4'e yükselmiştir. 2001 yılının ilk yarısında GAP-GİDEM'ler tarafından yapılan araştırmaya göre Bölge'deki mevcut sanayi tesislerinin sayısı aşağıda verilmektedir. Bu tabloda işletmelerin genelde gıda ve tekstil ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bu tesisler çoğunlukla küçük ve orta ölçekli işletmelerdir. Büyük ölçekli işletmelerin çoğu Gaziantep'te kuruludur. Bölge'de 100'ün üzerinde işçi çalıştıran özel sektör firmalarının sayısı 82 olup bunun 59'u Gaziantep'tedir. Diğer yandan, 2001 yılında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik kriz, işletmelerin bir kısmının kapanmasına ya da düşük kapasite ile çalışmasına neden olmuştur. Örneğin, Kilis'te 13 işletme kapalı durumdadır.

Tablo 15: GAP Bölgesi'nde Mevcut Sanayi Tesisleri (2001 Yılı)

	Gıda	Tekstil ve Deri	Kimya Petrol Plastik	Orman Ağaç Kağıt	İnşaat Malzeme. Çimento	Makine Metal	Diğer	Toplam
Adıyaman	27	38	6	7	3	7	-	88
Batman	6	4	4	-	8	4	1	27
Diyarbakır	31	63	11	-	36	20	12	173
Kilis	16	4	3	3	2	2	2	32
Mardin	23	31	10	3	4	6	3	80
Siirt	8	1	-	1	3	3	-	16
Şanlıurfa	57	82	16	-	14	13	3	185
Gaziantep	596	970	281	291	167	412	118	2 835
Bölge Toplamı	764	1 193	331	305	237	467	139	3 436

Kaynak: Bölge Sanayi ve Ticaret Odaları ve GAP-GİDEM Araştırmaları

Sanayideki gelişmenin başlıca nedenleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- GAP'a devlet tarafından yapılan 15 milyar ABD Doları tutarındaki yatırımın Bölge'de kalan kısmı, yaklaşık 1 milyar ABD Doları tutarındaki kamulaştırma bedelleri, arazi değer artışları ve sulamadan dolayı tarımsal gelirmede meydana gelen artışlar Bölge'deki sermaye birikimini olumlu yönde etkilemiştir.
- Altyapıda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. 7 ilde STOL havaalanları yapılmış, Türkiye'deki en büyük kargo kapasitesine sahip olan Şanlıurfa Uluslararası Havaalanı ise inşa edilmektedir.
- Otoyol Gaziantep'e kadar tamamlanmıştır. Gaziantep-Şanlıurfa kesimi inşa halinde olup tamamlandığında Bölge'ye önemli bir ulaşım kapasitesi yaratmış olacaktır.
- 2 adet serbest bölge, 8'i faal 16 OSB ve 18'i tamamlanmış 37 KSS bulunmaktadır.
- Türkiye genelinde uygulanan teşviklere ilaveten özel teşvikler de uygulanmaktadır.

YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI

Kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedeflere ulaşmak doğrultusunda ve Avrupa Birliği normları ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak tasarrufları yatırımlara yönlendirmek gerekmektedir. Bu çerçevede katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanarak bölgelerarası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücünü sağlamak için yatırımların desteklenmesi amacıyla "Yatırımlarda Devlet Yardımları"na ilişkin mevzuat yeniden düzenlenmiş; 18 Şubat 2001 tarih ve 24322 sayılı Resmi Gazete'de (2001/1 Sayılı Tebliğ) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- a) Sağlanan teşvik unsurları;
 - Yatırım İndirimi
 - Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası
 - Katma Değer Vergisi İstisnası
 - Vergi Resim Harç İstisnası
 - Yatırımları Teşvik Fonundan Kredi Tahsisi
- b) Yatırımın teşvik belgesine bağlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarı gelişmiş yörelerde 600 milyar TL, normal yörelerde 400 milyar TL ve kalkınmada öncelikli yörelerde 200 milyar TL olarak belirlenmiştir.
- c) Teşvik belgesi işlemlerinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne bağlı mahalli sanayi ve ticaret odalarına yetki verilmiştir.

Özel önem taşıyan sektör yatırımlarına uygulanacak yatırım indirimi oranları, yöre farkı gözetmeksizin bütün yörelerde % 100, normal yörelerde yapılacak diğer yatırımlar için % 60 düzeyindedir.

Hammaddelerini sözleşmeli üretim modeli ile temin eden tarımsal sanayi yatırımları, bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar (Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu'na ilişkin tebliğin 24. maddesindeki diğer yatırımlar da), asgari sabit yatırım tutarı 3 trilyon TL olan, en az 75 kişilik istihdam sağlamaya yönelik komple yeni yatırımlara 4.5 trilyon TL'ye kadar fon kaynaklı kredi desteği (Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt, Şırnak illerinde yapılacak komple yeni yatırımlar) sağlanmaktadır.

Ayrıca, gelişmiş yörelerdeki mevcut yatırımlardan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca belirlenen gelişmiş veya diğer yörelerdeki organize sanayi bölgelerine (özel organize sanayi bölgeleri dahil) veya küçük sanayi sitelerinden oluşan organize küçük sanayi bölgelerine taşınacak yatırımlara fondan kredi tahsisi yapılabilir.

Serbest bölgelerde Ar-Ge yatırımları, çevre korumaya yönelik yatırımlar, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu veya Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından belirlenen öncelikli teknoloji alanındaki yatırımlar ile bölgesel gelişmeye yönelik yatırımlar için sadece fon kaynaklı kredi desteğini içeren teşvik belgesi düzenlenebilir.

Tablo 16: GAP Bölgesi'nde 1995-2000 Döneminde Verilen Teşvik Belge Sayısı

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Açık	171	227	346	278	145	207
İptal	54	19	8	13	1	2
Kapalı	49	70	62	32	12	-
TOPLAM	274	316	416	323	158	209

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

Yukarıdaki tabloda GAP Bölgesi'nde 1995-2000 döneminde verilen teşviklerin belge sayısı itibariyle gerçekleşme durum ve eğilimleri iptal, açık (yatırımı halen uygulama aşamasında) ve kapalı (yatırımı tamamlanıp teşvik belgesi resmen kapatılmış) olarak üç kategoride ele alınmıştır. Bu dönem itibariyle verilen teşviklerin büyük bir oranının halen yatırım aşamasında olduğu görülmektedir.

Verilen teşvik belgelerinin yaratacağı istihdam, yatırım tutarı, döviz kullanımı ve işletme sermayesi gibi veriler incelendiğinde, son yıllarda teşvik belgeli yatırım sayısında azalma olduğu, buna bağlı olarak da reel bazda yatırım tutarının düştüğü görülmektedir. Aşağıdaki tablo bu konuda bir fikir vermektedir.

Tablo 17: Teşvik Belgeli Yatırımların Yarattığı İstihdam, Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi ve Döviz Kullanımı

	İstihdam (Kişi)	Toplam Yatırım (Milyar TL)	Sabit Yatırım (Milyar TL)	İşletme Sermayesi (Milyar TL)	Döviz Kullanımı (1000 \$)	Belge Sayısı
1996	17 840	208 639	200 088	2 575	1 338 691	316
1997	19 459	257 302	252 076	1 427	934 954	416
1998	22 186	308 767	306 031	90	743 111	323
1999	7 845	184 020	184 020	-	220 893	158
2000	9 396	312 590	312 590	-	318 830	209

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

İHRACAT

1996-2001 dönemi itibariyle GAP Bölgesi ve Türkiye genelinden yapılan ihracat ve ile ilgili rakamlar aşağıda verilmektedir:

Tablo 18: 1996-2001 Yıllarında Türkiye ve GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracat

	(Milyon Dolar)					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Türkiye	23 220	26 250	26 970	26 590	27 770	31 186
GAP Bölgesi	405	619	547	577	556	640
GAP (%)	1.7	2.3	2.0	2.1	2	2

Türkiye genelindeki ihracat artışına paralel olarak GAP Bölgesi'nde de ihracat artışı olduğu ve Bölge'den yapılan ihracatın ülke toplamı içindeki payının % 2 civarında seyrettiği görülmektedir. Bölge ihracatının yaklaşık % 80'i Gaziantep'ten yapılmaktadır. 2001 yılında yapılan ihracat bir önceki yıla göre % 15 artış göstermiştir. İhracatın mal guruplarına dağılımı incelendiğinde tekstil ürünlerinin ağırlıkta olduğu, hububat ve bakliyat satışının ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 19: 2001 Yılında GAP Bölgesi'nden Yapılan İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı

Mal Grubu	Değeri (000 \$)	(%)
Tekstil ve Hammaddeleri	384 839	60
Hububat ve Bakliyat Mamûlleri	95 420	15
Kuru Meyve ve Mamûlleri	53 545	8
Canlı Hayvan ve Su Ürünleri	18 601	3
Diğer İhracaat	88 270	14
Genel Toplam	640 675	100

Kaynak: Güneydoğu Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, Ocak 2002

Bölge'den yapılan ihracatın ülkelere dağılımı incelendiğinde AB ülkelerine yapılan ihracatın 2001 yılına göre % 30 oranında arttığı görülmektedir (190 milyon 444 bin dolarlık tarımsal, hayvansal sınai ürün ihraç edilmiştir). AB ülkelerine yapılan ihracatın büyük bir bölümünü tekstil (164 752 000 dolar); geri kalanını kuru meyve (21 600 000 dolar); hububat, bakliyat, yağlı tohumlar (3 075 000 dolar) ve hayvansal ürünler (1 017 000 dolar) oluşturmaktadır. Bu ülkelere yapılan ihracat içinde akrilik ve sentetik iplik, pamuk ipliği, kuru kayısı, örme ve sentetik mensucat önemli yer tutmaktadır. AB'de en fazla ihracat yapılan ülke İtalya'dır (63 799 000 dolar). Sonra 32 997 000 dolar ile Almanya ve 27 885 000 dolar ile İngiltere gelmektedir.

Asya ülkelerine yapılan ihracat ise 12 733 000 dolar olup, tarımsal ürünlerden oluşmuştur. Asya pazarında en fazla satış yapılan ülke 5 328 000 dolar ile İran'dır.

YATIRIM SORUNLARI VE DARBOĞAZLAR

Son yıllarda yaşanan küreselleşme sürecinde dünyadaki yabancı sermaye akımında önemli gelişmeler olmuştur. Ancak, yabancı yatırımlardaki bu olumlu gelişmelerin aynı ölçüde Türkiye'ye yansıdığı söylenemez. GAP Bölgesi'nde ise gösterilen büyük ilgiye rağmen, yabancı yatırım sayısı beklenenin oldukça altında gerçekleşmektedir (1998'den sonra yabancı sermayeli 3 yatırımın inşaatı başlamıştır). Buna rağmen yapısal önlemlerin olumlu etkilerini göstermesiyle önümüzdeki yıllarda yabancı sermaye girişlerinde büyük artışlar olacağı tahmin edilmektedir.

Özellikle son yıllarda Bölge'nin içinde bulunduğu güven ortamında aşağıdaki problemlerin de çözülmesi halinde özel sektör ve yabancı sermaye yatırımlarında önemli gelişmeler olacağı düşünülmektedir.

a) Elektrik iletim hatlarının yetersizliği

GAP kapsamında yapımı tamamlanan hidroelektrik santrallerinde üretilen enerji, ülkenin yıllık hidrolik enerji üretiminin yaklaşık yarısını sağlamaktadır. Ancak, sağlanan bu büyük elektrik enerjisi üretiminden özellikle Bölge'nin doğusundaki enerji iletim hatlarının yetersizliği

nedeniyle yeterince yararlanılamamaktadır. Sözkonusu hatlarının standartlara uygun hale getirilmesi, hem elektrik kaçaklarının hem de kaçak elektrik kullanımlarının önlenmesi büyük önem taşımaktadır. İletim hatları tamamen yerli tasarım, malzeme ve işçilikle yapılabildiği için inşaat süresince Bölge'deki istihdam sorunu, geçici de olsa, bir ölçüde çözülmüş olacaktır. Elektrik enerjisiz sanayi düşünülemediğinden bu küçük sorunun öneminin çok büyük olduğu açıktır.

b) Arazi tahsisinde engeller

4325 Sayılı OHAL Bölgesi'nde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere İstihdam Yaratılması ve Yatırımların Teşvik Edilmesi yasasında "yeni yatırımlara devlet bedelsiz arazi tahsis eder" hükmü 3083 sayılı Tarım Reformu Kanunu ile çeliştiğinden bu kapsama giren yerlerde (Şanlıurfa) uygulanamamaktadır. Sözkonusu yasada tüm il alanı "tarım arazisi" kapsamına alınmış ve 7. madde hükmü ile uygulayıcı kuruluş olan Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün tasarrufuna bırakılmıştır. Anılan maddedeki, dağlık ve kayalık araziler de dahil olmak üzere tüm alanı kapsayan "tarım arazisi" deyiminin "1., 2., 3. ve 4. derece tarıma elverişli arazileri kapsayan "tarım toprakları" olarak değiştirilmesi sorunu büyük ölçüde çözecektir. Sözkonusu tanımlar 3083 sayılı yasanın 2. maddesi (b) ve (g) fıkralarında yer almıştır.

Aynı yasada uygulayıcı kuruluşa geçen arazilerin tasarrufu ve tahsisini düzenleyen 7. maddenin, diğer kamu kuruluşlarına ve Hazine'ye arazi devirlerini kolaylaştırıcı şekilde düzenlenmesinde fayda görülmektedir.

c) SSK primleri

4325 Sayılı Yasa'ya göre SSK işveren hissesi yeni yatırımlarda Hazine'ce karşılanmaktadır. Sigortasız çalışmanın çok yaygın olduğu Bölge'de, bir süre için, SSK işveren hissesinin alınmaması kamu için önemli bir gelir kaybı olmayacak, buna karşın çalışma ortamını, kayda alınan işçi sayısını ve yatırımları olumlu yönde etkileyeceği gibi haksız rekabeti de ortadan kaldıracaktır.

d) Irak ambargosu

Irak Ambargosu'nun Bölge ekonomisine etkisi kaybedilen ihracatın çok ötesindedir; ihracat kaybının yanısıra transit ticaretten sağlanan gelir ve istihdam da büyük ölçüde yitirilmiştir. Hiç olmazsa Ürdün'e sağlanan imtiyazlar veya bu ülkenin uygulamaları tarafımızdan adapte edilebilir. Bilindiği gibi BM Şartınının 50. maddesine göre Ürdün'e sağlanan "ticarete esneklik ve kolaylıklar" Türkiye'ye sağlanmamaktadır.

e) Finansman yetersizliği

Finansman kaynaklarının yetersizliği sorununu bir ölçüde çözebilmek için az gelişmiş yörelerde bölgesel durum dikkate alınarak özel sektör yatırımlarının desteklenmesini sağlayacak finansman modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

ULAŞIM

Karayolu

GAP Bölgesi'nde karayolu ağı uzunluğu 34 916 km'dir. Bunun 5 636 km'si devlet ve il yolu, 29 280 km'si ise köy yoludur. Adana-Gaziantep Otoyolu'nun yaklaşık 80 km'lik bölümü de Bölge içerisinde bulunmaktadır. Türkiye devlet ve il yolu şebekesinin % 9.2'si, köy yolları şebekesinin % 10.1'i Bölge'dedir ve Bölge'deki köylerin % 98'i anayol ağına bağlanmış durumdadır.

- Toplam 196 km uzunluğundaki Şanlıurfa-Gaziantep Otoyolu (Gaziantep Çevreyolu dahil) GAP'ın ulaşım ana arterini oluşturmaktadır. Otoyolun Haziran 1998 tarihindeki ihalesini müteakip, Hazine Müsteşarlığı ile 1 Şubat 1999 tarihinde 53.7 milyon ABD dolarlık kredi anlaşması imzalanmıştır. Bu çerçevede Gaziantep Çevreyolu'nda 25 Mayıs 1999'da, Birecik-Suruç kesiminde 13 Nisan 1999'da, Suruç-Şanlıurfa kesiminde 26 Nisan 1999'da ve Gaziantep-Birecik kesiminde 6 Temmuz 2000 tarihinde işe başlanmıştır.
- Toplam uzunluğu 187 km olan Diyarbakır-Siverek-Şanlıurfa yolunun 116 km'lik Diyarbakır-Hilvan arası Diyarbakır ve Siverek Şehir Geçişleri ile birlikte tamamlanarak asfalt olarak hizmete açılmıştır. Fiziki gerçekleştirme % 21'dir. Ayrıca, Hilvan'dan Şanlıurfa'ya doğru 8.2 km'lik kesim alttemel üzerine sathi kaplama yapılarak geçici olarak trafiğe açılmıştır.
- Diyarbakır'ı TETEK hattına ve Ceylanpınar'a en kısa mesafede bağlayan ve tamamı 29 km olan mevcut Diyarbakır-Mardin Ayrımı-Ovabağ yolunda % 19 fiziki gerçekleştirme sağlanmıştır. Yolun fiziki standartlarının yükseltilmesi gerekli görülmektedir.
- Uzunluğu 56 km olan Şanlıurfa-Akçakale yolunun ilk 20 km'si ihale edilmiş, ancak kamulaştırma problemleri nedeniyle çalışmalara başlanamamıştır.
- Mevcut Siirt-Eruh yolu İlsu Barajı'nın altında kalacağından, farklı bir güzergah üzerinden etüt-proje çalışmaları tamamlanmış olup fiziki gerçekleştirme % 18'dir.
- Midyat-Cizre yolunda, 1999 yılı sonuna kadar Midyat ve İdil şehir geçişleri dahil olmak üzere toplam 70 km'lik yol tamamlanmış ve hizmete açılmıştır. 2001 sonu itibarıyla fiziki gerçekleştirme % 90'dır.
- 46 km uzunluğundaki Cizre-Şırnak yolunun Şırnak şehir geçişi ile birlikte 1998 yılında yol yapım çalışmalarına başlanmıştır. Proje genelinde fiziki gerçekleştirme % 12'dir.
- 75 km'lik Diyarbakır-Silvan karayolu için proje çalışmaları sürdürülmektedir. Sadi II Köprüsü 1999 yılında bitirilmiş olup toplam 7 km'lik bölüm duble olarak trafiğe açılmıştır.
- Toplamı 37.4 km olan Ortabağ-Çığlı ayrımı-Beytüşşebap yolunda fiziki gerçekleştirme % 94 olmuştur.

- Toplam uzunluğu 55 km olan atakköprü-Sason-Yücebağ-Şiyarbakır il hududunda fiziki gerçekleşme % 60'tır.
- Malatya-Adıyaman bağlantısının sağlanacağı Adıyaman-Yeşilyurt-Malatya yolunda toprak işleri tamamlanmış, 13 km'nin asfaltı yapılmıştır.
- Gölbaşı-Adıyaman yolunda çalışmalar tamamlanmak üzeredir.
- 1998 yılında programa alınan Şanlıurfa-Viranşehir yolundaki Sesiş Köprüsü'nde çalışmalar devam etmekte olup, 2000 yılında üst yapısı ve bağlantı yolları bitirilerek trafize açılmıştır. Köprüde % 98 fiziki gerçekleşme sağlanmıştır.
- Dicle Barajı suları altında kalan Dicle ve Dipni köprüleri ile bu köprüler civarında yolun bir bölümü, yapılmakta olan Dicle Barajı'nın suları altında kalmaktadır. Dicle ve Dibni köprülerinin yapımı devam etmekte olup, 63 kilometrelik Ergani-Dicle-Hani yolu da dahil edilmiştir. Her iki köprü ve 4 kilometrelik bağlantı yolları tamamlanarak hizmete açılmıştır.
- İhsu Barajı Gölü altında kalan yollar yerine yapılacak olan Reşat Baysal varyantı (Kurtalan-Siirt yolunun bir kesimine alternatif) ve Batman-Midyat yolu için projeler hazırlanmış olup, baraj inşaatının bitimine kadar, yol yapım işinin de bitirilmesi gerekmektedir.

Havayolu

Halen Bölge'de 7 adet havaalanı (Adıyaman, Batman, Şiyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa) bulunmaktadır. Ayrıca, Şanlıurfa'nın kuzeyindeki Taşdağı mevkiinde GAP Uluslararası Havalimanı inşa edilmektedir. Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) Genel Müdürlüğü'nün yatırım programında yer alan projenin inşaatına 9 Mayıs 1998 tarihinde başlanmış olup, çalışmalar devam etmektedir. Havaalanı projesinin yer seçimi tespiti, ön projeleri ve fizibilite alışmaları GAP İdaresi tarafından ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı'ndan (TDA) sağlanan hibe ile gerçekleştirilmiştir.

Demiryolu

Nizip-Birecik-Şanlıurfa-Viranşehir-Mardin-Nusaybin-Cizre-Irak sınırı (Habur) arasında toplam uzunluğu 469 km olan ve "Güney Demiryolu" diye adlandırılan hattın uygulama projesi 1991 yılı başında tamamlanmış olup, günümüze kadar herhangi bir uygulaması yapılmamıştır. Güney Demiryolu Hattı'nın bir kısmı olan 137 km uzunluğundaki "Nizip-Birecik-Şanlıurfa Demiryolu İnşaatı" yıllık kamu yatırım programlarında iz bedelle yer almış, 2002 yılında ise Yatırım Programı'ndan çıkarılmıştır.

Ağırlıklı olarak Mardin Serbest Bölgesi'ne hizmet vermesi amaçlanan 'Mardin Serbest Bölgesi Demiryolu' ile ilgili etüt-proje çalışmaları, maddi yetersizlikler nedeniyle, ülkenin makro ekonomik durumuna ve Mardin Organize Sanayi Bölgesi'nde kaydedilecek gelişmelere paralel olarak yürütülecektir.

Suyolu

GAP kapsamında yapılan ve yapılmakta olan barajlar sadece enerji ve tarımsal amaçlı nitelikleri ile değil, aynı zamanda yük taşımacılığında düşük ulaşım maliyeti ve zaman tasarrufu sağlayıcı özellikleri ile de Bölge'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Bölge'de Kahta-Siverek arasındaki yük taşımacılığı Atatürk Barajı feribot seferleri ile gün içerisinde sürekli olarak gerçekleştirilmekte, Adıyaman-Siverek arasında yük taşımacılığı da daha etkin olarak sürdürülmektedir.

Doğu Akdeniz limanları olan Mersin ve İskenderun'un Bölge'nin ana ithal ve ihraç kapılarını oluşturması öngörülmektedir. GAP İdaresi'nce yapılan çalışmalarla mevcut limanların kapasiteleri ve gerekli yan tesis ihtiyaçları incelenmiştir. Yapıtılan ulaşım ve altyapı planı ile ulaşım sistemi içerisinde konteyner taşımacılığı ve Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Kızıltepe, Viranşehir, Batman, Adıyaman ve Cizre merkezlerinde konteyner terminalleri programlanmıştır.

Elektrik-Telefon ve TV-Radyo Yayını: Bölge'deki köylerin hemen hemen tamamında elektrik vardır. Yine, bütün köylerin % 98'i telefon bağlantısına kavuşturulmuştur. Televizyon ve radyo yayınları kırsal kesimlere yaygın biçimde ulaşmaktadır.

SAĞLIK

Projenin başlatılmasından bu yana GAP Bölgesi'nde sağlık hizmetleri önemli ölçüde yaygınlaşmış olmasına rağmen, sağlık sektörü göstergeleri halen ülke ortalamasının altındadır. Bölge'de bebek ve anne ölüm oranları, bazı hastalıkların sıklığı, sağlık tesislerinin durumu, sağlık personeline düşen nüfus, sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik gibi göstergeler ülke ortalamasından farklılıklar göstermektedir.

Tablo 20: GAP Bölgesi Sağlık Kurumları (2001 Yılı)

İller	Hastane Sayısı	Yatak Sayısı	Sağlık Ocağı	Sağlık Evi	AÇSAP Merkezi	Verem Savaş Dispanseri	Halk Sağlığı Lab.	Sağlık Meslek Lisesi
Adıyaman	10	715	61	125	4	4	1	1
Batman	4	214	22	54	1	1	1	1
Diyarbakır	17	2 880	76	110	4	4	0	3
Gaziantep	14	2 525	68	118	4	4	1	2
Kilis	1	190	11	27	1	1	-	1
Mardin	5	475	58	109	2	2	1	1
Siirt	4	285	26	80	1	1	1	1
Şanlıurfa	14	1 264	64	123	7	5	1	3
Şırnak	6	215	24	35	1	2	-	-
GAP	75	8 763	410	781	25	24	6	13
TÜRKİYE	1 171	158 938	5 614	11 766	288	271	78	321

Not: MSB kurumları hariçtir.

Kaynak: Sağlık Bakanlığı, Sağlık İstatistikleri

2001 yılı itibariyle Bölge'de yataklı tedavi kurumu sayısı 75'e, hasta yatağı sayısı ise 8 763'e yükselmiştir. Bir yatağa düşen nüfus ülke genelinde 411 iken, Bölge'de 764'tür. Diğer bir ifade ile onbin nüfusa düşen yatak sayısı Türkiye geneli için 24.3, GAP Bölgesi'nde ise 13.1'dir (MSB'ye ait 15 900 yatak hariç).

Sağlık Bakanlığı, Bölge insanının sağlık düzeyini yükseltmek ve halkın sağlık hizmetleri konusunda bilinçlenmesini sağlamak amacıyla bir dizi program yürütmektedir:

- İshalli Hastalıkların Kontrolü Programı,
- Akut Solunum Yolu Enfeksiyonlarının Kontrolü Programı,
- GAP İlleri Sıtma Kontrol Projesi,
- Anne Sütünün Teşviki/Bebek Dostu Hastaneler Programı,
- Fenilketonüri Taraması, İyot Yetersizliği Hastalıkları ve Tuzun İyotlanması Programı

Ayrıca, Güvenli Annelik Programı ve Bilgilendirme-Eğitim-İletişim Projesi [Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNPF) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) desteğinde] ile Aile Sağlığı Hizmetlerinin Geliştirilmesi Projesi [Alman Teknik İşbirliği Kuruluşu (GTZ) desteğinde] de Bölge'de uluslararası kuruluşlarla birlikte yürütülen faaliyetlerdir.

Diğer yandan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde sağlık düzeyini yükseltmenin yanısıra sağlık alanında kurumsal gelişmeyi de desteklemek amacıyla uygulanmakta olan Birinci ve İkinci Sağlık Projeleri, Dünya Bankası tarafından finanse edilmektedir. Bu projeler çerçevesinde yeni sağlık evleri ve sağlık ocakları yapılmakta, mevcut ve yeni inşa edilen sağlık kuruluşlarının donanım ve araçları sağlanmakta, sağlık personelinin bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik başlangıç ve hizmet içi eğitim programları uygulanmaktadır. Diyarbakır ve Mardin'in de dahil olduğu Birinci Sağlık Projesi tamamlanmıştır. Doğu Anadolu'daki illerle birlikte Adıyaman, Batman, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinin de yer aldığı İkinci Sağlık Projesi ise devam etmektedir.

EĞİTİM

Ülkemizde eğitim düzeyi genelde düşük olmakla birlikte, çeşitli nedenlere bağlı olarak özellikle GAP Bölgesi göstergeleri daha da düşüktür. Ülke genelinde 1985 yılı itibariyle % 77.2 olan okuma-yazma bilenlerin oranı 3.3 puanlık bir artışla 1990 yılında % 80.5'e yükselmiştir. GAP Bölgesi'nde ise aynı yıllarda okuma-yazma bilenlerin oranı % 55.8'den % 60.4'e doğru 4.6 puanlık bir artış göstermiştir. Okuma-yazma bilenlerin oranı 2000 yılı için ülke'de % 85.6 iken, Bölge'de 68.8'dir.

Okur yazarlığın cinsiyete göre önemli değişmeler gösterdiği ve il bazında okur-yazar olanlar arasında erkek nüfusun kadın nüfusa oranla çok daha yüksek olduğu görülmektedir. 1990 yılı itibariyle ülke genelinde erkek nüfusun % 84'ü okur-yazar olmasına karşılık, kadın nüfus içinde bu oran % 72'dir. Bölge'de ise bu ayrım büyüyerek yinelenmektedir. Erkek nüfusun % 75.5'i

okur-yazarken, kadın nüfus arasında bu oran % 44.7'ye düşmektedir. 2000 yılı itibariyle Bölge'de erkeklerin okuma-yazma oranı % 81.8 iken kadınların oranı % 55.6'dır. Aynı oranı Türkiye için erkeklerde % 92.4, kadınlarda 78.7'dir.

2000-2001 öğretim yılı itibariyle Bölge'de 27 anaokulu, 5 648 adet ilköğretim okulu, 57 adet yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO), 11 adet pansiyonlu ilköğretim okulu (PİO), 178 adet genel lise, 181 adet mesleki teknik lise, 426 adet yaygın eğitim kurumu bulunmaktadır.

2000-2001 yılı itibariyle Bölge'de Siirt İli dışında tüm illerde taşınmalı eğitim yapılmaktadır. Taşınan merkez okul sayısı 326, taşınan okul sayısı 3277'dir. Toplam taşınan öğrenci sayısı 45 738'dir. Taşınan öğrencilerden 31 031'i erkek, 14 707'si kız öğrencidir.

Tablo 21: GAP İlleri İtibariyle Okullaşma Oranları (%)

(1999-2000 Öğretim Yılı)

İller	Okul Öncesi	İlköğretim	Genel Ortaöğretim
Adıyaman	2.8	76.9	29.8
Batman	1.7	94.5	26.2
Diyarbakır	2.2	78.2	26.2
Gaziantep	3.7	93.9	37.6
Kilis	7.0	96.7	43.8
Mardin	1.6	87.5	20.7
Siirt	2.9	78.8	22.3
Şanlıurfa	1.1	73.9	15.7
Şırnak	0.5	82.2	13.0
GAP Bölgesi	2.1	82.4	25.2
Türkiye	9.8	97.6	59.4

2. GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ TEŞKİLÂTI

Güneydoğu Anadolu Projesi, önce Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde sırasıyla “Az Gelişmiş Bölgeler Daire Başkanlığı”, “Müşetşarlık Araştırma Grubu” ve “GAP Grup Başkanlığı”nın sorumluluğunda; daha sonra “Genel Müşavirlik Hizmetleri” çerçevesinde Türk Mühendislik, Müşavirlik ve Mütcaahhitlik A.Ş. (TÜMAŞ) tarafından ihale yoluyla yürütülmüştür.

Ancak, Bölge’de yapılacak uygulamaların çok kapsamlı olması nedeniyle bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasını sağlamak amacıyla Bakanlar Kurulu’nun 27 Ekim 1989 tarihli kararı ve 6 Kasım 1989 tarih ve 20334 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı kurulmuştur.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı, GAP kapsamına giren yörelerin süratle kalkındırılması, yatırımların gerçekleştirilmesi için plan, altyapı, ruhsat, konut, sanayi, maden, tarım, enerji, ulaştırma ve diğcr hizmetleri yapmak veya yaptırmak, yöre halkının eğitim düzeyini yükseltmek için gerekli tedbirleri almak veya aldırarak, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamak üzere kurulmuştur.

2.1. MEVZUAT

2.1.1. 388 SAYILI KANUN HÜKMÜNDE KARARNAME

Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın Kurulması ve Görevleri hakkında 388 sayılı KHK Başbakanlığa bağlı hükmi şahsiyeti haiz ve onbeş yıl süreli GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın kuruluş ve görevlerine ilişkin esasları düzenlemektedir. GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın görevleri 2. maddede aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

- a) Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Mardin, Siirt ve Şanlıurfa illerini içine alan GAP Bölgesi (Batman, Kilis ve Şırnak da il statüsünü kazandıktan sonra buraya dahil olmuştur) için gerekli araştırma ve uygulama projelerini yapmak ve yaptırmak,
- b) Bölge içindeki faaliyetleri yönlendirmek, uygulamasını değerlendirmek ve takip etmek,
- c) Bölge'de uzun vadeli planlar ve programlar muvacehesinde süratle kalkınmayı sağlamak için tarım, madencilik, imalat sanayi, enerji, ulaştırma, haberleşme, inşaat, turizm gibi kamu hizmetleri, beşeri kaynaklar, sosyal, ekonomi, bilim, araştırma, geliştirme ve teknoloji, çevre ve şehircilik, bölge geliştirme ve kültür sektörlerinde yapılacak yatırımlar konusunda çalışmalarda bulunmak, çalışmaları yönlendirmek, koordinasyonu ve uygulamaların gerçekleşmesini sağlamak,
- d) Bölge'de sektörlerarası entegrasyonu sağlayacak şekilde bölge planlamasını gerçekleştirmek,
- e) Bölge'de kaynakların kullanılması, dış ekonomik ilişkiler, finansman dengesi, krediler, bankalar, fiyatlar ve sermaye piyasası konularında gerekli çalışmaları yapmak,
- f) Nazım ve uygulama imar planları ile revizyonların tamamını veya bir kısmını plan değişikliği dahil ada ve parsel bazına kadar yapmak veya yaptırmak,
- g) Yol, su, elektrik, kanalizasyon ile konut, sanayi ve ulaştırma hizmetlerini yürütmek,
- h) Kamu kurum ve kuruluşlarına ait her türlü bina ve tesislerin yapılmasında koordinasyonu sağlamak,
- i) Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordine edilerek, halkın tarımsal alan dahil her konuda eğitim düzeyinin yükseltilmesini ve her derecedeki eğitim kurumlarının açılmasını sağlamak,
- j) Başbakanlıkça bu konuda verilecek diğer görevleri yapmaktır.

2.1.2. 4314 SAYILI KANUN

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Teşkilatı'nın Kuruluş ve Görevleri hakkındaki 388 sayılı KHK'nın 9. maddesi, 11 Aralık 1997 tarihinde kabul edilen 4314 no'lu kanun ile değiştirilmiştir. Buna göre, İdare'nin gelirleri;

- a) Başbakanlık bütçesine konulacak ödenekler,
- b) Her türlü yardım, kredi, hibe ve bağışlar,
- c) Faiz, hizmet, kira gelirleri ile sair gelirler şeklinde belirtilmiştir.

2.2. ORGANLAR

2.2.1. GAP YÜKSEK KURULU

GAP Yüksek Kurulu, Teşkilatın en yüksek karar organı olup, GAP İdaresi tarafından hazırlanacak her türlü plan, proje ve programları inceleyerek karara bağlar. GAP Yüksek Kurulu, Başbakan başkanlığında GAP'tan sorumlu Devlet Bakanı, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Devlet Bakanı ile Bayındırlık ve İskan Bakanı'ndan oluşmuştur. GAP Yüksek Kurulu'na, gerektiğinde konuları ile ilgili olarak diğer bakanlar da davet edilebilir.

GAP Yüksek Kurulu'nun çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar, 26 Aralık 1989 tarihli ve 20384 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe konulan GAP Yüksek Kurulu'nun Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik'le belirlenmiştir.

Yüksek Kurul, söz konusu yönetmeliğin 5. maddesi uyarınca, gündemindeki konuları görüşmek üzere iki ayda bir toplanır. Kurul Başkanı, gerekli gördüğü hallerde, GAP Yüksek Kurulu'nu toplantıya çağırabilir.

2.2.2. GAP BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI (GAP İDARESİ)

Bir başkan ve iki başkan yardımcısı ile yeterli sayıda uzman ve memurdan oluşan GAP İdaresi, merkez teşkilatı Ankara'da ve taşra teşkilatı ise Şanlıurfa'da olmak üzere örgütlenmiştir.

GAP İdaresi, ilgili Devlet Bakanı'nın sorumluluğunda, GAP Yüksek Kurulu kararları çerçevesinde, Bölge kalkınmasına dair planlama, araştırma ve uygulama çalışmalarını yürütmekle görevlidir.

GAP İdaresi, GAP Yüksek Kurulu'nun sekreteryaya hizmetlerini de yürütmektedir.

388 sayılı KHK'ya göre Şanlıurfa'da örgütlenen GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü, daha ziyade GAP Bölgesi'nde uygulama ve araştırma çalışmalarını yürütmektedir.

388 sayılı KHK'nın 3. maddesinin 3. fıkrası uyarınca, GAP İdaresi'nin görev alanına giren konularda 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 3194 sayılı İmar Kanunu ile diğer kanunların ilgili idarelere verdikleri imar ve altyapıya dair hak ve yetkiler bu İdare'ye devredilmiş sayılır.

GAP İdaresi'nin kuruluşuna ait 388 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiği 6 Kasım 1989 tarihinden itibaren fiilen kuruluş çalışmalarına 1990 yılında başlanmış; GAP İdaresi'nin Personel Sicil

Amirleri Yönetmeliği, Disiplin Amirleri Yönetmeliği, Satınalma Esasları ile İhale Yönetmelikleri hazırlanarak yürürlüğe konulmuştur. Ancak, ihtiyaca cevap vermemesi nedeniyle Satınalma Esasları ile İhale Yönetmelikleri gözden geçirilerek Satınalma ve İhale Yönetmeliği adı altında yeniden düzenlenerek 14 Ocak 1996 tarih ve 12523 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

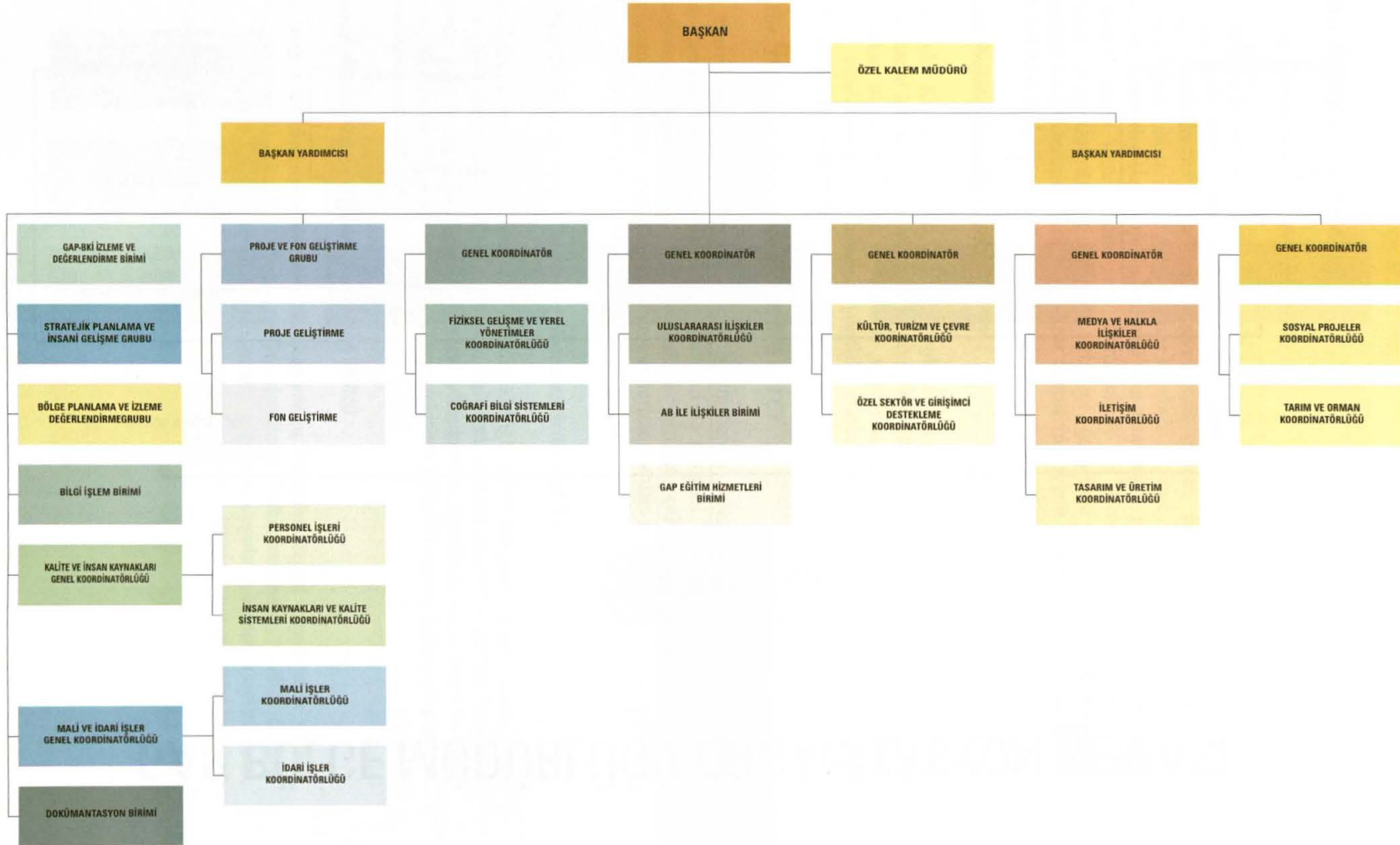
Yeniden Yapılanma Çalışmaları

GAP İdaresi, dünyadaki gelişmeleri de dikkate alarak, GAP'ın tamamlanmasına yönelik olarak kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere yeni bir yapılanma içinde olmuştur. İdare, yürütmekte olduğu proje ve faaliyetlerin daha verimli ve etkin işleyişini sağlamak; kurumlararası koordinasyonu en iyi şekilde gerçekleştirmek; sinerji yaratan, çağdaş ve örnek bir kurum olarak GAP'ı 2010 yılına taşıyacak bir organizasyona sahip olmak üzere "yeniden yapılanma" çalışmasını tamamlamıştır. Bu çerçevede;

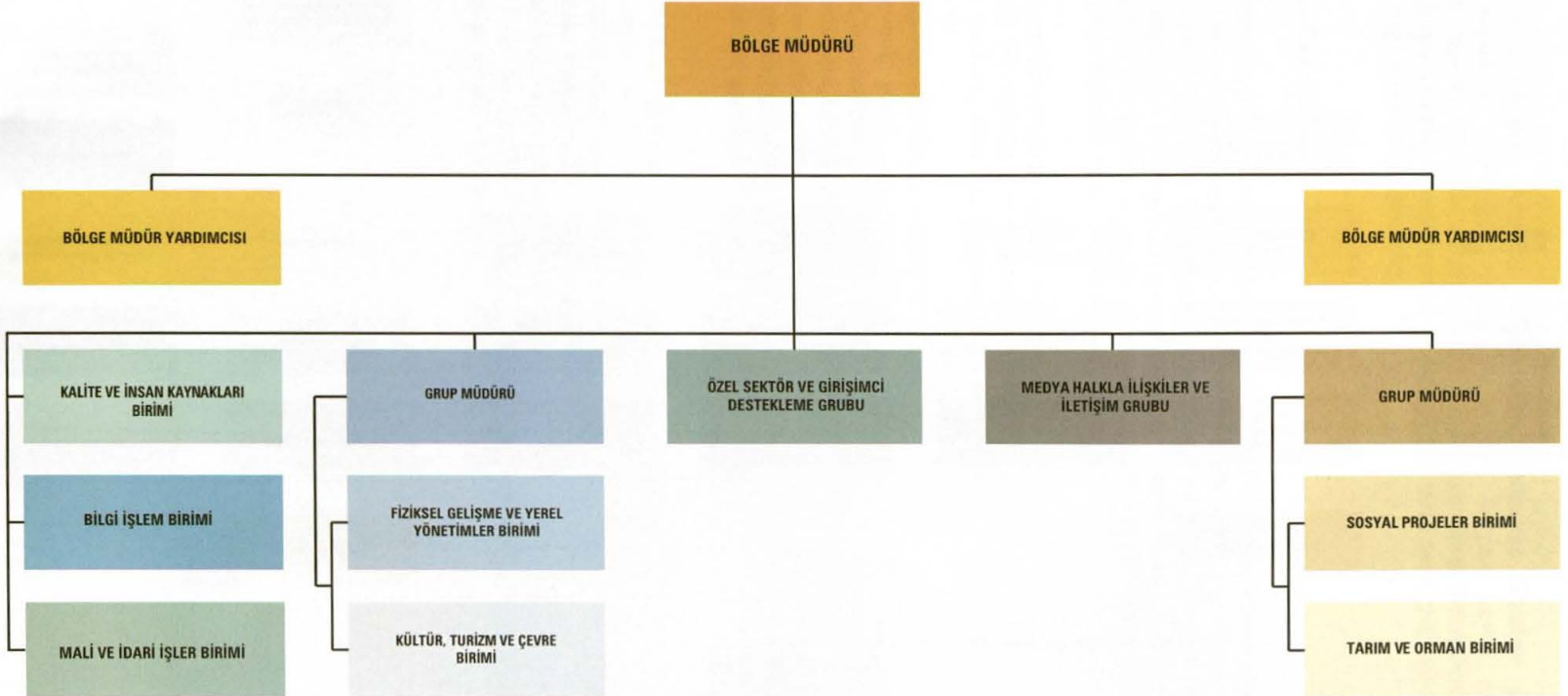
- Kurum vizyonu ve misyonunun yeniden değerlendirilmesi,
- Amaçlara yönelik bir yönetim sisteminin oluşturulması,
- Çağdaş, etkin, verimli, dinamik, öğrenen ve sürekli gelişen bir organizasyon yapısı oluşturulması,
- Katılımcı bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi,
- İş ilişkileri ve çok yönlü iletişimin artırılarak organizasyon içinde görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesi,
- Kişilere bağlı olmayan, kendiliğinden çalışan kalıcı bir sistemin oluşturulması,
- Performans değerlendirme sisteminin geliştirilmesi,
- Personelin eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek yetenek ve başarılarını artırmaya yönelik eğitim ve gelişme programlarının oluşturulması hedeflenmiştir.

GAP İdaresi, kurulduğu günden bu yana kendisine verilen görevleri, yasal yetkileri çerçevesinde en etkin ve verimli şekilde yerine getirmeye çalışmıştır. 2001 yılında gerçekleştirdiği yeniden yapılanma çalışmasıyla **“küresel düşünce ve yerel koşullar ışığında sürdürülebilir insani kalkınmayı”** vizyon olarak benimseyen GAP İdaresi, **“çevre ve insan odaklı değer yaratmayı”** kendine misyon olarak belirlemiştir. Bu çerçevede çağdaş ve örnek bir kurum olarak GAP'ın sürdürülebilir insani gelişme hedefini gerçekleştirmeye yönelik proje ve faaliyetlerine devam etmektedir.

GAP-BKİ ORGANİZASYON ŞEMASI

GAP BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ ORGANİZASYON ŞEMASI

MERKEZ TEŞKİLATI BİRİMLERİ

• *Tarım ve Orman Koordinatörlüğü (TOK)*

Tarım ve Orman Birimi, tarımsal gelişmenin gerçekleştirilmesi, üretimin yönlendirilmesi ve kaynakların etkin kullanılması amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği içinde çalışılması; sürdürülebilir kırsal kalkınmayı temin edecek faaliyetlerin yapılması veya yaptırılması; Bölge'nin tarımsal potansiyelini harekete geçirmeye yönelik tarımsal araştırma ve geliştirme hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için hazırlanan projelerin uygulanması veya uygulanması; proje sonuçlarının yeni tarım teknik ve teknolojilerinin ilgili kesimlere ulaştırılarak yaygınlaştırılması; sulama, tarla içi geliştirme ve tarımsal eğitim-yayım hizmetlerinin etkinliklerinin artırılması; pazar taleplerine uygun bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili her türlü projenin yapılması ya da yaptırılmasından sorumludur.

• *Sosyal Projeler Koordinatörlüğü (SPK)*

Sosyal Projeler Koordinatörlüğü, Bölge'de yoksulluğu önlemeye, toplum katılımını ve yerel toplumsal insani kapasiteyi güçlendirmeye yönelik politika, strateji ve araç geliştirilmesi; bu amaçla halkın sosyo-ekonomik ve kültürel yapılarını anlayarak, kalkınmanın özel hedef gruplarının niteliklerini belirlemeye yönelik araştırmaların/uygulamaların planlanması, yapılması veya yaptırılmasından sorumludur.

• *Kültür, Turizm ve Çevre Koordinatörlüğü (KTÇ)*

Kültür, Turizm ve Çevre Koordinatörlüğü sürdürülebilir insani kalkınma ve katılımcılık yaklaşımı çerçevesinde ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel konuları bir bütünlük içinde değerlendirerek, ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışıp plan-proje üretilmesi; uygulamasının yapılması; Bölge'deki kültürel ve turizm alanları ile ilgili çalışmalar yapılması ve proje üretilmesi ile uygulanmasından sorumludur.

• *Fiziksel Gelişme ve Yerel Yönetimler Koordinatörlüğü (FGYY)*

Fiziksel Gelişme ve Yerel Yönetimler Koordinatörlüğü, GAP Bölgesi altyapı, konut, imar, inşaat ve harita işlerinin yürütülmesi; sektörle ilgili çalışmaların araştırılıp gerekli kurum ve kuruluşlarla koordinasyonun sağlanması; yerel yönetimlerle ilişkilerin sağlanması ve yerel yönetimlerin mali, teknik, insan kaynakları kapasitelerinin geliştirilmesine ilişkin çalışmaların yürütülmesinden sorumludur.

• *Coğrafi Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü (CBS)*

Coğrafi Bilgi Sistemleri Koordinatörlüğü, Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yapılan planlama, uygulama, yönetim, izleme ve değerlendirme fonksiyonlarının içerdiği faaliyet alanları için coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama uygulamalarının sürdürülmesi, izlenmesi ve bu uygulamaların kullanımının İdare içinde yaygınlaştırılmasının sağlanmasından sorumludur.

- **Özel Sektör ve Girişimci Destekleme Koordinatörlüğü (ÖSGDK)**

Özel Sektör ve Girişimci Destekleme Koordinatörlüğü, yatırımcıları GAP Bölgesi'ne çekmek amacıyla, yerli ve yabancı özel sektör yatırımlarını geliştirecek politikalar üretilmesi, mevcut kaynakların verimli yerli ve yabancı özel sektör yatırımlarına kanalize edilmesi ve kapital akışının sağlanmasından sorumludur.

- **Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü (UİK)**

Uluslararası İlişkiler Koordinatörlüğü, GAP İdaresi ile uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği protokollerinin yapılması; Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) toplantıları için gerekli hazırlıkların yapılarak GAP İdaresi'ni temsilen KEK toplantılarına katılması; yabancı kurum ve kuruluşlarla yazışmaların yapılmasından sorumludur.

- **Avrupa Birliği İle İlişkiler Birimi (AB)**

Avrupa Birliği ile İlişkiler Birimi, GAP İdaresi'nin kuruluşu ile ilgili 388 sayılı KHK'da belirtilen eşgüdüm görevleri çerçevesinde AB adaylık sürecinin getirdiği yükümlülüklerin yerine getirilmesi ve bu amaçla AB'ye üye ve aday ülkelerdeki bölge kalkınma kuruluşları ve AB Komisyonu ile bağlantılar kurularak, bölgesel politika deneyimleri ve AB'nin diğer politikaları hakkında bilgi edinilmesi; bu konuda bir veri tabanı oluşturulması, doküman temini, kaynak taraması ve araştırma yapılması; AB'nin özellikle GAP İdaresi'nin faaliyetleri ile ilgili ajans ve programlardan yararlanma olanaklarının araştırılması; ilgili GAP İdaresi uzmanlarının bu programlara katılmalarının koordinasyonunun sağlanmasından sorumludur.

- **GAP Eğitim Hizmetleri Birimi (EHB)**

Eğitim Hizmetleri Birimi, GAP'ta edinilen bilgi, birikim ve deneyimleri ulusal/uluslararası kuruluşlarla ve üniversitelerle paylaşmak amacıyla GAP Uluslararası Araştırma, Geliştirme ve Eğitim Merkezi'nin oluşumuna yönelik çalışmaların başlatılması ve GAP İdaresi'nin kalkınma konularında yurtiçi ve yurt dışı müşterilere eğitim verecek duruma getirilmesi; bu kapsamda ulusal/uluslararası eğitim programların düzenlenmesi ve ilgili kuruluşlarla ön görüşmelerin/yazışmaların yapılmasından sorumludur.

- **Medya ve Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü (MHİ)**

Medya ve Halkla İlişkiler Koordinatörlüğü, GAP'ın ve GAP İdaresi'nin yurtiçi ve yurtdışında her türlü tanıtım faaliyetlerinin planlanması, koordine edilmesi ve uygulanmasından sorumludur.

- **İletişim Koordinatörlüğü (İLT)**

İletişim Koordinatörlüğü, GAP İdaresi'nin ulusal, uluslararası, bölgesel açılımının sağlanması amacıyla tüm paydaşlarıyla olan ilişki ve iletişiminin sağlanması ve yürütülmesi ile kurum içi koordinasyon ve işbirliğinin artırılmasından sorumludur.

- **Tasarım ve Üretim Koordinatörlüğü (TÜK)**

Tasarım ve Üretim Koordinatörlüğü, Güneydoğu Anadolu Projesi ve GAP İdaresi'nin, entegre planlama ve sürdürülebilir insani gelişme uygulamaları ile ilgili görsel, yazılı ve/veya sanal tanıtım materyalleri ve iletişim araçlarının, tüm GAP İdaresi birimlerden gelen içeriğinin tasarım ve üretiminin yönetilmesinden sorumludur.

- **Stratejik Planlama ve İnsani Gelişme Grubu (STPL)**

Stratejik Planlama ve İnsani Gelişme Grubu sürdürülebilir insani gelişmenin öngördüğü tüm alanlarda etkinliğin ve verimliliğin artırılmasına yönelik olarak stratejik anlamda çözüm önerilerinde bulunmak için GAP Bölge Kalkınma Planı'nın değişen koşullar bağlamında "ateşleme noktaları"nın yeniden tayin edilmesi; kurumsal hizmet kapasitesinin güçlendirilmesi yönündeki araçların tanımlanması; uluslararası-ulusal-bölgesel çevre sistemi ortamında sorun alanlarının tespit ve analiz edilerek stratejik çözümlerin belirlenmesinden sorumludur.

- **Bölge Planlama ve İzleme Değerlendirme Grubu (BPİD)**

Bölge Planlama ve İzleme Değerlendirme Grubu, GAP Bölge Kalkınma Planı uygulamalarının izlenmesi ve Bölge kalkınmasının değerlendirilmesi çalışmaları kapsamında, GAP İdaresi ve diğer kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerle (paydaşlar) beraber Bölge'de gerçekleşen tüm yatırım/faaliyetlerin ekonomik, sosyal, çevre, altyapı, kültürel miras ve turizm boyutunda etkilerinin belirlenip, periyodik raporlarla tüm paydaşların bilgisine sunulmasından sorumludur.

- **Proje Geliştirme Birimi (PGB)**

Proje Geliştirme Birimi, GAP İdaresi'nin faaliyetleriyle ilgili projeler üretilmesi ve birimlerden gelen proje fikirlerinin ve proje taslaklarının ulusal ve uluslararası düzeyde kabul edilebilir kesin proje formatına dönüştürülmesinden sorumludur.

- **Fon Geliştirme Birimi (FGB)**

Fon Geliştirme Birimi, Proje Geliştirme Birimi tarafından formatlanmış projelerin uygulamaya aktarılmasına ilişkin olarak gerekli ulusal ve uluslararası fonları bulmaya yönelik araştırmaların yapılması; fon bulmaya yönelik olarak diğer koordinatörlüklerin ve fon yönetiminin idari işleriyle ilgilenilmesinden sorumludur.

- **Bilgi İşlem Birimi (BİB)**

Bilgi İşlem Birimi, Başkanlığa ait birimlerin her türlü donanım ve yazılımlarının sorunsuz çalışması ve GAP İdaresi personeline gerekli teknik altyapı desteğinin sağlanması; GAP'ın ve İdare'nin tanıtımı amacıyla hazırlanan web sayfasının güncelleştirilmesi, düzenli ve sürekli çalışmasının sağlanmasından sorumludur.

- **Dokümantasyon Birimi (DOK)**

Dokümantasyon Birimi, GAP İdaresi Başkanlığı'na giriş/çıkışı yapılan, İdare tarafından bastırılan her türlü kitap, yayın ve periyodiklerin dokümantasyon metot ve tekniklerine göre düzenlenmesi, arşivlenmesi, stoklanması ve satışı; basımı gerçekleştirilecek yayınlarla ilgili yasal izinlerin alınması ve takibinin yapılmasından sorumludur.

- **GAP İdaresi İzleme ve Değerlendirme Birimi (İDB)**

GAP İdaresi İzleme ve Değerlendirme Birimi, GAP İdaresi bünyesinde yer alan tüm birimlerden gelen bilgilerin/verilerin periyodik olarak, belirli bir sistematik içerisinde ve belirlenen bir formata uygun şekilde derlenmesi; yürütülen projelerin ve uygulanan faaliyetlerin izlenmesi, değerlendirilmesi ile üst yönetime raporlandırılmasından sorumludur.

BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ BİRİMLERİ

- **Tarım ve Orman Birimi**

Tarımsal gelişmenin gerçekleştirilmesi, üretimin yönlendirilmesi ve kaynakların etkin kullanılması için ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılarak çalışmalarda bulunulması; sürdürülebilir kırsal kalkınmayı temin edecek faaliyetlerin yapılması veya yaptırılması; bölgenin tarımsal potansiyelini harekete geçirmeye yönelik tarımsal araştırma ve geliştirme hizmetlerinin gerçekleştirilmesi için hazırlanan projelerin uygulanması veya uygulanması; proje sonuçlarının yeni tarım teknik ve teknolojilerinin ilgili kesimlere ulaştırılarak yaygınlaştırılması; sulama, tarlaıçi geliştirme ve tarımsal eğitim-yayım hizmetlerinin etkinliklerinin artırılması, pazar taleplerine uygun bitkisel ve hayvansal üretim ile ilgili her türlü projenin yapılması ya da yaptırılmasından sorumludur.

- **Sosyal Projeler Birimi**

Bölge'de yoksulluğu önlemek, toplum katılımını, yerel ve toplumsal insani kapasiteyi ve sürdürülebilir insani gelişmeyi sağlamak amacı ile Bölge'de yaşayan halkın sosyo-ekonomik ve kültürel yapıların anlamaya, halkın sorunlarını, ihtiyaçlarını, önceliklerini, tutumlarını ve kalkınmanın özel hedef gruplarını nitelikleriyle birlikte belirlemeye yönelik proje önerilerinde bulunulması; projelerin uygulanması ve/veya uygulanması; uygulanan projelerin takip edilmesinden sorumludur.

- **Kültür, Turizm ve Çevre Birimi**

Sürdürülebilir insani kalkınma ve katılımcılık yaklaşımı çerçevesinde ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel konuları bir bütünlük içinde değerlendirerek, ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte plan-proje üretilmesi, uygulamasının yapılması; Bölge'deki kültürel ve turizm alanları ile ilgili çalışmalar yapılması ve proje üretilmesi ile uygulanmasından sorumludur.

- **Özel Sektör ve Girişimciliği Destekleme Birimi**

Özel sektörü GAP Bölgesi'ne çekmek amacıyla Bölge potansiyeline yönelik bilgilerin yerli ve yabancı yatırımcı grup ve kuruluşlara sunulması; bilgi ve veri toplanması, raporlanması; eğitim ve danışmanlık faaliyetlerinin koordine edilmesi; özel sektör yatırımlarını geliştirecek

politikalar üretilmesi; bölge potansiyelini ortaya koyarak mevcut kaynakların verimli olarak özel sektör yatırımlarına kanalize edilmesi; istihdam yaratılması, kapital akışının sağlanması ve Bölge ekonomisine katkıda bulunulmasından sorumludur.

- ***Medya, Halkla İlişkiler ve İletişim Grubu***

GAP'ın ve GAP İdaresi'nin çalışmalarının, Başkanlıkla koordineli olarak düzenlenecek halkla ilişkiler ve tanıtım faaliyetleri ile ulusal ve uluslararası platformlarda tanıtılması; bu yönde istenilen tutum ve davranışların yaratılarak kurumun kamuoyundaki imajının pekiştirilmesi ve güçlendirilmesi; kurumun ulusal, uluslararası ve bölgesel açılımının sağlanması amacıyla, Bölge'deki tüm paydaşlarla olan ilişki ve iletişimin düzenlenmesi ve yürütülmesi, kurum içi koordinasyon ve işbirliğinin artırılmasından sorumludur.

- ***Bilgi İşlem Birimi***

GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü'ne ait her türlü yazılımın ve donanımın sorunsuz olarak çalışması ve Bölge Müdürlüğü personeline gerekli teknik altyapı desteğinin sağlanmasından sorumludur.

- ***Kalite ve İnsan Kaynakları Birimi***

Bölge iş analizlerinin, insan gücü planlamasının, personel eğitimi planlamasının, performans değerlendirme sisteminin ve personel özlük hakları ile ilgili çalışmalarının yürütülmesi; personel sisteminin geliştirilmesi ile ilgili teklif ve çalışmalarda bulunulmasından sorumludur.

- ***Mali ve İdari İşler Birimi***

Muhasebe ve finans sistemi ilke ve prensipleri doğrultusunda GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü mali işleriyle ilgili olarak; Bölge Müdürlüğü muhasebe işlerinin vergi kanunları ve kurum yönetmeliklerine göre doğru ve güncel tutulmasının sağlanması, Bölge Müdürlüğü'nün finans işlerinin ve idari işlerin sorunsuz yürütülmesinden sorumludur.

2.3. TOPLU BİLGİLER

Tablo 22: Toplu Bilgiler

Toplu Bilgiler	Ölçü	1997	1998	1999	2000	2001	Son iki Yıl farkı	Artış veya Azalış %
-Özkaynaklar	Milyon TL	643 289	205 023	13 754	(46 719)	(44 771)	1 948	41.7
-Yabancı kaynaklar	"	78 278	121 448	1 002 693	696 348	930 529	234 181	33.6
-Yabancı kaynaklara sirayet eden zarar	"	-	-	-	-	-	-	-
-Yatırımlar için nakdi ödemeler	"	1 470 263	3 486 681	4 146 686	6 740 750	5 998 406	(742 344)	11
-Fonlardan ve bütçeden alınan meblağ	"	2 385 000	4 400 000	6 030 500	9 671 786	11 507 580	1 835 794	19
-Memur (ortalama)	Kişi	14	17	17	18	23	5	27.7
-Sözleşmeli	"	80	75	82	103	80	23	22.3
-İşçi	"	113	125	133	135	141	6	4.4
-Personel için yapılan tüm giderler	Milyon TL	235 285	572 416	998 782	1 451 492	2 209 372	757 880	52.2
Cari Yıla İlişkin								
-Memurlar için yapılan giderler	Milyon TL	14 104	32 433	58 292	76 171	149 561	73 390	96.3
-Memur başına ortalama aylık gider	"	90	159	286	353	542	189	53.5
-Sözleşmeliler için yapılan giderler	"	119 408	262 336	452 860	662 027	932 391	270 364	40.8
-Sözleşmeli başına aylık ortalama gider	"	160	267	381	536	971	435	81.1
-İşçiler için yapılan giderler	"	101 773	277 467	487 630	713 294	1 127 419	414 125	58
-İşçi başına aylık ortalama gider	"	100	173	305	440	666	226	51.3
-Tahakkuk eden vergiler	Milyon TL	93 076	293 438	298 274	466 609	523 830	57 221	12.2
-GSYH'ya katkı (alıcı fiyatlarıyla)	"	-	2 075 668	1 242 361				
-Toplam gelirler	"	2 414 480	4 487 267	6 138 288	9 813 851	11 682 226	1 868 375	19
-Toplam giderler	"	1 719 753	4 925 532	6 329 557	9 874 325	11 680 277	1 805 952	18.2
-Dönem gelir veya gider fazlası	"	503 727	(438 265)	(191 269)	60 473	1 948	58 525	96.7
-Toplam gelir veya gider fazlası	"	643 290	205 023	13 754	(46 719)	(44 771)	1 948	(4.1)

2.4. PERSONEL DURUMU

2.4.1. GENEL BİLGİLER

GAP İdaresi Başkanlığı'nda istihdam edilen personele ilişkin hususlar 388 sayılı KHK'nın 5., 6., 7. ve 8. maddelerinde belirtilmiştir.

5. maddenin 2. fıkrası gereği; Başbakan tarafından atanan Başkan ve Başkan Yardımcıları hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 59. maddesi hükümleri uygulanır. 6. maddeye göre ise GAP İdaresi Başkanı'na bakanlık müsteşarları, Başkan Yardımcıları'na genel müdürler için öngörülen ek göstergeler ve bunlara verilen zam ve tazminatlar uygulanır.

Başkan ve Başkan Yardımcısı kadroları karşılık gösterilmek kaydıyla, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın sözleşmeli personel çalıştırılabilir.

Ayrıca, özel bilgi ve ihtisası gerektiren konularda kadro aranmaksızın ve diğer kanunların sözleşmeli personel çalıştırılması hakkındaki hükümlerine bağlı olmaksızın yerli ve yabancı elemanlar sözleşmeli olarak çalıştırılabilir.

Bu suretle çalıştırılacakların sözleşme usul ve esasları ile ücret miktarı ve her çeşit ödeme Bakanlar Kurulu'nca tespit edilir. Sözleşme ile çalıştırılacak personel, isteği halinde T.C. Emekli Sandığı ile ilgilendirilir.

Genel ve katma bütçeli daireler, iktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları ile bunlara bağlı kuruluşlar ve müesseselerde çalışanlar, GAP İdaresi Başkanlığı'nda sözleşmeli olarak istihdam edilebilirler. Başkanlığın bu konudaki talepleri, ilgili kurum ve kuruluşlarca öncelikle sonuçlandırılır. Bu personel, ilgili kurumlarından aylıksız izinli sayılırlar. İzinli oldukları sürece memuriyetleri ile ilgili özlük hakları devam ettiği gibi, bu süreler terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır. Terfileri başkaca bir işleme gerek kalmaksızın, süresinde yapılır.

Ayrıca, yukarıda belirtilen kurumlarda görevli personel aylık, ödenek, her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali, sosyal hak ve yardımları kurumlarınca ödenmek kaydıyla geçici olarak GAP İdaresi Başkanlığı'nda görevlendirilebilirler.

7. maddede GAP İdaresi'nin, planların yapılması, tatbikatı ve koordinasyonuyla ilgili olarak araştırma, etüt ve proje tetkiki gibi işleri, üniversite öğretim üye ve yardımcıları ile yerli ve yabancı gerçek ve tüzel kişilere sözleşme ile yaptırabileceği ve bu hususta Devlet İhale Kanunu hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir.

GAP İdaresi'nde istihdam edilen personel kadroları da 8. madde ile 190 sayılı KHK'nın eki cetvellere GAP İdaresi bölümü eklenmek suretiyle ihdas edilmiştir. Sözleşmeli personel kadrolarının ise aynı KHK'nın 6. maddesinde Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenmesi öngörülmüştür.

2001 yılında GAP İdaresi Başkanlığı'nda çalışan memur, sözleşmeli personel ve geçici işçi kadroları, ortalama yıl sonu kişi sayısı bir önceki yıl ile birlikte Tablo 23'te gösterilmiştir:

2001 yılı sonu itibariyle 23 memur, 77 sözleşmeli personel ve 141 adet de geçici işçi olmak üzere toplam 241 kişi çalışmıştır. Çalışan tüm personelin toplam 78'i Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'nde görev yapmaktadır.

Tablo 23: 2001 Yılı Personel Durumu

Personel	2000		2001			
	Çalışan Personel		Norm Kadro	Program Kadro	Çalışan Personel	
	Ortalama Kişi	Yıl Sonu Kişi	Sayı	Sayı	Ortalama Kişi	Yıl Sonu Kişi
A- Memurlar:						
1-Genel İdare Hizmet.	5	5	-	35	7	7
2-Teknik Hizmetler	12	12	-	35	15	15
3-Yardımcı Hizmetler	1	1	-	4	1	1
TOPLAM	18	18	-	74	23	23
B- Sözleşmeliler:	85	82	-	93	80	77
C- İşçiler:	135	141	-	144	141	141
GENEL TOPLAM	238	241	-	311	244	241

2.4.2. MEMURLAR

Memurlara özlük ve mali konular yönünden 657, 5434 ve 6245 sayılı kanunlar ile ek ve değişikliklerine ilişkin kanun ve KHK hükümleri uygulanmaktadır.

2.4.3. SÖZLEŞMELİ PERSONEL

Sözleşmeli personele, GAP İdaresi'nin kuruluşuna ait 388 sayılı KHK hükümleri ile "GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nda Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları" nı belirleyen 9 Mart 1990 tarih ve 90/229 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'na göre işlem yapılmaktadır.

Öte yandan, GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı'nda Çalıştırılacak Sözleşmeli Personel Hakkında Hizmet Sözleşmesi Esasları çerçevesinde, sözleşmeli personele 4 maaş tutarında ikramiye ve devlet memurlarına ödenen diğer sosyal yardımlarla birlikte Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'nde görevli personele ayrıca % 10 oranında ücret artışı verilmektedir.

GAP İdaresi bünyesinde istihdam edilen memur ve sözleşmeli personelin öğrenim durumları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24: Memur ve Sözleşmeli Personelin Öğrenim Durumları

(Kişi)

Öğrenim Durumları	2000	2001
1- Yüksek		
Mimar	2	3
Şehir ve Bölge Plancısı	14	13
Jeoloji Mühendisi	4	4
Sosyoloji	3	3
İktisat	12	13
Ziraat Mühendisi	23	22
İşletmeci	12	14
Kimya Mühendisi	1	1
İnşaat Mühendisi	7	6
Harita Mühendisi	6	6
Açıköğretim Fakültesi		
Açıköğretim Fakültesi (2 yıllık)	9	11
Diğer	43	45
2- Lise vb.	105	101
Toplam	241	241

Tablo 25: Personele Yapılan Harcamalar

Personele Yapılan Harcamalar	2000		2001								
	Harcanan		Ödeneğin Son Durumu	Harcanan							Kişi başına ayda düşen
	Toplam Harcama	Kişi Başına Ayda Düşen		Esas Ücretler	Ek Ödemeler	Sosyal Giderler	Cari Yıl Toplamı	Geçmiş yıllar ilgili ödeme ve geri alımlar	Toplam harcama		
Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	
A- Memurlar	80 504	373	149 562	55 781	57 532	45 118	158 431	-	158 431	574	
B- Sözleşmeliler	682 483	693	932 391	544 371	185 975	232 899	963 245	-	963 245	1 003	
C- İşçiler	745 780	440	1 127 419	730 908	107 007	343 882	1 181 797	-	1 181 797	698	
Toplam (A+B+C)	1 508 767		2 209 372	1 331 060	350 514	621 899	2 303 473	-	2 303 473		
Geçen Yıl Toplamı	1 036 964		1 451 492	893 109	232 566	383 092		-	1 508 767		
Fark	471 803		757 880	437 951	117 947			-	794 706		

Tablo 26: Sosyal Giderler

Sosyal Giderler	Memurlar		Sözleşmeler		İşçiler		Toplam		Fark
	2000	2001	2000	2001	2000	2001	2000	2001	
	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL	Milyon TL
- Cari Yılla İlgili									
1. Aile ve çocuk yardımı	1 056	1 931	2 364	3 450	-	-	3 420	5.381	1 961
2. Evlenme, doğum ve ölüm yard.	-	2	300	-	-	-	300	2	(298)
3. Yedirme yardımı	-	-	-	-	56 378	99 742	56 378	99 742	43 364
4. Giydirmeye yardımı	496	1 720	-	-	-	-	496	1 720	1 224
5. Taşıma giderleri	4 333	8 870	20 456	30 853	32 486	54 378	57 275	94 101	36 826
6. Emekli Sand. Kurum karş. ve Yön.Katılma Payı	9 859	18 585	48 494	67 539	-	-	58 353	86 124	27 771
7. Emekli ikram. İşten ayrıl. tazm.	-	-	7 654	12 711	2 719	-	10 373	12 711	2 338
8. SSK primi işveren payı	-	-	1 884	2 783	91 979	142 066	93 863	144 849	50 986
9. İşsizlik kesintisi İşveren Payı	-	-	53	153	8 633	21 853	8 686	22 006	13 320
10. Sağlık giderleri	4 799	11 915	30 649	73 480	-	-	35 448	85 395	49 947
11. Eğitim giderleri	940	2 096	41 174	41 929	5 757	25 862	47 871	69 887	22 016
12. Aynı ve nakdi başka sosyal gid.	-	-	-	-	75	-	75	-	75
Toplam	21 483	45 119	153 028	232 898	198 027	343.901	372.538	621 918	249 380

2.4.4. İŞÇİLER

Yardımcı hizmetleri yürütmek amacıyla Maliye Bakanlığı'ndan alınan yıllık vizelerle geçici işçi istihdam edilmektedir. İşçilerin özlük hakları konusunda GAP İdaresi ile personel arasında yapılan hizmet sözleşmesiyle 1475 sayılı İş Kanunu ve 506 sayılı Kanun ve ilgili ek değişikliklerine göre işlem yapılmaktadır. İşçi alımları, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nca gönderilen adaylar arasından yapılmaktadır.

2.5. MALİ DURUM

2.5.1. GAP İDARESİ 2001 YILI MALİ DURUMU

GAP İdaresi'nin 2001 yılı mali durumu önceki dönem değerleriyle karşılaştırmalı olarak Tablo 27'de gösterilmiştir:

İdare'nin bir hizmet kuruluşu olması ve işletmecilik faaliyetlerinin olmamasının yanısıra tahsis edilmiş bir sermayesinin de bulunmamasından dolayı mali durum ve mali analizleri yapılmamıştır.

2.5.2. GAP İDARESİ 2001 YILI BÜTÇESİ

388 sayılı KHK'nin 9. maddesi gereği GAP Bölge Kalkınma İdaresi'nin bütçesi GAP Yüksek Kurulu'na kabul edildikten sonra Başbakan onayına sunulur. Bu bütçe prosedürü dahilinde GAP İdaresi'nin 2001 Mali Yılı Bütçesi, 2001/1 sayılı GAP Yüksek Kurulu Kararı ve 20 Nisan 2001 tarih, B.02.0.10/093.04-484 sayılı Başbakanlık Kararı ile 9 780 076 000 000 TL olarak karara bağlanıp onaylanmıştır.

GAP İdaresi'nin 2001 yılı gelir-gider kalemleri, ilk ve son duruma göre ödenekleri, ödeneklere göre sapmalar, geçen yıl gelir ve gider rakamları ile karşılaştırmalı olarak Tablo 27'de gösterilmiştir.

Tablo 27: Bütçeye İlişkin Toplu Bilgiler

Bütçeye ilişkin toplu bilgiler	2000		2001			
	Gerçekleşme Milyon TL	Bütçeye Göre sapma (İlk durum) (%)	Bütçe		Gerçekleşme Milyon TL	Bütçeye Göre sapma (İlk durum) (%)
			İlk durum Milyon TL	Son durum Milyon TL		
A-Gelirler:						
-Başbakanlık bütçesinden	8 171 786	(16.2)	9 780 076	9 780 076	9 780 076	--
-Maliye Bakanlığı'ndan transfer	1 500 000	--	--	1 727 504	1 727 504	--
-Diğer gelirler	142 065	163.1	--	174 646	174 646	--
Toplam (A)	9 813 851	(10.1)	9 780 076	11 682 226	11 682 226	19.5
B-Giderler:						
-Personel giderler	1 451 492	(3.2)	1 800 000	2 209 372	2 209 372	27.4
-Malzeme alımları	361 806	3.4	360 264	744 301	744 301	66
-Dışardan sağlanan fayda ve hizmetler	1 141 743	(49.9)	2 500 792	2 341 025	2 341 025	(3.6)
-Yolluk giderleri	101 384	1.4	102 932	142 557	142 557	49.6
-Maddi duran varlık alımları	47 715	(4.6)	51 466	193 005	193 005	250
-yatırım harcamaları	6 740 750	22.6	4 938 889	5 998 406	5 998 406	25
-Diğer giderler	29 435	17.7	25 733	51 611	51 611	99.4
Toplam (B)	9 874 325	0.8	9 780 076	11 680 277	11 680 277	19.5
Gelir- Giderler farkı	60 474	-	-	1 949	1 949	-

2.5.3. GAP İDARESİ 2001 YILI BİLANÇOSU

Muhasebe kayıt ve işlemleri GAP İdaresi Başkanlığı'nda bilgisayar ile yürütülmektedir. Bölge Müdürlüğü'nde, 388 sayılı KHK'de ita amiri olarak belirlenen Başkan'ın yetkisini Bölge Müdürü'ne devredebileceği konusunda bir hüküm bulunmadığından, bağımsız bir muhasebe ünitesi oluşturulamamıştır. Şanlıurfa Bölge Müdürlüğü'ndeki tüm gider harcamaları, bir mutemete verilen iş avansı ile yürütülmekte, sarf belgeleri ise merkezde muhasebeleştirilmektedir.

T.C.
BAŞBAKANLIK
GÜNEYDOĞU ANADOLU PROJESİ
BÖLGE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI
2001 YILI BİLANÇOSU

AKTİF (VARLIKLAR)	ÖNCEKİ DÖNEM		CARİ DÖNEM	
	2000 (TL)		2001 (TL)	
I. DÖNEN VARLIKLAR				
A. Hazır Değerler		649 221 664 238		684 276 671 669
B. Menkul Kıymetler				
1- Menkul Kıymet Değ. Düşüklüğü Karş. (-)		406 366 000		201 482 000 000
C. Ticari Alacaklar				
1- Alac. Sen. Rees. (-)				
2- Şüph. Alac. Karş. (-)				
D. Diğer Alacaklar				
1- Alac. Sen. Rees. (-)				
E. Stoklar				
1- Stok Değer Düşük. Karşılığı				
2- Verilen Sip. Avans				
F. Yıllara Yayg. İnş. Onarım Maliyetleri				
G. Gelecek Aylara Ait Gid. Ve Gelir Tahak.				
H. Diğer Dönen Varlıklar				
I. Diğer Dönen Varlık Kar.				
DÖNEN VARLIKLAR TOPLAMI		649 628 030 238		885 758 671 669
DURAN VARLIKLAR				
A. Ticari Alacaklar				
1- Alacak Senetleri Reeskontu (-)				
2- Şüpheli Alacaklar Karşılığı (-)				
B. Diğer Alacaklar				
1- Alacak Senetleri Reeskontu (-)				
2- Şüpheli Diğer Alacak Karşılığı (-)				
C. Mali Duran Varlıklar				
1- Bağlı Menkul Kıy.				
2- Bağlı Menkul Kıym. Değ. düş. Karş. (-)				
3- İştirakler				
4- İştir. Serm. Taah (-)				
5- İştirak. Serm. Pay. Değ. Düşük Karş. (-)				
6- Bağlı Ortaklıklar				
7- Bağlı Ortak. Serm. Taahhütleri (-)				
8- Bağlı Ortak. Serm. Payları Değer Düşüklüğü Kar. (-)				
9- Diğer Mali D. Var.				
10- Diğer Mali D. Var. Değ. Düş. Karş. (-)				
D. Maddi Duran Varlıklar		13 743 257 596 500		19 711 666 133 500
1- M. Duran Var. (Brüt)	266 195 490 100		459 200 653 400	
2- Birikmiş Amort (-)				
3- Yapıl. Olan Yat.	13 477 062 106 400		19 252 365 480 100	
4- Verilen Sip. Avans.				
E. Maddi Olmayan Dur. V.				
1- M. Olmay. D. V. (Brüt)				
2- Birikmiş Amort (-)				
3- Verilen Avanslar				
F. Özel Tüken. Tabi Var.				
1- Özel Tükenmeye Tabi Varlık (Brüt)				
2- Birik. Tük. Pay. (-)				
3- Verilen Avanslar				
G. Gelecek Yıllara Ait Gid. Ve Gelir Tahakkuk				
H. Diğer Duran Varlıklar				
DURAN VARLIKLAR TOPLAMI		13 743 257 596 500		19 711 666 133 500
AKTİF (VARLIKLAR) TOPLAMI		14 392 885 626 738		20 597 424 805 169
NAZİM HESAPLARI		11 002 545 388 463		16 726 536 297 406

PASİF (KAYNAKLAR)	ÖNCEKİ DÖNEM			CARİ DÖNEM		
	2000 (TL)			2001 (TL)		
I.KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
A.Mali Borçlar						
B.Ticari Borçlar		13 444 282 413			4 731 974 100	
1-Borç.Sen.Rees. (-)		644 727 945 000			828 832 155 073	
C.Diğer Borçlar						
1-Borç Sen.Rees. (-)						
D.Alınan Avanslar						
E.Yıllara Yaygın İnş. ve Onarım Hakediş		38 175 282 468			96 965 258 862	
F.Ödenec.Vergi ve Yük.						
G.Borç ve Gider Karşıl.						
1-Dönem Karı Vergi ve Diğer Yasal Yükümlü karşılıkları						
2-Dönem Karının Peş. Ödenen Vergi ve Diğer Yükümlü (-)						
3-Kıdem Tazm. Karşıl.						
4-Diğer Borç ve Gid. karşılıkları						
H.Gelecek Aylara Ait Gelir ve Gider Tah.						
I.Diğer K.Vad.Yab.Kay.						
K.VADELİ YAB.KAY.TPL.			696 347 509 881			930 529 388 035
II.UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR						
A.Mali Borçlar						
B.Ticari Borçlar						
1-Borç Sen.Rees. (-)						
C.Diğer Borçlar						
1-Borç Sen.Rees. (-)						
D.Alınan Avanslar						
E.Borç ve Gider Karş.		13 743 257 596 500			19 711 666 133 500	
1-Kıdem Tazmin.Karş.						
2-Diğer Borç ve Gd.Krş.	13 943 933 418 400			19 924 363 955 400		
F.Gelecek Yıllara Ait Gelir ve Gider Tahak.						
G.Diğer U.Vadeli Y.Kay.						
UZUN VAD.YAB.KAYN.TPL.			13 743 257 596 500			19 711 666 133 500
III.ÖZKAYNAKLAR						
A.Ödenmiş Sermaye						
1-Sermaye						
2-Ödenmemiş Ser (-)						
B.Sermaye Yedekleri						
1-Hisse Sen.İhraç Pr.						
2-Hisse Sen.İpta Kar.						
3-M.D.V.Yen.Değ.Arıtş						
4-İştirak.Y.Değ.Arıtş						
5-Diğer Serma.Yedek.						
C.Kar Yedekleri						
1-Yasal Yedekler						
2-Statü Yedekleri						
3-Olağanüstü Yedek.						
4-Diğer Kar Yedek.						
5-Özel Fonlar						
D.Geçmiş Yıllar Karları						
E.Geçmiş Yıl.Zar. (-)		13 754 287 816			-46 719 479 643	
F.Dönem Net Karı (Zar.)		-60 473 767 459			1 948 763 277	
ÖZKAYNAKLAR TOPLAMI			-46 719 479 643			-44 770 716 366
PASİF (KAYNAKLAR) TPL.			14 392 885 626 738			20 597 424 805 169
NAZİM HESAPLARI			11 002 545 388 483			16 726 536 297 406

2.5.4. GAP İDARESİ 2000 YILI GELİR TABLOSU

(Kar ve Zarar Hesabı)

GAP İdaresi kar amacı olmayan bir hizmet kuruluşu olduğundan, maliyet ve satış unsurları bulunmamakla birlikte gelir tablosuna uygun olması yönünden, çizelgede tüm bölümlere yer verilmiştir. GAP İdaresi'nin 2001 yılı faaliyet dönemine ait gelir ve giderleri önceki dönem değerleriyle karşılaştırmalı olarak Tablo 30'da gösterilmiştir.

GAP İdaresi'nce yapılan faaliyetlerle ilgili harcamalar, uygulamaya konulan yeni Tek Düzen Hesap Planı'na uygun olması açısından, genel yönetim giderleri gibi düşünülerek bu hesapta muhasebeleştirilmiştir.

Tablo 30: GAP İdaresi'nin 2001 Yılı Gelir-Gider Hesabı

Gelir ve giderler	Önceki dönem Milyon TL	Cari Dönem Milyon TL	Fark Milyon TL
A-Brüt gelirler	9 671 786	11 507 580	1 835 794
B- Gelirlerden indirimler (-)	--	--	--
C- Net gelirler	9 671 786	11 507 580	1 835 794
D- Gelir karşılığı giderler	--	--	--
FAALİYET ÖNCESİ GELİR-GİDER FARKI	9 671 786	11 507 580	1 835 794
E- Faaliyet giderleri	9 874 325	11 680 277	1 805 952
FAALİYET GİDERİ SONRASI GELİR-GİDER FARKI	(202 539)	(172 697)	29 572
F- Diğer faaliyetlerden olağan gelirler	8 586	21 629	13 043
G- Diğer faaliyetlerden olağan giderler (-)	--	--	--
H- Finansman giderleri (-)	--	--	--
OLAĞAN GELİR-GİDER FARKI	(193 953)	(151 068)	42 885
I- Olağandışı gelirler (-)	133 479	153 017	19 538
K- Olağandışı giderler (-)	--	--	--
DÖNEM NET GELİR-GİDER FARKI	(60 474)	1 949	58 525

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAP İDARESİ'NİN ÇALIŞMALARI

3. GAP İDARESİ'NİN ÇALIŞMALARI

3.1. TARIM PROJELERİ

A. DEVAM EDEN PROJELER

3.1.1. SİİRT ORGANİZE HAYVANCILIK BÖLGESİ KURULMASI

Proje ile Siirt kent merkezi içerisinde kalmış olan ve hayvancılıkla uğraşan çiftçilerin kent dışında oluşturulacak organize hayvancılık bölgesine taşınarak, tekniğine uygun yapılacak kontrollü üretimle daha kaliteli ürün elde edilmesi ve kentin sağlıklı gelişimine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Siirt şehir merkezindeki işletmelerin bir araya toplanması ile entegre bir hayvancılık yapılması planlanmaktadır. Üretimdeki entegrasyondan dolayı girdi temininin daha ucuza sağlanması ve etkin pazarlama olanakları ortaya çıkacak işletmelerin şehir merkezinden uzaklaştırılmasıyla çevre kirliliği önlenmiş olacaktır. Entegre hayvancılık bölgesinde üretilen ürünlerin mamul ve yarı mamul olarak işlenmesi için entegre tesislerin kurulması planlanmaktadır. Böylece proje alanı için önemli bir istihdam da yaratılmış olacaktır.

Bu proje;

- Kent merkezi dışında, belirlenecek hazine arazisi üzerinde harita, imar, altyapı hizmetlerinin yapılmasını,
- Modern teknolojiye uygun işletme ve işleme tesisleri (et, deri vb.) ile ürünleri mamul ve yarı mamul hale getirecek mandıraların kurulmasını,
- Kontrollü ortamda üretilen ürünleri tüketiciye ulaştıracak bir pazarlama organizasyonunun oluşturulmasını ve böylece çiftçi gelirinin artırılmasını,
- İnsan ve hayvan sağlığı açısından önem arz eden koruyucu veterinerlik hizmetlerini kapsayacak entegre bir sanayi sitesinin kurulmasını içermektedir.

Proje kapsamında 10-13 Aralık 2000 tarihinde Siirt Valiliği, DPT, Tarım İl Müdürlüğü, Çevre Bakanlığı, TC Ziraat Bankası GAP Krediler Müdürlüğü ve GAP İdaresi katılımı ile Siirt'te bir toplantı ve saha araştırması yapılmıştır.

Belirlenen dört alan içinden en uygun yer olarak Beştabira mevkii Doluharman Köyü tespit edilmiştir. Proje'nin etüt çalışmaları için müşavir firma olan Türk Ziraat Yüksek Mühendisleri Birliği ile anlaşmaya varılmıştır. Mart 2001'de firmaya yer gösterimi yapılmış ve çalışmalara başlanmıştır.

Siirt Organize Hayvancılık Bölgesi kurulması kapsamında başlatılan etüt proje çerçevesinde firma tarafından hazırlanan birinci, ikinci ve üçüncü teknik raporlar ve sonuç raporu GAP İdaresi'ne sunulmuştur. Bu çalışmalar kapsamında Siirt İli Merkez İlçedeki hayvancılık işletmelerinin sosyo-ekonomik analizi yapılmış, buna bağlı olarak uygulanacak hayvancılık modeli tespit edilmiştir. Ayrıca, su ve toprak etütleri yapılarak tesislerin projelendirilmesi ve yerleşim planları hazırlanmıştır.

Bölge hayvancılığına uygun üretici organizasyon modeli ve hayvancılık bölgesinin kurulması için gerekli finansman kaynakları konusunda da öneriler yapılmıştır.

2002 yılında etüd projenin tamamlanmasıyla birlikte uygulamaya geçilebilmesi için ulusal kaynağın yanısıra Dünya Bankası, Avrupa Birliği, FAO, Avrupa İskan Fonu ve UNDP gibi uluslararası finans kuruluşlarından da kaynak aranmasına başlanacaktır.

3.1.2. SULAMA KANALLARINDAKİ SUYUN REGÜLASYONU VE İŞLETİLMESİ İLE SU TASARRUFU SAĞLAYAN SULAMA METOD VE TEKNOLOJİLERİ

Türkiye'nin en büyük sulama kanalı olan Harran Ana Kanalı ile Şanlıurfa Ovası'nda yer alan 3 000 ha'lık pilot sahayı kapsayan proje ile (a) ana kanal üzerindeki suyun hidrolik esaslara göre çalışan otomatik kapaklar ile mansap kontrollü olarak regüle edilmesi, (b) su tasarrufu sağlamak amacıyla sulama sistemlerinin birbiriyle mukayese edilmesi (işletme ekonomisi, su tasarrufu, işletme ve bakım kolaylıkları vb.) amaçlanmaktadır.

1989 yılında başlanılan proje 4 aşamada uygulanmıştır:

- Temmuz 1989 - Haziran 1991 (fizibilite ve öndizayn)
- Haziran 1991 - Ekim 1993 (projelendirme)
- 1994 - 1996 (proje uygulama)
- 1997 - 2002 (pilot saha izleme ve değerlendirme)

Türkiye'de bugüne kadar inşa edilen büyük sulama projelerinde regülasyon uygulamaları memba kontrollüdür. Yürütülen proje ile Türkiye'de ilk defa ve en büyük sulama kanalında mansab kontrollü regülasyon yöntemine geçilmiştir. Kanalda arz-talep dengesi esasına dayalı otomatik açılıp kapanabilen radyal kapaklar kullanılarak suyun dağıtımı sağlanmıştır.

Dünyada ve Türkiye'de kullanılan bütün su dağıtım sistemleri incelenmiş ve bunlar arasında dört adedi (yüksek basınçlı sulama sistemi, alçak basınçlı sulama sistemi, birim alan birim su ve klasik kanalet şebekesi) belirlenmiştir. Belirlenen bu sistemler Harran Ovası'nda 3 000 ha'lık bir pilot sahada uygulamaya alınmıştır. Pilot alanda uygulamaya alınan yöntemlerden "birim alan birim su" ve "klasik sulama sistemi"nde denemeler ve demonstrasyonlar devam etmektedir.

Ancak, yüksek basınçlı ve alçak basınçlı sulama sistemlerinde inşaat aşamasında meydana gelen hatalardan dolayı denemeler yapılamamıştır. Hataların giderilmesi ve çiftçinin mağduriyetinin önlenmesi amacıyla GAP İdaresi ve DSİ Genel Müdürlüğü aralarında ortak çalışma planı hazırlamışlardır. Buna göre DSİ teknik yardım, GAP İdaresi ise malzeme alımı için finansman desteği sağlamış; yüksek basınçlı ve alçak basınçlı sistemlerde teknik açıdan problemlen olan borular ve hidrantlar değiştirilmiştir.

Ayrıca, pompa istasyonunda sürekli elektrik akımı temininde yaşanan güçlükler nedeniyle sorunun aşılmasına yönelik gerekli etüt çalışması yapılarak, yeni elektrik iletim hattı inşaatı GAP İdaresi'nin finansman desteğiyle tamamlanmıştır. Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) Genel Müdürlüğü'ne abonelik işlemlerini ise DSİ Genel Müdürlüğü sürdürmektedir.

Proje çerçevesinde sulama birliği personeli eğitilmiş olup, proje için gerekli teknik donanım alınmıştır. Projenin bir bileşeni olan izleme ve değerlendirme faaliyeti DSİ Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü, Tarım İl Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

3.1.3. TARIMSAL ARAŞTIRMA PROJESİ

GAP'ın tamamlanması ile sulamaya açılacak 1.7 milyon ha alanda yetiştirilebilecek ürün çeşitlerinin ve türlerinin tespit edilmesi ve sulama sonucu ortaya çıkacak tarımsal potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilmesi amacıyla Tarımsal Araştırma Projesi yürütülmektedir.

Proje 4 ana bileşenden oluşmaktadır:

- a) TÜBİTAK Çalışmaları
- b) Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çalışmaları
- c) Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çalışmaları
- d) Kırsal Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) ile Yapılan Çalışmalar

a) TÜBİTAK Çalışmaları

GAP İdaresi, Dünya Bankası'nca ülkemize verilen 4 milyon dolarlık araştırma kredisinin 1 milyon dolarlık kısmının GAP Bölgesi'nde kullanılmasını sağlamak amacıyla Koruklu Mevkii'ndeki Araştırma İstasyonu'nu bu konudaki çalışmaları için TÜBİTAK'a tahsis etmiştir. Bu çerçevede GAP Bölgesi'nde 44 adet tarımsal araştırma projesine (TARP) başlanmış; 2000 yılında bu sayı 55'e çıkmış olup, bunun aşağıda sunulan 15 adedinin çalışmaları Koruklu Tarımsal Araştırma İstasyonu'nda devam etmektedir.

1. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Sulanabilir Koşullarda Uygulanabilecek Ekim Nöbeti Sistemlerinin Geliştirilmesi
2. GAP Alanında Yetiştirilen Bazı Sofralık ve Şaraplık Üzüm Çeşitlerinde Farklı Sulama Düzeyi ve Gübre Dozlarının Etkisi Üzerinde Bir Araştırma
3. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Kolza (*Brassicca napus L.*) Çeşitlerinde Azot Miktarı ve Bitki Yoğunluğunun Tohum Verimi ve Yağ Oranına Etkisi
4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Değişik Nar Çeşitlerinin Verim ve Kalite Özellikleri,
5. Kaliteli Makarnalık Buğday Üretiminin Geliştirilmesinde GAP Bölgesi Potansiyelini Değerlendirebilme Olanaklarının Araştırılması
6. Harran Ovası'nda Düşük Basıncılı Yağmurlama (LEPA) ve Damlama Sistemleriyle Pamuk ve Mısır Bitkilerinin Sulama İlkelerinin Oluşturulması
7. Güneydoğu Anadolu Bölgesi için Uygun Pikan Çeşitlerinin Belirlenmesi
8. GAP ve Çukurova Koşullarında Biçme ve Otlamaya Elverişli Çok Yıllık Buğdaygil+ Baklagil Karışımlarının Saptanması Üzerinde Bir Araştırma
9. GAP Bölgesi'nde Bazı Kışlık Baklagillerin Ara Ürün Olarak Yetiştirilmeleri Üzerinde Araştırmalar
10. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Ilıman İklim Meyveleri Entegre Projesi
11. Şanlıurfa Kıraç Koşullarına Uygun Aspir (*Carthamus Tinctorius L.*) Çeşitleri, Ekim Zamanı ve Bitki Sıklığının Belirlenmesi
12. Harran Ovası Koşullarında Marul (*Lactuca sativa var Longifolia*) ve Patlıcanda (*Solanum melongena L.*) Tohumluk Üretimi Üzerine Araştırma
13. GAP Bölgesi'nde Saf Hat Seleksiyon Yöntemiyle Susamın Verim ve Verim Unsurlarının İyileştirilmesi
14. Tatlıpatates'in (*Ipomoea batatas (L) Lam.*) Türkiye'nin Güney ve Güneydoğu Bölgeleri'ne Adaptasyonu
15. Harran Ovası Sulu Koşullarında İkinci Ürün Olarak Yetiştirilen Silaj Mısır, Silaj Sorgum ve Sorgum-Sudanotu Melez Çeşitlerinde Ekim ve Hasat Zamanlarının Araştırılması

b) Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Projeleri

GAP İdaresi ile Harran Üniversitesi arasında Ziraat Fakültesi'nin gelişmesini ve alt yapısını desteklemek amacıyla hazırlanan sözleşme 28 Aralık 1993 tarihinde imzalanmıştır. Proje paketinde tarla bitkileri (pamuk, buğday, mısır, nohut, susam, soya, ayçiçeği, kolza, yerbıstığı, yonca, sorgum, ekim nöbeti), bahçe bitkileri (domates, patlıcan, biber, kavun, karpuz, kornişon hıyarı, antep fıstığı), hayvancılık (broiler) ve toprak bölümüne ait çalışmaları içeren 25 adet alt proje yer almıştır. Ancak, ödenek yetersizliği ve fakülteden kaynaklanan sorunlar nedeniyle projeler planlandığı gibi zamanında uygulamaya alınamamıştır.

31 Temmuz 1996 tarihinde imzalanan ek sözleşme ile daha önce 25 adet olan proje sayısı 13 adede düşürülerek çalışmalara yeniden başlanmıştır. Bu kapsamda aşağıda yer alan 11 adet projenin çalışmaları tamamlanmış, 2 proje devam etmektedir.

1. Harran Ovası Koşullarında Farklı Ekim Zamanlarının Pamuk (*Gossypium hirsutum* L.) Bitkisinde Verim ve Kalite Unsurlarına Etkisi Üzerinde Araştırmalar
2. Harran Ovası'nda Ayçiçeği Tarımında En Uygun Ekim Zamanı ve Sıklığının Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar
3. Harran Ovası Koşullarında Yoncada Sıra Arası Mesafesi ve Fosforlu Gübre Uygulamasının Tohum Verim ve Verim Unsurları Üzerine Etkileri
4. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Yaygın Olarak Yetiştirilen Yerel Sorgum Hatlarının Toplanması, Genetik ve Tarımsal Karakterlerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar
5. Harran Ovası Koşullarında Açıkta Yetiştirilen Domates, Patlıcan ve Biberde Farklı Sıra Arası ve Sıra Üzeri Mesafelerinin Verimi ve Kalite Üzerine Etkileri
6. Harran Ovası Koşullarında Kornişon Hıyarında Çeşit-Verim Adaptasyon ve Farklı Ekim Zamanlarının Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar
7. Urfa Yerli Patlıcanının Seleksiyon Yoluyla Islahı
8. Sulanan Koşullarda Antepfıstıklarında Sık Dikimin Büyüme, Verim ve Kalite Üzerine Etkileri
9. Harran Ovası Topraklarında Tuzluluğun Yayılma Olasılığının Belirlenmesi
10. GAP İlleri'nde Tavukçuluğun Bugünkü Durumunun Belirlenmesi
11. GAP Bölgesi'nde Çeşitli Ticari Broilerlerin Bazı Verim Özellikleri Yönünden Karşılaştırılması

Aşağıdaki 2 projenin çalışmaları devam etmektedir.

1. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarımsal Araştırma ve Geliştirme İstasyonu ve Araştırma Altyapı Projesi
2. Şanlıurfa Koşullarında Bazı Ekmeklik ve Makarnalık Buğday Çeşitlerinde Farklı Azot ve Fosfor Dozlarının Verim ve Verim Unsurlarına Etkisi ile Beslenme-Verim İlişkilerinin Saptanması Üzerine Araştırmalar.

Ayrıca, Ziraat Fakültesi ile GAP İdaresi arasında Mayıs 2000'de yapılan yeni bir sözleşme ile 5 adet projeye daha başlanmıştır. Söz konusu projelerin ikinci ara raporları Temmuz ayında GAP İdaresi'ne sunulmuş ve 12 Temmuz 2001 tarihinde Şanlıurfa'da ilgili kurumların katılımı ile bir değerlendirme toplantısı yapılmıştır.

Yeni başlayan ve çalışmaları devam eden 5 proje şunlardır:

1. Uzaktan Algılama Teknikleri Yardımıyla Harran Ovası'nda Sulama Sonrası Meydana Gelen Arazi Kullanım Değişimlerinin Belirlenmesi
2. GAP Alanında Tarımsal Kooperatiflerin ve Diğer Çiftçi Örgütlerinin Bölge Kalkınmasındaki Etkinliği
3. GAP Alanında Tarımsal Mücadele Sorunları, Çözüm Önerileri ve Çiftçi Eğitimi
4. Şanlıurfa İli'nde Üretilen Süt ve Süt Ürünlerinin Kimyasal, Mikrobiyolojik Kalitesinin Belirlenmesi ve Sonuçlarının Hedef Kitleye Yayımı
5. Harran Ovası Koşullarında Baharat Bitkilerinde Optimum Tohumluk Miktarının Belirlenmesi

c) Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi Çalışmaları

Dicle Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin, Bölge'de çeşitli tarımsal araştırma ve geliştirme hizmetlerini gerçekleştirmek üzere 2000 yılında bir araştırma paketi hazırlayarak GAP İdaresi'ne sunması üzerine 19 Mart 2001 tarihinde bir sözleşme imzalanmıştır. Sözleşme kapsamında tarımsal araştırma ve geliştirme hizmetlerinin gerçekleştirilmesinin yanısıra Bölge'de elde edilecek bitkisel ve hayvansal ürünlerin kalite ve kantite yönünden artırılması amacıyla gen ve üretim teknolojilerinin kullanılarak araştırmalarının yapılması da bulunmaktadır.

Sözleşme kapsamında öncelikli olarak 2 adet tarımsal araştırma ve geliştirme projesi yer almaktadır:

- Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bitkisel Gen Kaynakları Araştırma ve Geliştirme Projesi

Proje kapsamında Çınar ilçesi Göksu Barajı çevresi, Karacadağ Kollubaba tepesi, Ergani, Çermik ve Çüngüş İlçeleri, Dicle-Kralkızı Barajı ve Hani İlçesi olmak üzere altı farklı istasyonda bitki belirleme ve toplama işlemleri gerçekleştirilmiştir.

- GAP Bölgesi'nde Yemelik Baklagil ve Tahıl Çeşitlerinin Denenmesi ve Tohumluk Üretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi

Proje ICARDA ile işbirliği içinde yürütülmektedir.

ICARDA ile İşbirliği Kapsamında Yürütülen Projeler

GAP İdaresi ile merkezi Suriye'nin Halep kentinde olan Kurak Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi (ICARDA) arasında 26 Haziran 1998 tarihinde bir işbirliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokol kapsamında iki taraf arasında kırsal kalkınmaya ilişkin ortak araştırmalar yürütülmesi ve projeler geliştirilmesi öngörülmektedir. Protokol tarihinden bu yana iki proje geliştirilmiştir. Bunlar; "Tohumculuğun Geliştirilmesi" ve "Çayır-Mera Islahı, Yem Bitkileri Üretimini ve Küçükbaş Hayvancılığın Geliştirilmesi" projeleridir.

ICARDA ile işbirliği içinde yürütülmekte olan GAP Bölgesi'nde Tohumculuğun Geliştirilmesi Projesi kapsamındaki çalışmalara Dicle Üniversitesi de dahil edilmiştir.

◆ **GAP Bölgesi'nde Yemelik Baklagil ve Tahıl Çeşitlerinin Denenmesi ve Uygun Tohumluk Üretim Sisteminin Geliştirilmesi Projesi**

Proje ile Bölge'de geliştirilmiş yeni tahıl (buğday, arpa) ve yemelik dane baklagillerin (mercimek, nohut) çiftçilere tanıtılması, tohumluk üretimi yeterli olmayan bu çeşitlerin tohumluk miktarının artırılması ve sürdürülebilir tohumluk sisteminin kurulması amaçlanmaktadır.

Projenin yönetimi ve izleme-değerlendirmenin yapılabilmesi için Bölge'deki üniversiteler ve kamu kurumlarının katılımı ile bir kurul oluşturulmuştur. Yine proje kapsamında tohumluk çeşitlerinin çiftçilere tanıtılması, tohumluk sisteminin kurulması amacıyla 1999-2000 üretim döneminde buğday ve mercimekte Diyarbakır'da 2, Şanlıurfa'da 3 köy olmak üzere toplam 5 köy Tarım İl Müdürlükleri ve GAP İdaresi tarafından belirlenmiş ve tohumlukların ekimi yapılmıştır. 2000-2001 üretim döneminde ise buğday, arpa ve nohutta Şanlıurfa, Diyarbakır ve Gaziantep illerinde toplam 11 çiftçi için 5'er dekarlık 24 demonstrasyon kurulmuştur.

ICARDA'daki tohumluk çalışmalarına ilişkin uygulamaları incelemek amacıyla teknik eleman ve önder çiftçilerden oluşturulan 8 kişilik ekip 5-9 Haziran 2001 tarihleri arasında ICARDA Merkezi'ni ziyaret etmişlerdir.

Tablo 32: Tohumculuk Projesi Demonstrasyonları Özet Bilgi

Üretim Dönemi	Ürün	Tür (adet)	Çeşit (adet)	Demost. (adet)	Çiftçi (adet)	Köy	Alan (da)	Tohumluk (kg)
1999-2000 ⁽¹⁾	Buğday*	1	5	13	3	3	130	2600
	Mercimek**	1	1	2	2	2	12	120
Toplam		2	6	15	5	5	142	2720
2000-2001 ⁽²⁾	Buğday*	1	7	10	9	9	37.5	750
	Arpa***	1	1	4	4	4	20	400
	Mercimek**	1	1	3	3	3	15	150
	Nohut****	1	1	2	2	2	10	150
Toplam		5	10	19	9	9	82.5	1450
2001-2002 ⁽³⁾	Buğday*	1	7	44	23	23	465	9300
	Arpa***	1	2	2	1	1	10	200
	Nohut****	1	1	1	1	1	10	150
Toplam		3	10	47	25	25	485	9650
Genel Toplam		10	26	81	39	39	709.5	13820

1. Buğday demonstrasyonları Şanlıurfa, mercimek demonstrasyonları Diyarbakır ilinde kurulmuştur.

2. Demonstrasyonlar Gaziantep ve Şanlıurfa illerinde yürütülmüştür.

3. Demonstrasyonlar Şanlıurfa, Diyarbakır ve Gaziantep illerinde yürütülecektir.

* Çeşitler: 1999-2000 dönemi: Fırat 93, Aydın 93, Harran 95, Ceylan 95, Diyarbakır 81

2000-2001 üretim dönemi: Fırat 93, Aydın 93, Harran 95, Ceylan 95, Altıntoprak, Sarıçanak, Karacadağ (E)

2000-2002 üretim dönemi: Fırat 93, Aydın 93, Harran 95, Ceylan 95, Akçakale 2000, Yüksel 2000, Karacadağ, Altıntoprak

** Çeşit: 1999-2000 üretim dönemi: Fırat 87

2000-2001 üretim dönemi: Yerli kırmızı

*** Çeşit: 2000-2001 üretim dönemi: Şahin 91

2000-2002 üretim dönemi: Şahin 91

**** Çeşit: 2000-2001 üretim dönemi: ILC 482

2001-2002 üretim dönemi: ILC 482

Şanlıurfa İli Siverek İlçesi'nde GAP İdaresi'nin yönlendirmesiyle başlayan ve danışmanlığında devam eden 100 da alanda Fırat 93 ekimi gerçekleştirilmiş olup elde edilen ürünle 2001-2002 döneminde 500 da'lık alanda üretim yapılması planlanmıştır.

◆ GAP Bölgesi'nde Çayır-Mera Islahı, Yem Bitkileri ve Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğinin Geliştirilmesi Projesi

Projenin amacı küçükbaş hayvancılığı teşvik ederek çiftçilerin gelir düzeylerini artırmalarına yardımcı olmak ve kırsal kesimden göçü durdurmaktır. Bu amaç çerçevesinde meraların bozulmasının önlenmesi, bir pilot bölgede ıslah çalışmalarının gerçekleştirilmesi, çiftçilerin meralara yatırım yapmaya ikna edilmeleri, yerel genetik kaynakların gerek bu bölgede gerekse dünyadaki benzer başka bölgelerde kullanılması için toplanması ve koruma altına alınmasına yönelik faaliyetler yürütülmektedir.

Proje kapsamında 9 aktivite belirlenmiştir.

1. Sosyo-ekonomik araştırmanın hazırlanması
2. Yem kaynaklarının belirlenmesi
3. Sürü yönetimi ve epidemiyoloji araştırması
4. Yem bloklarının tanıtımı, uygulanması ve yer alacak materyallerin belirlenmesi çalışmaları
5. Samanın üre ile muamelesi
6. Marjinal alanların rehabilitasyonu
7. Vetch ve Lathyrus gibi yem bitkileri uygulamalarının marjinal alanların rehabilitasyonunda kullanılması
8. Toplantılar
9. Çayır-mera rehabilitasyonu ve yem bitkileri üretiminin artırılması amacıyla eğitim

1999 yılında yem bloklarında yer alacak materyallerin tespiti için Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlıklarından, kuru alanlarda yem kaynaklarının yetersizliği nedeniyle evsel ve sanayi atıklarının hayvan yemi olarak değerlendirilmesi amacıyla sanayi atıklarına (pamuk tohumu, pamuk tohumu küspesi, baklagil ve buğdaygıl, sebze ve meyve atıkları vb.) ilişkin stok miktarları istenmiş ve değerlendirilmiştir.

Nisan 2000'de sosyo-ekonomik araştırma, yem kaynaklarının belirlenmesi araştırması, sürü yönetimi ve epidemiyoloji araştırması ile ilgili olarak hazırlanan 3 anket Adıyaman Kuyulu Köyü'nde uygulanmış ve değerlendirilmiştir.

Çayır-mera rehabilitasyonu ve yem bitkileri üretiminin artırılması amacıyla Tarım İl Müdürlüğü ve GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü uzmanlarından oluşan 15 kişilik ekibe 5-7 Haziran 2000 tarihlerinde Şanlıurfa'da eğitim verilmiş ve deneme çalışmaları Koruklu Araştırma İstasyonu'nda yapılmıştır. 21-27 Ağustos tarihleri arasında daha önce eğitime katılan uzmanlarla birlikte Kuyulu Köyü merasında uygulama çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca, Aralık 2000'de mera ıslah çalışmaları için önerilen Vetch ve Lathyrus başta olmak üzere diğer yem bitkisi türleri ile ICARDA'dan getirilen 70 adet bitki türü Kuyulu Köyü proje alanına dikilmiştir.

16-22 Mart 2001 tarihlerinde, daha önceki eğitime katılan Tarım İl Müdürlüğü, TEMA Bölge Müdürlüğü ve GAP İdaresi elemanlarına yönelik "Mera Islahı Arazi Çalışmaları" eğitiminin üçüncü bölümü olan laboratuvar çalışmaları da ICARDA Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir.

6-12 Ekim 2001 tarihleri arasında GAP İdaresi uzmanları ve Şırnak Sözleşmeli Hayvancılık Projesi kapsamında çalışan yayım elamanlarının katıldığı “sürü yönetimi” eğitimi Halep'teki ICARDA Merkezi'nde yapılmıştır.

3.1.4. SULAMA DIŞI ALANLARDA HALKIN GELİR DÜZEYİNİN ARTIRILMASI

GAP Bölgesi'nde sulama alanları dışında kalan nüfusun mevcut sosyo-ekonomik durumlarının, doğal ve toplumsal çevre ile ilişkilerinin, potansiyellerinin saptanarak gelir getirici yeni faaliyet alanlarının ve bunların geliştirilmesi yollarının belirlenmesi amacıyla Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projesi yürütülmektedir.

Proje kapsamında Bölge illeri genelinde seçilen örnek çiftçilerle pilot çalışmalar yapılması ve bu çalışmaların Tarım İl Müdürlükleri ile işbirliği içerisinde yürütülmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede örnek bahçe tesisi, yabani ağaç aşılınması, arıcılık, su ürünleri, sözleşmeli hayvancılık, kümes hayvancılığı gibi faaliyetler ile 2001 sonuna kadar toplam 1 508 çiftçiye ulaşılmıştır. Toplam 262 850 meyve fidanı dikimi ile yaklaşık 219 ha meyve bahçesi oluşturulmuştur.

Yabani Ağaçların Aşılınması: Mardin Tarım İl Müdürlüğü ile ortaklaşa yapılan çalışma neticesinde, il genelinde tespit edilen 151 bin adet bittim ağacı aşılınmıştır. Bu çalışma için gerekli olan malzemeler GAP İdaresi tarafından temin edilmiştir. Haziran 1997'de başlayan aşılama çalışmaları neticesinde, ağaçların 2001-2002 yılında meyve vermeleri beklenmektedir.

Siirt İli'nde bittim ağaçlarının bir an önce ekonomiye kazandırılması amacıyla valilik ile birlikte 5 yıllık bir proje planlanmıştır. 2001 yılında 25 000 adet bittim ağacı aşılması gerçekleştirilmiştir.

Arıcılık: Bölge'de arıcılığı geliştirmek ve yöre halkına ek gelir sağlamak amacıyla Mardin, Şırnak ve Batman'ın ilçe ve köylerinde Tarım İl Müdürlüğü tarafından belirlenmiş olan çiftçilere arılı kovan ve malzemeleri GAP İdaresi tarafından verilmiştir. Verilen kovanların dağıtımını Tarım İl/İlçe Müdürlükleri ve kaymakamlıklar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu güne kadar 246 çiftçiye (3 817 adet arılı kovan ve malzemeleri) ulaşılmış olup, konu ile ilgili çiftçi eğitimi de sağlanmıştır.

2001 yılında, bir çiftçi 10 kovandan ortalama 1 milyar TL gelir, toplam 246 aile 246 milyar TL gelir elde etmiştir.

Tablo 33: Sulama Dışı Alanlarda Halkın Gelir Düzeyinin Artırılması Projeleri Kapsamında Bugüne Kadar Yapılan Çalışmalar

Yabani Ağaçların Aşılınması ve Örnek Bahçelerin Tesisi	151 bin bittim ağacı (Mardin)	25 bin bittim ağacı (Siirt)	262 850 adet meyve fidanı 1 076 çiftçi	8 000 çilek fidesi 60 adet aşılı gül Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim Şubesi	1 076 çiftçi
Örnek Mantar Yetiştiriciliği	12 çiftçi Mardin (Merkez, Dargeçit, Derik, Mazıdağı, Midyat, Savur, Ömerli)	12 çiftçi Adıyaman (Merkez, Besni, Gölbaşı, Kahta, Samsat, Sincik)			24 çiftçi
Arıcılık	100 çiftçi 1000 kovan (Mardin Merkez, Dargeçit, Derik, Kızıltepe, Midyat, Savur, Ömerli, Yeşilli)	11 çiftçi 117 kovan (Şırnak)	45 çiftçi 450 kovan (Şırnak-Uludere)	90 çiftçi 250 kovan (Batman-Sason)	246 çiftçi
Yüksek Tünel	7 çiftçi 100 m ² lik yüksek tünel (Şanlıurfa-Harran Ovası)	94 çiftçi, 210 m ² lik yüksek tünel (Adıyaman 8, Batman 22, Mardin 10, Siirt 7, Şanlıurfa 7, Şırnak 40)	27 çiftçi 240 m ² lik yüksek tünel		128 çiftçi
Su Ürünleri	Kültür balıkçılığı tesisi (Mardin-Savur Hamzaağa mevki) 2 000 adet sazan, 8 000 adet alabalık üretimi	Yapılacak kültür balıkçılığı tesisleri Savur İlçesi Su Ürünleri Kooperatifi'ne devredildi. (04.04.2001)	2001-2002 üretim döneminde GAP İdaresi koordinasyonu ile DSİ Keban Su Ürünleri Üretim İstasyonu'ndan sazan ve alabalık yavrusu temin edilmiştir.		
Kümes Hayvanlığı	14 çiftçi 500 tavuk (Mardin)	20 çiftçi 125 hindi palazı (Adıyaman)			34 çiftçi

Örnek Bahçelerin Tesisi: 1997'de başlayan çalışma ile Tarım İl Müdürlükleri kanalıyla belirlenen ve Tablo 34'te dökümü verilen toplam 1.076 adet çiftçiye badem, antepfıstığı, zeytin, kiraz, kapari, incir, elma, çilek, nar ve gül fidanı dağıtılmıştır. Çiftçilerin bizzat katılımı ile örnek bahçeler oluşturulmuştur. 1997 yılında dikimi gerçekleştirilen meyve fidanlarından 2002 yılında meyve alınacaktır.

Tablo 34: GAP İdaresi'nce Oluşturulan Örnek Bahçeler (Çiftçi ve fidan sayısı)

	Badem	A.Fıstığı	Zeytin	Kiraz	Kapari	İncir	Nar	Elma	Bağcılık	Toplam
Adıyaman	5440/ 37 çiftçi	27 480/ 147 çiftçi	-	-	4 000/ 5 çiftçi	-	-	2 270/ 5 çiftçi	-	39 100/ 189 çiftçi
Batman	14 120/ 78 çiftçi	3 880/ 34 çiftçi	-	-	5 000/ 12 çiftçi					23 000/ 124 çiftçi
Diyarbakır	9 800/ 49 çiftçi	26 000/ 130 çiftçi	-	-	64 000/ 60 çiftçi					99 800/ 239 çiftçi
Mardin	2 400/ 12 çiftçi	22 640/ 116 çiftçi	4 600/ 16 çiftçi	1 500/ 8 çiftçi						31 140/ 152 çiftçi
Kilis	-	23 600/ 118 çiftçi	2 400/ 20 çiftçi	-				8 450/ 10 çiftçi		34 450/ 148 çiftçi
Siirt	3 600/ 19 çiftçi	11 500/ 53 çiftçi	-	-						49 550/ 72 çiftçi
Şanlıurfa	-		-	-	3 000/ 3 çiftçi		-	-	-	3 000/ 3 çiftçi
Şırnak	3 000/ 11 çiftçi	10 300/ 71 çiftçi	-	-	-	2 879/ 31 çiftçi	1 000/ 31 çiftçi	-	-	17 170/ 144 çiftçi
Toplam	38 360/ 206 çiftçi	124 300/ 668 çiftçi	6 600/ 36 çiftçi	1 500/ 8 çiftçi	76 000/ 80 çiftçi	2 870/ 31 çiftçi	1 000/ 31 çiftçi	2 270/ 5 çiftçi	8 450/ 10 çiftçi	262 850 fidan/ 1 076 çiftçi

Su Ürünleri Projesi: GAP İdaresi ve DSİ Genel Müdürlüğü arasında Mardin İli Savur İlçesi ve Derik İlçesi Dumluca Köyü'nde "Kültür Balıkçılığı Tesislerinin Planlanması, Projelendirilmesi, İnşaatı ve Donanımı" için işbirliği protokolü 28 Şubat 1997 tarihinde imzalanmıştır.

Bu protokolle Savur İlçesi'ndeki Savur Çayı üzerinde bulunan Hamzaağa mevki civarında 6 toprak havuz ve 1 beton su toplama havuzundan oluşan 2681 m² toplam havuz alanına sahip kültür balıkçılığı tesisleri GAP İdaresi finansmanı ile yapılmıştır. Tesis 24 Şubat 1998 tarihinde işletilmek üzere Savur Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na işbirliği protokolü ile devredilmiştir. 11 Mart 1998 tarihinde tesislerde üretime geçilmiş olup, ilk yıl tesisin malzeme, ekipman, yavru balık ve yem ihtiyacı GAP İdaresi tarafından karşılanmıştır. Kaymakamlık tarafından 2 personel çalıştırılarak üretim faaliyetlerine devam edilmiştir.

Savur İlçesi'nde GAP İdaresi'nin ve Savur Kaymakamlığı'nın ortaklaşa çalışması ile su ürünleri kooperatifi kurulmuş, kültür balıkçılığı tesisleri 4 Nisan 2001 tarihinde imzalanan protokolle işletilmek üzere Savur İlçesi Su Ürünleri Kooperatifi'ne devredilmiştir.

Yıllık üretimi yaklaşık 20 ton kültür sazanı olan üretim tesisinde 2 000 adet ile başlayan sazan üretimi faaliyeti devam etmektedir. Tesiste bulunan toprak havuzlardan birisi alabalık yetiştiriciliği yapılmak üzere kooperatif tarafından beton havuz haline dönüştürülmüştür. GAP İdaresi'nce, su ürünleri kooperatifini desteklemek için Keban Su Ürünleri Üretim İstasyonu'ndan 40 000 adet aynalı sazan yavrusu ve 20 000 adet alabalık yavrusu temin edilerek Kasım ayında havuzlara stoklanmıştır.

Atatürk Baraj Gölü'nde, su ürünleri avcılığının geliştirilmesi ve su kaynaklarının etkin kullanılabilmesi amacıyla Şanlıurfa'ya bağlı 3 nolu avlak sahasında kurulmuş olan Tekağaç-Bahçeli-Yığınak Su Ürünleri Kooperatifi'ne, GAP İdaresi tarafından geri ödeme koşulu ile balıkçı teknesi alınmış ve 25 Aralık 1998 tarihinde düzenlenen işbirliği protokolü ile kooperatife devredilmiştir.

Kooperatif, imzalanan protokol gereği geri ödemede bulunamadığı için balıkçı teknesini geri vermiştir. Tekağaç Bahçeli Yığınak Su Ürünleri Kooperatifi'nden alınmış olan balıkçı teknesinin bakım ve onarımları GAP İdaresi tarafından yapılmış, Atatürk Baraj Gölü'nde su ürünleri avcılığında kullanılması ve av yasaklarının uygulandığı aylarda denetim yapılması amacıyla 18 Eylül 2001 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü ile Bozova Kaymakamlığı'na devredilmiştir.

Örnek Mantar Yetiştiriciliği: Adıyaman ve Mardin illerinde yapılacak örnek mantar üretimi için alınan toplam 20 ton kompost, Tarım İl Müdürlükleri kanalıyla, Eylül 1997'de Adıyaman'da 12 ve Mardin'de 12 olmak üzere toplam 24 çiftçiye dağıtılarak mantar üretimi denenmiş ve üretilen mantarlar pazarda satışa sunulmuştur. Satış sonunda 1998 yılında Mardin'deki çiftçiler yaklaşık 1 milyar TL, Adıyaman'daki çiftçiler ise yaklaşık 146 milyon TL gelir elde etmişlerdir. Ancak daha sonra çiftçi mantar üretmemiştir.

Yeni Ürünlerin Özendirilmesi: GAP İdaresi'nce Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde hayvancılığı desteklemek amacıyla yem bitkilerini özendirmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmektedir. Bu amaçla alınan tohumlar ve gübre Siirt Tarım İl Müdürlüğü kanalıyla çiftçilere ulaştırılmıştır. Siirt İli Uluköy mevkiinde 100 ortaklı 500 dekarlık kooperatif sahasında 1997 yılı güz döneminde çiftçiler tarafından korunga, fiğ ve yonca ekimi yapılmış ve çiftçilerin her yıl ürün aldığı gözlemlenmiştir.

Yine proje çerçevesinde Bölge'de sebzeçiliği desteklemek amacıyla Tarım İl Müdürlükleri'nce belirlenen önder çiftçilere domates ve salatalık fidesi dağıtılmıştır. Bu çerçevede, Adıyaman'da 2 500 adet, Şanlıurfa'da 12 000 adet ve Batman'da da 8 000 adet olmak üzere toplam 22 500 fide verilmiştir. Daha sonraki yıllarda çiftçilerin fide ihtiyaçları bedel karşılığı sağlanmıştır.

Yüksek Tünel Örnek Çalışması: Bölge ikliminin erkenciliğe yatkın olması nedeniyle üreticilerin teşvik edilmesi ve sebze tarımının yaygınlaştırılması amacıyla, Tarım İl Müdürlükleri'nin seçmiş olduğu çiftçilere, damla sulama ekipmanı dahil olmak üzere 210 m²'lik yüksek tünel dağıtılmıştır. Çiftçi seçiminde aile nüfusunun fazla olması, sulu tarlası olması ve küçük arazi sahibi olması kriterlerine dikkat edilmiştir.

Çalışma kapsamında bugüne kadar Adıyaman'da 8, Batman'da 32, Mardin'de 17, Siirt'te 7, Şanlıurfa'da 17, Diyarbakır'da 3, Şırnak'ta 40 ve Harran Ovası'nda 7 adet olmak üzere toplam 7 ilde 124 adet çiftçiye yüksek tünel dağıtılmıştır. Ayrıca araştırmalarda kullanılmak üzere 3 adet yüksek tünel de Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Köy Hizmetleri Araştırma Enstitüsü ve GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü için alınmıştır.

2001 yılında ortalama bir yüksek tünelden salatalıkta 4 000 kg ve domateste 2 000 kg ürün elde edilmiştir. Bir çiftçi bir yüksek tünelden salatalık ve domateste masraflar çıktıktan sonra yaklaşık 450 milyon TL gelir elde etmiştir. Toplam dağıtılan yüksek tünellerden Bölge çiftçisi yaklaşık 58 milyar TL kazanmıştır.

Kümes Hayvancılığı: Gelir düzeyi düşük ailelere katkı sağlamak, bunu sağlarken de hayvancılığı geliştirmek amacıyla Tarım ve Gıda Örgütü (FAO) ile kümes hayvancılığı projesine başlanmıştır. Projenin başlangıcı için gerekli olan finansman FAO tarafından karşılanmıştır. Çiftçi seçimleri Tarım İl Müdürlükleri tarafından yapılmıştır.

Tavukçuluk: Bu çerçevede 1999 yılı içerisinde Mardin İli Dargeçit ilçe merkezinde yardıma muhtaç fakir aileler arasında tavukçuluk yapabilecek 14 aile seçilmiş, evlerinin bahçesine kümesler yaptırılmış, tavuklar alınmıştır. Bu giderler FAO tarafından, yem yardımı ve ilaç giderleri ise GAP İdaresi tarafından karşılanmıştır.

Mer'a Hindiciliği: Bölgede mer'a hindiciliğini geliştirmek amacıyla Adıyaman İli'nde Tarım İl Müdürlüğü'nce belirlenen 20 aileye 2000 yılı Ağustos ayında 125 adet hindi palazı verilmiştir.

Hindi palazlarının bedellerinin yarısı çiftçilerden peşin alınmış olup, geri kalan % 50'lik kısmı 6 ay sonra ödenmek üzere çiftçi borçlandırılmış ve imzalatılan senetler Tarım İl Müdürlüğü'ne teslim edilmiştir.

3.1.5. AĞAÇLANDIRMA VE EROZYON KONTROLÜ

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Projesi ile GAP Bölgesi'nde orman kaynaklarının korunması, iyileştirilmesi, genişletilmesi, verimli ve sürekli olarak çok yönlü işletilmesi; baraj gölleri altında kalacak endemik bitkilerin şimdiden toplanarak belirli merkezlerde üretimlerinin sürdürülmesi; hayvancılık için büyük öneme sahip mer'aların korunması ve ıslah edilmesi amaçlanmaktadır.

Erozyonun önlenmesi ve toprak, su ve bitki arasında bozulan doğal dengenin yeniden kurulabilmesi için Türkiye'nin en büyük baraj göl aynasına sahip Atatürk Barajı'nın etrafında ağaçlandırma suretiyle bir koruma kuşağının yaratılması da bu projenin amaçları arasındadır.

Proje, Orman Bakanlığı, Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) ve GAP İdaresi arasında 4 Mart 1998 tarihinde imzalanan işbirliği protokolünde belirlenen esaslara göre yürütülmektedir. "GAP Ormanlık Proje Paketi İşbirliği Sözleşmesi" kapsamında 8 proje yer almaktadır:

- a) Diran Çayı Mikro Havza Islah Projesi- Adıyaman-Gerger İlçesi
- b) Erozyon Önleme Amaçlı Kuyulu Köyü Mera Islah Projesi- Adıyaman-Merkez İlçesi
- c) Tuzlanan Alanlarda Bitkilendirme ve Araştırma Projesi
- d) Birecik ve Karkamış Barajları Göl Alanlarının Floristik Yapısı
- e) Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi
- f) Şanlıurfa Tünel Çıkış Ağzı Ağaçlandırma Projesi
- g) Mardin Radar Mevki Ağaçlandırma Projesi
- h) Rekreasyon Amaçlı Ağaçlandırma Faaliyetleri

a) “Diran ayı Mikro Havza Islah Projesi”; Adıyaman-Gerger İlçesi (1998 - 2002)

Proje alanı olan Diran ayı Mikro Havzası’nda arazi kullanımının usulüne uygun yapılmayışı tarımı olumsuz yönde etkilediği gibi 5 620 hektar büyüklükte olan bu alandan taşınan sediment ile Atatürk Barajı Gölü’nün dolması tehlikesi ortaya çıkmaktadır. Havzada bulunan 6 köy (Açma, Dağdeviren, Çamiçi, Koşarlar, Buraklı ve Ağaçlı) yerleşiminde kırsal kalkınma, hayvancılığın geliştirilmesi, yem bitkileri üretimi, bozuk meşe alanlarında rehabilitasyon, ağaçlandırma ve erozyon nleme konularında verilecek kurslar ve eğitim çalışmaları ile ekim ve dikim uygulamaları planlanmıştır. Proje kapsamında;

- Ekim 1998’de Açma, Dağdeviren, Koşarlar ve Ağaçlı köylerinde yem bitkileri ve mera ıslahı eğitim çalışmaları yapılmıştır.
- TEMA tarafından temin edilen 2500 adet ceviz fidanı çiftçiler tarafından dikilmiştir. Ceviz fidanlarında tespit edilen % 15 civarında kurumunun bilinçsiz sulama, dikim hatası ve güneş yanıklarından oluştuğu gözlenmiştir.
- Kasım 1999’da erozyon nleme faaliyetleri kapsamında 480 hektarlık yamaç arazi ıslahı, 500 m³’lk kuru taş duvar yapımı için yerler tespit edilmiş ve çalışmalara başlanmıştır. Ancak, çalışmaların ikinci gününde diğer köylülerin “arazilerimizi elimizden alacaklar” yanlış inancı ve müdahaleleri üzerine çalışmalar durdurulmuştur. Köylerdeki ihtilafların gzlmesi halinde çalışmalara yeniden başlanacaktır.
- Yem bitkileri üretimi kapsamında ise 350 hektarlık korunga tohumu ekimi, 50 hektarda fiğ tohumu ekimi ve 10 hektarda da sılajlık mısır tohumu ekimi için 11 ton korunga ve 2 ton macar fiği tohumu satın alınmış olup, 4 ton korunga ve 500 kg macar fiği köylülere dağıtılarak tohumların ekimi gerçekleştirilmiştir.
- Ağaçlandırma faaliyetleri kapsamında Ocak 2000’de 40 000 muhtelif fidan (zeytin, fıstık, kayısı, erik, elma, armut, nar ve kiraz) dikimi gerçekleştirilmiştir.

Teknik kontroller ve bilgilendirme alışmaları TEMA Proje Koordinatörü ve GAP İdaresi Bölge Mdrlğu elemanları tarafından yapılmakta; projenin gelişimi de dönemsel olarak değerlendirilmektedir.

<u>Faaliyetler</u>	<u>Planlanan</u>	<u>Gerçekleşen</u>
Eğimli Alan Islahı (Teras)	1 380 ha	-
Kuru Taş Duvar	5 000 m ³	-
Yem Bitkisi retimi	500 ha	60 ha
Meyve Ağacı	300 ha	150 ha (50 000 adet)
Arıcılık	300 adet (30 aile)	240 adet (20 aile)
Eğitim	30 adet	5 adet

b) Erozyon Önleme Amaçlı Kuyulu Köyü Mera Islah Projesi - Adıyaman-Merkez İlçesi (1998 - 2002)

Proje kapsamına alınan 125 ha büyüklüğündeki alanda çok şiddetli erozyon vardır. Aşırı ve düzensiz otlatmanın yapıldığı bu alanda önce koruma tedbirleri ile birlikte erozyon önlemleri alınması, dere ve dereciklerde kuru taş duvar eşikleri ve yamaç arazilerde teraslar yapılarak toprağın dayanıklı hale getirilmesi ve sahanın bitkilendirilmesi planlanmıştır.

Proje uygulama alanının Şanlıurfa-Adıyaman karayolu üzerinde olması, yapılacak çalışmaların gözlemlenmesine ve bu yöre için örnek alınmasına neden olacaktır. Ayrıca, mera alanlarından faydalanan sürü sahiplerine de yem bitkileri üretim alışkanlığı kazandırılması amaçlanmaktadır.

Proje kapsamında erozyon önleme amaçlı 655 m³ kuru eşik taş duvar örme, 65 km teras yapımı; mera ıslah çalışmaları kapsamında 5.9 km ihata duvarı için dikenli tel çekimi, 1 adet üç gözlü sıvat (birbirine bağlı hayvan sulama amaçlı küçük havuzlar) ve 250 ha alanın bitkilendirilmesi tamamlanmıştır. Ayrıca, yem bitkileri üretimi kapsamında 20 hektarlık alanda korunga ekimi gerçekleştirilmiştir.

65 km'lik teraslarda ve bitkilendirmede 8200 kg korunga tohumu ve 2550 kg macar fiği kombine edilerek kullanılmıştır. Gerek teraslarda, gerekse tam alanda çok sağlıklı korunga ve macar fiği çimlenmeleri gözlenmiştir.

Ayrıca yine bitkilendirme çalışmalarında merkezi Suriye'nin Halep şehrinde bulunan Kurak Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi'nden (ICARDA) getirilen 70 adet torbalı-topraklı çalı türleri (shurbs) sahaya dikilmiştir.

Aynı bölgede 125 hektar alana ilave olarak 175 hektarlık alanda benzer çalışmaların uygulanabilmesi için etüd ve planlama çalışmaları yapılmış; teras tesisine başlanmıştır.

ICARDA, Adıyaman Tarım İl Müdürlüğü ve GAP İdaresi uzmanları tarafından Mayıs 2001'de alanda bulunan tek yıllık bitkilerin tespit çalışmaları yapılmıştır.

<u>Faaliyetler</u>	<u>Planlanan</u>	<u>Gerçekleşen</u>
Eğimli Alan Islahı(Teras)	65.5 km	65.5 km
Kuru Taş Duvar	655 m ³	655 m ³
Yem Bitkisi Üretimi	250 ha	250 ha
İhata (Tel Çit)	5.9 km	5.9 km
Sıvat Yapımı (3 gözlü)	1 adet	1 adet

c) Tuzlanan Alanlarda Bitkilendirme ve Araştırma Projesi (1999 - 2000)

Şanlıurfa Akçakale İlçesi'nde Tuzlanan Alanlarda Tuza Dayanıklı Bitkilendirme Projesi kapsamında 400 adet Fırat Kavağı (tuza dayanıklı) fidanı Elazığ Ormançılık Araştırma Müdürlüğü'nden temin edilerek, Gündoğan Köyü'nde bir çiftçinin arazisine dikilmiştir. Ancak yapılan son incelemede fidanların uyum sorunu yaşadığı gözlenmiştir.

d) Birecik ve Karkamış Barajları Göl Alanlarının Floristik Yapısı (2000 - 2001)

Birecik ve Karkamış Baraj Gölleri altında kalacak olan ve kurtarılması gereken bitkileri saptayabilmek için su altında kalacak alanların floristik kompozisyonunun bilinmesi gerekmektedir. Ayrıca, varsa lokal endemik bitkilerle ekonomik değeri olan dar yayılışlı baklagil ve buğdaygil familyalarına ait bitkilerden gerekli olanların in ve exsitu şartlarda korunması için önlemler alınmalıdır. Bu amaçla, Mayıs 2000'de Birecik ve Karkamış barajlarının yapımının yer aldığı bölgelerde bu durumdan etkilenecek bitki örtüsünü tespit çalışmalarına başlanmıştır.

- Birecik Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Halfeti ve Birecik ilçeleri arasındaki Fırat nehri yatağının ve çevresinin floristik yönden araştırılması ve bitki envanterinin çıkarılması doğrultusunda arazide gözlemler yapılmış ve bitki örnekleri toplanmıştır. Alan 300-350 m'lik yükseltilerde yer almakta olup tamamen tarım amaçlı olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle doğal bitki örtüsü yok denecek kadar azdır. Özellikle her yıl işlenen bağ bahçe kenarlarında tek yıllık otsu bitkiler bulunmaktadır. Bunun yanında çok yıllık gruplardan ağaç ve çalı formundaki meyve ağaçları da hayli boldur. Ancak bu meyve ağaçları baraj nedeniyle kesilmektedir. Yine bağ ve bahçe kenarlarında süs bitkilerinin bulunduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan ülkemizde park ve bahçelerde süs bitkisi olarak yetiştirilen *Melia azederah* ağacının alanda doğallaşmış halde olduğu gözlenmiştir. Yine değişik formlarda güllerin ve zeytin ağaçlarının görüldüğü alanda antepfıstığı bitkisi de hayli bol olarak bulunmaktadır. Kültürü yapılan hem otsu hem de ağaç ve çalimsi formların benzerlerini yine aşağı yukarı aynı iklimsel özelliklere sahip yerlerde yetiştirme imkanı olduğundan genetik kayıp diye bir durum söz konusu değildir.

Vadiden biraz yukarıya doğru çıkıldıkça (400-500 m) alanın bitki örtüsü değişmekte ve genelde tek yıllık otsu ve geniş yayılışlı türler hakim konuma geçmektedir. Alanda tanınan türler gözlem olarak yazılmış, tanınamayanlardan da herbaryum örnekleri alınmıştır.

- Karkamış Baraj Göl Alanlarının Floristik Yapısı

Karkamış Barajı'nın yapımı ile Karkamış ile Birecik ilçeleri arasında kalan nehir havzası boyunca su toplanmıştır. Nehir yatağı kenarlarında tarım arazisi olarak kullanılan alanlar tamamen sular altında kalmıştır. Bu alanlar tarım arazisi olarak kullanıldığı için doğal bitki örtüsü bakımından son derece fakirdir. Beldenin güneyine doğru çıplak, yoğun otlatma baskısı altında bulunan hemen hemen hiçbir bitki türünün çiçeklenemediği, zayıf bitki örtüsüne sahip tepeler bulunmaktadır. Bu tepeler barajda biriktirilecek olan su seviyesinin yükselmesinden etkilenmiştir. Bu alanlarda yöre halkının da durumu göz önüne alınarak ekolojik şartlara uygun ağaçlandırma faaliyetleri yapılabilir. Bu alanın bazı kesimlerinde ise kuru tarım ve antepfıstığı tarımı yapılmaktadır.

Sonuç olarak sular altında kalan kısımlarda kaybolan bir bitki örtüsü mevcut değildir.

e) Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi (1999 - 2000)

Atatürk Barajı Çevresinde Ağaçlandırma Projesi Adıyaman İli'nde Valilik, Genel Kurmay Başkanlığı (2. Kolordu Komutanlığı) ve üniversitelerin işbirliği ile faaliyete geçirilmiş ve "Mehmetçik-Üniversite Geçliği Elele GAP Ağaçlandırma Projesi" çerçevesinde ilk adımlar atılmıştır. Yapılan faaliyetlere (1999-2000) GAP İdaresi de katkı sağlamıştır.

f) Şanlıurfa Tünel Çıkış Ağı Ağaçlandırma Projesi (2000 - 2001)

Şanlıurfa Tüneli çıkış ağı ile Harran regülatörü arasında kalan ana isale kanalı boyunca sol sahilde 20 ha, sağ sahilde 30 ha olmak üzere toplam 50 ha'lık alanda riperle 70-80 cm derinliğinde alt toprak işlemesi yapılmıştır. GAP İdaresi tarafından temin edilen 33 000 adet yapraklı, 2 000 adet Pawlonia ve 33 000 adet ibrelili fidanın dikimi 18 Aralık 2000 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ağaçlandırma alanının ihata tesis çalışması bitirilmiş olup saha koruma altına alınmıştır. Alanın bakımı DSİ XV. Bölge Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

g) Mardin Radar Mevki Ağaçlandırma Projesi (2000 - 2002)

Mardin kent yerleşimi ile Hava Radar Komutanlığı arasında kalan boş alanın ağaçlandırılması amacıyla toplam 21 850 adet fidan Orman Bakanlığı Mardin Fidanlık Müdürlüğü, askerler ve halk ile birlikte dikilmiştir.

h) Rekreasyon Amaçlı Ağaçlandırma Faaliyetleri

Proje çerçevesinde rekreasyon amaçlı yapılan çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

- *Batman İli Ağaçlandırması*

Batman İli'nde belediye su deposu sahasında 18 900, NATO sahasında 23 825, Çamlıca'da 40 950 ve Atatürk Parkı'nda 7 200 adet olmak üzere toplam 90 875 adet fidan dikilmiştir.

- *Batman Kayapınar Beldesi*

Batman ili Kayapınar Beldesi Mankara mevkiinde belediyeye ait 40 000 m²'lik alana GAP İdaresi tarafından alınan toplam 10 000 adet fidanın dikimi sağlanmıştır.

- *Mardin İli Nusaybin İlçesi Park Alanı Ağaçlandırması*

Mardin İli'nde Nusaybin Belediyesi'nin talebi üzerine 18 000 m²'lik park alanına GAP İdaresi tarafından 12 000 adet fidan alınmış ve alınan fidanlar Mardin Belediyesi tarafından dikilmiştir.

- *Mardin İli Yeşilli İlçesi Park Alanı Ağaçlandırması*

Mardin Belediyesi'nin talebi üzerine ve "Her Eve Bir Ağaç" kampanyası çerçevesinde GAP İdaresi tarafından alınan 2 000 adet fidan park alanına dikilmiştir.

- *Mardin Kız Yurdu Çevresinin Ağaçlandırılması*

Kız yurdunun ağaçlandırılması amacıyla Mardin Belediyesi tarafından 1 830 adet fidan talep edilmiştir. GAP İdaresi tarafından alınan fidanlar belediye ve öğrenciler tarafından dikilmiştir.

- *Mardin İli Kızıltepe İlçesi Park Alanı Ağaçlandırması*

Mardin İli'nde park ve cadde refüjlerinin ağaçlandırılması amacıyla GAP İdaresi tarafından alınan 3 850 adet fidan Kızıltepe Belediyesi tarafından dikilmiştir.

- *Mardin İli Şehir Merkezi Ağaçlandırması*

Mardin Belediyesi'nin talebi üzerine park, cadde ve refüjlerin ağaçlandırılması için GAP İdaresi tarafından 8 855 adet fidan alınmış ve Mardin Belediyesi, Orman Bakanlığı Mardin Fidanlık Müdürlüğü ve halk tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir.

- *Siirt İli Termal Mevki Park Alanı Ağaçlandırması*

Siirt Belediyesi'nin talebi üzerine Termal Mevkii bitişiğindeki park alanlarına katkı sağlamak amacıyla 8 848 adet fidan alınmış, halk ve belediye tarafından dikimi gerçekleştirilmiştir.

- *Şanlıurfa Siverek İlçesi*

Şanlıurfa İli Siverek İlçesi'nde 7. Kolordu Komutanlığı'nın başlattığı ağaçlandırma çalışmalarına 1 800 adet fidan ile katkı sağlanmıştır.

- *Şanlıurfa Viranşehir İlçesi*

Şanlıurfa İli Viranşehir İlçesi'nde bulunan Cirap Deresi Havzası'na GAP İdaresi'nin aldığı 10 480 adet fidan belediye tarafından dikilmiştir.

GAP İdaresi 1999 yılından beri ağaçlandırma faaliyetlerini, imkanlar ölçüsünde, 9 ilde küçük çaplı erozyon kontrolü, rekreasyon ve özellikle Bölge'nin mevcut orman varlığını artırmaya yönelik olarak yürütmektedir.

1999-2001 dönemi itibariyle toplam 446 903 adet fidan ile yaklaşık 373 hektar alan ağaçlandırılmıştır.

3.1.6. GAP SULAMA SİSTEMLERİNİN İŞLETME, BAKIM VE YÖNETİMİ PROJESİ

Bölge'de geniş alanların sulamaya açılmasıyla başlayan kuru tarımdan sulu tarıma geçiş beraberinde hem yeni ürünlerin yetiştirilmesi hem de sulama suyunun iyi yönetilmesi konularını gündeme getirmiştir. Su yönetimi; suyun istenilen zamanda ve istenilen miktarda kullanıcılara ulaşmasının sağlanması, sulama sisteminin sürekli çalışır vaziyette tutulması, toprağın tuzlanması önlenmesi için suyun bilinçli kullanılması, sudan kaynaklanan hastalıkların önlenmesi için sulama zamanlamasının iyi tespit edilmesi gibi konuları kapsamaktadır.

Sulama projelerinin temel amacı ekonomik ve sosyal boyutta çiftçi refah düzeyinin yükseltilmesidir. Bunun için etkin bir eğitim ve yayım sistemi ile yine etkin bir girdi sağlama ve pazarlama sisteminin yanısıra iyi bir işletme, bakım ve yönetim düzenlemesinin kurulması gerekmektedir. Bu noktadan hareketle GAP İdaresi, ilgili kuruluşlarla eşgüdüm içinde GAP Sulama Sistemlerinin İşletme, Bakım ve Yönetimi (İBY) Projesi'ni başlatmıştır.

İBY Projesi'nin hedefleri; suyun üretim değerini maksimize eden iletim, dağıtım ve uygulama yöntemlerinin belirlenmesi; sulama ve drenaj faaliyetlerinin çevreye olan kötü etkilerinin minimize edilmesi; sulama sistemini oluşturan fiziksel alt yapının zaman içinde değişim gösterecek üç faktöre (su varlığı, iklim koşulları, bitki deseni) adaptasyonunu sağlayacak uygun yönetimin belirlenmesi; yönetim kurallarının hem normal rejimde hem de beklenmedik olaylarda sistemin bütün elemanlarına uygulanması; fiziksel alt yapının devamlı ve tam randımanlı çalışabilmesi için işletmenin performansının düzenli kılınmasıdır.

Proje; tanımlama, uygulama, izleme ve değerlendirme olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Tanımlama aşamasında sulama sistemlerinin işletme, bakım ve yönetimi için alternatif modellerin belirlenmesi ve bunlar için simülasyon modellerin geliştirilmesi yer almaktadır. Uygulama aşamasında önerilen model genel organizasyon yapısını, bölgeler arasındaki ilişkileri ve sulama birlikleri ile devlet arasındaki etkileşimleri kapsayacaktır. Üçüncü aşama ise proje süresi içerisinde bir izleme ve değerlendirme sisteminin kurulmasını içermektedir.

Ancak, projenin uygulama aşamasında, Bölge'deki hızlı değişim sonucunda ortaya çıkan yeni duruma göre düzenleme yapılarak proje ikiye ayrılmıştır.

- Mevcut sulama birliklerinin organizasyonel yapısında iyileştirme ve etkin su kullanımına yönelik programların hazırlanması,
- Henüz sulamaya açılmamış sahada örgütlenmenin de içinde bulunacağı çalışmaların yürütülmesidir.

Projenin birinci kısmı 31 Ocak 2000 tarihinde resmi olarak tamamlanmıştır. Oluşturulan eylem planı sonuçları ışığında, DSİ Genel Müdürlüğü ve GAP İdaresi arasında Nisan 2000'de projenin ikinci kısmı için bir protokol imzalanmıştır.

Proje kapsamında 4 pilot alan belirlenmiştir. Bunlar; Fırat ve Tahılalan Sulama Birlikleri, Kayacık Sulaması ve Dicle-Kralkızı Pompaj Sulaması'dır.

2000 yılında yürütülen çalışmalar sonucunda Fırat ve Tahılalan Sulama Birliklerinde planlı su dağıtımı ve rotasyon çalışmaları için veriler toplanmış, her iki birlik sahasında da bitki deseni çıkarılmış, tüm sekonder ve tersiyer kanallarda su dağıtım ve rotasyon çalışmaları bitirilmiştir.

2001 yılı çalışma planı çerçevesinde sulama mevsiminde sulamaya açılacak alanın tespiti amacıyla Dicle-Kralkızı Pompaj Sulama II. Kısmı dördüncü pilot alan olarak seçilmiş ve Diyarbakır'da bir proje bürosu kurulmuştur. Proje sahasında bulunan 8 köyde sulama örgütleri, işleyişleri, sulamada işletme, bakım ve yönetim ile sulu tarım konularında eğitimin ilk iki aşaması Diyarbakır Tarım İl Müdürlüğü, Çiftçi Eğitim Yayım Şube Müdürlüğü ve DSİ X. Bölge Müdürlüğü ile birlikte tamamlanmıştır.

B. YENİ PROJELER

3.1.7. GAP BÖLGESİ HAYVANCILIĞINI GELİŞTİRME PROJELERİ (GAP HALKALARI)

Son yıllarda yaşadığımız toplumsal, ekonomik, politik ve teknolojik değişmelerin sonucunda hayvancılık Bölge'de önemini ve ağırlığını kaybetmiştir. Bu durum, geçimini hayvancılıkla sağlayan kırsal kesimlerin yoksullaşmasını da beraberinde getirmiştir. Yürütülmekte olan bu proje ile GAP Bölgesi'nde hayvancılık sektörünün canlandırılması ve bu yolla sulama dışı alanlardaki topraksız ve az topraklı yoksul çiftçilerin gelir düzeyinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin hedef grupları, seçilecek pilot alanda geçim kaynakları kısıtlı olan dul ve yetim aileleri, yoksul, topraksız çiftçiler ile 10 dekar sulu veya 30 dekar susuz araziden fazla araziye sahip olmayan küçük çiftçilerdir.

Proje kapsamındaki uygulamalar için çiftçi seçiminde; topraksız veya az topraklı olmaları, daha önce hayvancılık yapmış olmaları, istekli olmaları ve hayvan barınağına sahip olmaları gibi kriterlere bakılmaktadır. Şu anda küçük ölçekte de olsa hayvancılık yapan veya bir zamanlar yapmış olan, hayvancılık bilgi ve becerisine sahip olan çiftçilere öncelik tanınmaktadır. Mevcut veya geliştirilebilir mera olanakları bulunan köyler de öncelikle tercih edilmektedir. Başarıyla uygulanmakta olan sözleşmeli hayvancılık projelerinin GAP geneline yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir.

Sözleşmeli hayvancılık projeleri Şırnak, Beytüşşebap ve Mardin'de uygulanmaktadır. Projenin sürekliliğini ve yaygınlaştırılmasını sağlamak amacıyla her aileye verilen hayvan sayısı kadar kuzunun 5 yıllık bir süre içerisinde aynı tahsili (geri dönüşümü) gerçekleştirilmektedir.

Projenin sahibi ve yürütücüsü seçilen ilin valiliğidir. Proje için ayrılan finansman kaynağı valilik tarafından yönetilmektedir. Proje faaliyetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir izleme ve yönlendirme kurulu oluşturulmuştur. Proje GAP İdaresi, Valilikler ve Tarım İl Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir.

◆ Şırnak Sözleşmeli Hayvancılık Projesi

GAP İdaresi, Şırnak Valiliği ve Tarım İl Müdürlüğü tarafından ortaklaşa yürütülen projeye Şırnak'ta 1998 yılında başlanmıştır. Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı tarafından sağlanan finansman ile başlanan projede, GAP İdaresi proje faaliyetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarını yürütürken, Tarım İl Müdürlüğü de teknik destek sağlamıştır.

Proje kapsamında pilot uygulama alanı seçilen Şırnak İli'nde, Valilik ve Tarım İl Müdürlüğü'nün tespit ettiği çiftçilere Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan sağlanan kaynak ile toplam 900 baş koyun ve 90 baş koç 29 Ağustos 1998 tarihinde dağıtılmıştır (İkizce Köyü'nde 16 çiftçi ailesine 160 baş ivesi koyun ve 16 baş koç, Şenoba Köyü'nde 51 çiftçi ailesine 510 baş ivesi koyun ve 51 baş koç, Taşdelen Köyü'nde ise 22 çiftçi ailesine 220 baş ivesi koyun ve 11 baş koç olmak üzere toplam 890 baş koyun ve 78 baş koç dağıtılmıştır. Ayrıca, Özel İdare'ye bağlı Katran Çiftliği'nde ise 10 ivesi koyun ve 12 baş koç bakıma alınmıştır).

Çiftçilere verilen koyunların ve koçların bedelinin aynı olarak bir program çerçevesinde 4 yılda geri alınması planlanmıştır. Projenin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla çiftçilere bir eğitim programı uygulanmaktadır. Geri ödemeler, projenin devamlılığı için Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'na yapılacaktır.

Projenin izleme ve değerlendirmesini yapabilmek ve teknik destek sağlamak amacıyla, Şırnak İli ve İlçelerini Geliştirme Vakfı (ŞIRGEV) tarafından 1 ziraat mühendisi (zooteknist) ve 1 veteriner görevlendirilmiştir.

Daha önce dağıtılan koyunlara ilave olarak 21 Temmuz 1999 tarihinde Şırnak Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve ŞIRGEV tarafından finansmanı karşılanan 500 koyun ve 25 koçun Taşdelen Köyü'nde GAP İdaresi tarafından 12 Ekim 2000 tarihinde Ceylanpınar TİGEM'den satın alınan 250 koyun ve 13 koç Taşdelen Köyü'nde dağıtılmıştır. Böylece bugüne kadar proje kapsamında Şırnak ilinin üç köyünde (Şenoba, İkizce ve Taşdelen) toplam 189 aileye 1650 baş koyun ve 128 koç dağıtılmıştır.

Tarım Bakanlığı ve GAP İdaresi uzmanlarından oluşan ekipler tarafından belirli dönemlerde izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır. Ayrıca, proje yayım ekibine Ekim 2001 tarihinde ICARDA'da GAP İdaresi uzmanlarının da katıldığı "hayvan sağlığı ve sürü yönetimi" konulu eğitim verilmiştir.

◆ *Beytüşşebap Sözleşmeli Hayvancılık Projesi*

Proje Şırnak'ta uygulanan model ile aynıdır. Proje için bir veteriner ve bir ziraat mühendisinden (zooteknist) oluşan özel bir yayım ekibi kurulmuştur. Köyler, çiftçi isimleri ve sayıları belirlenmiştir. 24 Ekim 2001 tarihinde Ceylanpınar TİGEM Müdürlüğü'nden 600 baş koyun 60 baş koç alımı gerçekleştirilmiş ve dağıtımı yapılmıştır.

Köy İsmi

Hane Sayısı

Yeşilöz Köyü/Merkez	6
Akarsu Köyü/Merkez	6
Mezra Beldesi	8
Akçayol	8
Boğazören	8
Gökçe	8
Koyunoba	8
Mutluca	8

◆ *Mardin Sözleşmeli Hayvancılık Projesi*

1999 sonunda GAP İdaresi teknik kontrolü ve gözlemciliği altında Mardin Valiliği ve Tarım İl Müdürlüğü ile işbirliği içinde küçükbaş hayvancılığın yaygınlaştırılması amacıyla sözleşmeli hayvancılığa geçilmiştir.

GAP İdaresi'nin finansmanı ile Mardin İli Ömerli İlçesi'ne bağlı Kayadere Köyü'nde 8 çiftçi ailesinin her birine 10 koyun ve 1 koç olmak üzere toplam 80 baş koyun ve 8 koç 24 Kasım 1999 tarihinde dağıtılmıştır. Çiftçilere verilen koyun ve koçların geri ödemesinin aynı olarak 4 yıllık bir program çerçevesinde GAP İdaresi'ne yapılması planlanmıştır.

1998 yılında dağıtılan koyunların geri dönüşümü Eylül 2000 tarihinde yapılmıştır. 11 baş dişi kuzu ve 2 baş erkek kuzu geri alınarak, Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zooteknik Bölümü'ne yem blokları ile ilgili denemelerin yapılması için verilmiştir.

24 Ekim 2001 tarihinde 400 baş koyun ve 40 baş koç Ceylanpınar TİGEM Müdürlüğü'nden alınarak 40 aileye dağıtılmıştır. Böylece toplam 480 baş koyun ve 48 baş koç 48 aileye dağıtılmıştır.

3.1.8. GAP BÖLGESİ SU ÜRÜNLERİ ÜRETİM VE TÜKETİMİNİN ARTIRILMASI ETÜD PROJESİ

Bölge'de yapımı öngörülen baraj göllerinin tamamlanması ile birlikte yaklaşık 220 000 ha su yüzey alanı oluşacaktır. Bu alanda su ürünleri üretiminin artırılması ile Bölge halkının refah düzeyini yükseltmek, hayvansal protein ihtiyacının karşılanmasına yardımcı olmak, su kaynaklarını sürdürülebilir olarak değerlendirmek, Bölge'deki su ürünleri potansiyelini ülke ekonomisine katkı sağlayacak şekilde harekete geçirmek amacıyla Su Ürünleri Üretim ve Tüketiminin Artırılması Projesi planlanmıştır.

Sektörle ilgili tüm kuruluşların katılımı ve işbirliği ile proje için oluşturulan yönetim kurulunda GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırma Genel Müdürlüğü, Üniversiteler, Çevre Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı temsilcileri bulunmaktadır. Yönetim Kurulu projenin gelişiminden ve yönlendirilmesinden sorumludur.

Yürütülen çalışmalar esnasında proje kapsamına Su Ürünleri Eylem Planı'ndaki bazı faaliyetlerin eklenerek projenin genişletilmesi ve ivedilikle uygulamaya geçilmesi gerektiği görülmüştür. Bu çerçevede uygun tür seçimi, balık üretimi için uygun yemleri hazırlayacak teknolojilerin geliştirilmesi, kafeslerde yetiştiricilik yapılması, karada yetiştiriciliğin geliştirilmesi, kirliliğin önlenmesi ve çevre bilincinin güçlendirilmesi, bilinçli ve etkin bir örgütlenmenin sağlanmasına yönelik çalışmalar da proje kapsamına alınmıştır.

Etüdün yapılması için, Aralık 2001'de Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile GAP İdaresi arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol çerçevesinde çalışmalara başlanmıştır. İlk toplantılar sonucunda 4 çalışma grubu oluşturulmuş, arazide uygulanacak anket formlarına son şekilleri verilmiş ve alan çalışmalarına başlanmıştır.

3.2. SOSYAL PROJELER (EĞİTİM - KÜLTÜR VE SAĞLIK SEKTÖRÜ)

3.2.1. GAP SOSYAL EYLEM PLANI

GAP, sadece Türkiye'ye değil, vizyon, amaç ve hedefleri itibarıyla içinde bulunduğu coğrafyada geniş bir bölgeye sosyal ve ekonomik istikrar sağlayıcı nitelikte bir bölgesel kalkınma projesidir. GAP'ın odağında insan vardır ve temel olarak sürdürülebilir insani kalkınma hedeflenmektedir. Bu çerçevede insan kaynaklarının geliştirilmesine, toplumsal katılımın güçlendirilmesine ve eşitlikçi bir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmamaktadır. 1992-1994 yılları arasında, Bölge'nin sosyo-kültürel yapısını tanıtmaya, sorunlarını, eğilimlerini, tutum ve önceliklerini belirlemeye yönelik bir dizi araştırma yürütülmüştür.

GAP Bölgesi'nde yapılan araştırmaların bulguları ışığında, sosyal gelişmenin sağlanmasına yönelik çerçeveyi ortaya koyan bir GAP Sosyal Eylem Planı hazırlanmış ve bu plan uygulamaya aktarılmıştır. Plan'da temel olarak toplumsal örgütlenme ve katılım, nüfus hareketleri ve yerleşme, eğitim, sağlık, istihdam ve gelir, tarımsal yayım, mülkiyet ve arazi kullanımı gibi temel çalışma alanları belirlenmiş ve bu alanlara ilişkin politika, strateji ve eylem planları geliştirilmiştir.

Akademisyenler, meslek odaları, gönüllü kuruluş ve kamu kuruluş temsilcilerinin katılımı ile hazırlanan GAP Sosyal Eylem Planı'nın amaçları, GAP Bölgesi'nde;

- ekonomik büyüme sürecini sosyal gelişme ile destekleyerek kalkınma sürecini hızlandırmak ve dengeli bir kalkınmayı sağlamak,
- sosyal hizmetlerin etkinliğini ve yaygınlığını artırarak, bu bölge ile diğer bölgeler arasındaki sosyal gelişmişlik farkını orta vadede en aza indirmek, uzun vadede ise ortadan kaldırmak,
- teknolojik gelişmelerin toplumsal olarak benimsenmesini sağlayacak yol ve yöntemleri tanımlamak,
- farklı sosyal grup ve katmanların, özellikle dezavantajlı konumda bulunanların kalkınma süreci ile bütünleşmelerini sağlamak,
- kalkınma sürecinde ortaya çıkabilecek olumsuz etkileri en aza indirmek,
- kalkınma çabalarında, planlama aşamasından uygulamaya ve uygulamaların izleme ve değerlendirme aşamalarına kadar halkın etkin katkı ve katılımını sağlama yolunda uygun yöntemleri belirlemek ve hayata geçirerek sürdürülebilir bir kalkınmanın koşullarını yaratmak,
- planıcı ve uygulayıcılara ışık tutacak strateji ve politika seçenekleri üretmektir.

GAP İdaresi, Plan doğrultusunda uygulama projeleri geliştirmekte ve katılımcı bir yaklaşımla hayata geçirmektedir. Bu bağlamda sürdürülen uygulamalar şunlardır:

- Mevcut 23 Çok Amaçlı Toplum Merkezi'nin (ÇATOM) işletilmesi ve 2010 yılı sonuna kadar 62 ÇATOM'a ulaşılması,
- Küçük ölçekli gelir getirici program uygulamaları,
- Sağlık ve eğitime yönelik uygulamalar,
- Sosyal gelişmeye yönelik proje geliştirme ve uygulama faaliyetleri,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesine ilişkin eğitim programları ve uygulama faaliyetleri.

ÇOK AMAÇLI TOPLUM MERKEZLERİ (ÇATOM)

GAP Bölgesi'nde toplumsal gelişmişlik göstergeleri açısından yöre kadınının modern toplum standartlarının çok altında olduğu görülmektedir. Kadınlar hem geleneksel sosyal katmanlaşmadan hem de rolleri/statüleri toplumsal olarak belirlenmiş cinsler arası eşitsizliklerden olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu durum özellikle kırsal alanda yaşayan kadınlar için daha da belirginleşmektedir. Öyle ki kadınlar erkeklere göre yönetim ve karar alma süreçlerine daha az katılmakta, temel sağlık ve eğitim hizmetlerinden ve teknolojiye daha az yararlanmakta, gelir kaynaklarına ulaşmada güçlük çekmektedirler.

GAP Bölgesi'nde kadının statüsünün yükseltilmesi amacıyla, 14-51 yaşları arasındaki kadın ve genç kızlara, eğitici ve sosyal programlar uygulamak üzere Çok Amaçlı Toplum Merkezleri kurulmuştur. İlk ÇATOM'lar 1995 yılı Kasım ayında UNICEF'in desteği ve GAP İdaresi-Şanlıurfa Valiliği işbirliği ile Şanlıurfa Sağlık Köyü ve Yakubiye Mahallesi'nde açılmış, zamanla uygulamalar genişleyerek sürdürülmüş ve proje kalıcı bir yapıya kavuşmuştur.

ÇATOM'larda amaç, kadınların sorunlarının farkına varmalarına, onları tanımlamalarına ve çözümü için inisiyatif kullanabilmelerine fırsat yaratmak; kadınların toplumsal gelişmeye daha fazla katılımlarını sağlamak; kadını güçlendirerek cinsiyet dengeli kalkınma sürecini başlatmak ve bu yolla yerel koşullara uygun tekrarlanabilir model ya da modeller geliştirmektir. Diğer bir ifadeyle eğitim, sosyal ve kültürel etkileşim yoluyla kadının statüsünü yükseltme, cinsiyet dengeli kalkınma ve sürdürülebilir insani gelişmeye katkı sağlamak amaçlanmaktadır. ÇATOM'larla toplumun desteğe en fazla muhtaç kesimleri ile devlet ve hükümet dışı kuruluşlar (HDK) arasında sağlıklı bir diyalog ortamının geliştirilmesine, insanı merkez alan, barışçı, demokratik toplum temellerinin güçlendirilmesine çalışılmaktadır.

2001 sonu itibariyle Bölge'nin 8 ilinde 23 ÇATOM işler durumdadır; Adıyaman, Gaziantep ve Kilis'te 1'er, Mardin'de 5, Siirt'te 4, Şanlıurfa'da 4, Batman'da 2 ve Şırnak'ta 5 ÇATOM faaliyettedir. Ayrıca, Mardin'de 1, Şırnak'ta 3 ÇATOM şubesi bulunmaktadır.

Tablo 35: GAP Bölgesi'nde Açılan ÇATOM'lar

<u>Şanlıurfa</u> 1. Yakubiye Mahallesi (Kasım 1995) 2. Sağlık Köyü (Kasım 1995) 3. Halfeti İlçesi (Eylül 1997) 4. Siverek (Ekim 2001)	<u>Siirt</u> 13. Evren Mahallesi (Eylül 1997) 14. Kurtalan İlçesi Uluköy (Eylül 1997) 15. Şirvan İlçesi (Aralık 1998) 16. Kurtalan İlçesi (Aralık 1998)
<u>Mardin</u> 5. Merkez (Kasım 1996) 6. Evren Mahallesi (Kasım 1996) 7. Ensar Mahallesi (Aralık 1996) 8. Ömerli İlçesi (Kasım 1996) 9. Dargeçit İlçesi (Kasım 1996)	<u>Kilis</u> 17. Merkez (Nisan 1998)
<u>Batman</u> 10. Seyitler Mahallesi (Aralık 1997) 11. İpragaz Mahallesi (Ekim 2001)	<u>Gaziantep</u> 18. Oğuzeli İlçesi Yeşildere (2000)
<u>Adıyaman</u> 12. Varlık Mahallesi (Aralık 1997)	<u>Şırnak</u> 19. Cizre İlçesi (Eylül 1997) 20. Merkez (Şubat 1998) 21. Uludere İlçesi (Ekim 1998) 22. İdil İlçesi (Ekim 1998) 23. Beytüşşebap İlçesi (Ekim 1998)

Bunlara ek olarak Valilikler ve Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) tarafından da Bölge'de ÇATOM/Toplum Merkezleri açılmaya başlanmıştır.

ÇATOM'larda; i) okuma-yazma, beslenme, ev ekonomisi, gezi ve etkinliklere katılım vb. konularda sosyal-kültürel eğitim programları, ii) sağlık eğitimi, anne eğitimi, kısmi poliklinik hizmetleri vb. konularda sağlık programları, iii) el sanatları, trikotaj, oltu taşı, kuaför, bilgisayar, keçe işlemeciliği vb. konularda beceri geliştirici/gelir getirici programlar, iv) burs, yeşil kart aynı yardım gibi sosyal destek programları düzenlenmektedir.

ÇATOM faaliyetleri zaman içinde çeşitlenmekte, resimden bilgisayar işletmenliğine kadar geniş bir alanda eğitim programları yürütülmektedir. Ayrıca son yıllarda anne ve çocuk eğitimini bütünleştirmeye yönelik olarak okul öncesi eğitim programları da ÇATOM'larda uygulanmaya başlamıştır.

ÇATOM'larda İşleyiş ve İşbirliği Yapılan Kuruluşlar

ÇATOM uygulamasının başlangıcında il valiliği ile GAP İdaresi arasında yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde il müdürlüklerinden (Mili Eğitim, Halk Eğitim, Tarım, Sosyal Hizmetler, Sağlık İl Müdürlükleri gibi) eğitici desteği alınmaktadır. Türkiye Kalkınma Vakfı uygulamaya yönetim ve eğitim desteği vermektedir. Uygulamalar bizzat o yöreden seçilen lise mezunu genç kız ve/veya kadınlar tarafından yürütülmektedir. Ayrıca 1997 yılından itibaren katılımcıların kendi aralarında seçtikleri 5 ya da 7 temsilciden oluşan ÇATOM kurulları hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu kurullar yönetime katılımın araçları olup, uygulamanın yöre kadınının kendi kendini yönetme kapasitesinin gelişmesine ve ÇATOM'ların tamamen yerel topluma mal olmasına katkı yapacağı düşünülmektedir.

ÇATOM hizmet binaları il düzeyinde valilik, ilçe düzeyinde kaymakamlık veya belediyeden köy düzeyinde de muhtarlıklardan sağlanmaktadır. Bu binaların donanımı başta GAP İdaresi olmak üzere mülki amirler, yerel yönetimler, çeşitli sivil toplum örgütleri ve özel kişilerden programların içeriklerine göre aynı ve nakdi olarak sağlanmaktadır.

Ayrıca yerel ve ulusal düzeyde yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör kuruluşları ile konu bazında işbirliği yapılmaktadır. Bunlara örnek olarak Ana-Kültür Kooperatifi, Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, Tuvana Okumaya İstekli Çocuk Vakfı (TOÇEV), İzmir Türk Kadınlar Konseyi, Ana ve Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV), Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı, İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü vb. verilebilir.

ÇATOM Uygulamalarından Örnekler

ÇATOM'lar çok geniş bir alanda hizmet vermekte ve vermiş olduğu eğitim hizmetleri yanında toplum ile kamu, sivil toplum ve özel kuruluşlar arasında bağ kurmakta, sosyal hizmetlerin topluma daha etkin bir biçimde ulaştırılmasında aracılık işlevi görmektedirler.

2001 yılı sonuna kadar tüm ÇATOM'larda yaklaşık 60 000 kişiye ulaşılmıştır. Bu sayı ÇATOM programlarına katılanları ve sağlık hizmetlerinden yararlananları içermekte olup, mahalle/köy düzeyinde yapılan yaygın çalışmalar toplama dahil edilmemiştir.

ÇATOM'ların açılmasında özellikle 2001 yılında HDK'ların ve özel sektörün desteği yoğun bir şekilde görülmeye başlanmıştır. Batman İpragaz Mahallesi'nde açılan ÇATOM'a Batman Valiliği ve Türkiye Eğitim Vakfı'nın (TEV), Siverek ÇATOM'da ise Procter & Gamble'ın katkısı bunun en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

- ÇATOM'larda sürdürülebilirlik temel alınmakta ve sürdürülebilir insani kalkınma yanında kurumsal ve finansal sürdürülebilirlik gözetilmektedir. Bir yandan ÇATOM'ların kendi kurumsal ve finansal sürdürülebilirlikleri diğer yandan da ÇATOM uygulamaları sonucunda oluşan özellikle gelir getirici yeni program ve faaliyetlerin sürdürülebilirlikleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu çerçevede kadınların kendi işletmelerini kurmalarına danışmanlık desteği verilmekte, ÇATOM bünyesinde üretim atölyeleri (Batman ve Mardin ÇATOM'da kurulan tekstil atölyeleri) oluşturulmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) desteğinde Kilis ve Adıyaman ÇATOM'larda Kendi İşini Kur (KİK) programı ile kadın ve genç kızlara kendi işlerini kurmalarına yönelik eğitimler verilmekte, krediye ulaşma yöntemleri ve bunları işlevsel kılmaya ilişkin araçlar sunulmaktadır. KİK programının yaygınlaştırılması için çalışmalar devam etmektedir. Diğer yandan, Batman ÇATOM tekstil atölyesinde çalışan 25 kadın asgari ücret üzerinde aylık gelir elde etmektedir. Batman ve Mardin-Merkez ÇATOM atölyeleri il ve ilçelerde açılan ihalelere katılmaktadır. 2000 yılı içinde tüm ÇATOM'larda beceri geliştirici/gelir getirici programlara katılan kadınlar 21 milyar TL civarında gelir elde etmişlerdir.

- 9 Aralık 2000 tarihinde Anakültür Kooperatifi İstanbul'da kendi binasında ÇATOM'lar yararına "Atamadıklarımız ve Satamadıklarımız" kampanyası düzenlemiştir. Bu çerçevede Mardin-Merkez, Şanlıurfa-Yakubiye Mahallesi, Batman Seyitler Mahallesi ve Dargeçit ÇATOM'larda üretilen el sanatları ürünleri (kilim, minder, keçeden nazarlık/çanta, gözlük kapları gibi) satışa sunulmuştur. Elde edilen 1 milyar 200 milyon TL'lik gelir ürün sahiplerine gönderilmiştir. Ayrıca bu kampanya çerçevesinde giysi, oyuncak, kitap ve biçki dikiş kursları için araç-gereç (nakış ipliği, kalıp gibi) desteği de sağlanmıştır.
- Anakültür Kooperatifi ve ÇATOM işbirliği ile "Ayda 10 Milyon Lira ile Siz de Bir Kız Çocuğu Okutabilirsiniz" konulu kampanya çerçevesinde 80 kız çocuğu, Bil-Merk Vakfı aracılığı ile de 21 çocuk okutulmaktadır. Bu kapsamda ÇATOM saha elemanları aracılığı ile ailelerle görüşülüp, kız/erkek çocuklar tespit edilmekte ve sağlanan burslar onlar aracılığıyla çocukların eğitim ihtiyaçları için kullanılmakta ve izlenmektedirler. Aynı vakıf yine ÇATOM'lar aracılığı ile 8 engelli gence tekerlekli sandalye sağlamıştır.
- ÇATOM faaliyetleri ÇATOM binası ile sınırlı değildir. Bu çerçevede saha elemanları tarafından yapılan "ev ziyaretleri" sonucunda hedef kitle ile daha yakın ve kalıcı ilişkiler kurulmakta, tanışma ve paylaşma süreçleri çok hızlı bir şekilde gelişmektedir.
- İletişimi güçlendirmek için zaman zaman sohbet toplantılarına da ev sahipliği yapan ÇATOM'lar kadın odaklı bir kalkınma projesi olmakla birlikte, erkeklere yönelik eğitim programları da düzenlenmektedir. Örneğin; Şırnak Merkez ÇATOM'da erkeklerden gelen talep üzerine Şırnak Halk Eğitim Merkezi ile işbirliği içinde 40 kişinin katıldığı 1. ve 2. kademe okuma yazma kursu açılmıştır.

- Sosyal ve kültürel etkinlikler çerçevesinde özel gün kutlamaları (Dünya Kadınlar Günü, Dünya Su Günü gibi) bütün ÇATOM'larda yerel ve ulusal sivil toplum örgütlerinin işbirliği ile yapılmaktadır. Artık pek çok ÇATOM, bu etkinlikleri kendi başına uygulayacak kadar kurumsallaşmayı başarmış ve Bölge'nin sosyo-kültürel kalkınmasında kadının rolünün önemini tanıtmaları ve tanınması, kadının bu sürece katılımının artırılmasında rol oynamıştır.
- Mardin-Dargeçit ÇATOM tarafından İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği içinde bir tiyatro grubu oluşturulmuş ve bu grup Bölge kadınının sorunlarını dramatize eden ilk oyununu 31 Mart 2001 tarihinde Dargeçit'te sergilemiştir.
- Batman ÇATOM'un saha sorumlusu, İstanbul Bayrampaşa Belediyesi tarafından "Türkiye'nin En Başarılı 100 Kadını"ndan biri olarak seçilmiştir.
- ÇATOM'lar çok geniş bir alanda eğitim hizmetleri vermekte, toplum ile kamu, sivil toplum ve özel kuruluşlar arasında bağ kurmakta, sosyal hizmetlerin topluma daha etkin bir biçimde ulaştırılmasında aracılık işlevi görmektedir. Bu çerçevede Tuvana Okumaya İstekli Çocuklar Vakfı'ndan (TOÇEV) 18 067 çocuğa eğitim malzemesi desteği ile yoksul ailelerin çocukları için eğitim bursu sağlanmıştır.
- Nisan-Haziran 2001 tarihleri arasında TKV, GAP İdaresi uzmanları ve Bilkent Üniversitesi'nden bir araştırma görevlisinin katılımıyla oluşan bir ekip, ÇATOM'larda mevcut durumu analiz etmek, ÇATOM'ların hedef kitle üzerindeki etkilerini belirlemek ve buna dayalı olarak temel bulgu ve önerilere ulaşmak amacıyla Sosyal Etki Değerlendirmesi (SED) çalışması yapmıştır.
- ÇATOM uygulamalarının temel hedeflerinden birisi de yöredeki mevcut sağlık hizmetlerinin başta kadın ve çocuklar olmak üzere dezavantajlı gruplar tarafından kullanılmasıdır. Bu nedenle ÇATOM katılımcılarının önce kişisel sağlıkları, daha sonra da aile ve toplum sağlığı konularında bilgi ve duyarlılık kazanarak yaşadıkları toplum içinde birer "sağlık gönüllüsü" olmaları amaçlanmaktadır. Bu kapsamda Türkiye Aile Planlaması Vakfı işbirliği ile "Aile/Üreme Sağlığı Projesi"; İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü'nün işbirliği ve Sağlık Bakanlığı'nın koordinasyonu ile "Sağlıklı Başlangıçlar Projesi" 2001 yılı içinde başlatılmış ve uygulamaya konulmuştur. Ayrıca GAP İdaresi'nin işbirliği ile Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen Ulusal Sıtma Kontrol Projesi'nin toplum katılımı bileşeninde bu amaca yönelik uygulama başlatılmıştır.
- Kasım 2001 içinde Türk Kadınlar Konseyi Derneği İzmir şubesi tarafından 10 ÇATOM katılımcısı İzmir'e davet edilmiştir. Dernek ve ÇATOM işbirliği ile el sanatları sergisi açılmış ve katılımcı kadınlar tarihi ve turistik yerleri gezme fırsatı bulmuştur.
- Kasım 2001'de İstanbul Teknik Üniversitesi'nde düzenlenen "Gençlik, Katılım ve HDK Sempozyumu"na Mardin Dargeçit ÇATOM sorumlusu katılmış ve gerçekleştirdikleri çalışmalara ilişkin bir sunuş yapmıştır.
- Turizm Bakanlığı-Döner Sermaye İşletmeleri Müessesesi (DÖSİM) tarafından Şanlıurfa-Yakubiye ÇATOM'dan 450 milyon TL'lik el sanatları ürünleri satın alınmıştır. Ayrıca Kasım ayı içerisinde Suriye Halep'te, İstanbul'da ve Ankara'da Kilis El Sanatları Sergisi düzenlenmiş, ÇATOM'lar büyük ilgi görmüş ve yüksek miktarda sipariş almıştır.

- 2001 yılı içinde Mardin-Merkez ÇATOM'da oluşturulan dikiş atölyesi dışarıdan iş almaya ve ildeki ihalelere girmeye başlamıştır.

ÇATOM'ların yerel, ulusal, uluslararası kamu ve hükümet dışı kuruluşlar tarafından ziyaret edilmesi, yerel ve ulusal medyada yer alması bölgesel sorunlara duyarlılık yaratmıştır. Kırsal alanda ve varoşlarda yaşayan kadınların sorunları tartışılır hale gelmiştir. Kadının eğitiminin, hem insan hakları yönünden gerekliliğinin hem de ekonomik ve toplumsal kalkınmayı güçlendiren bir faktör olduğunun anlaşılmasında katkı sağlanmıştır.

3.2.2. GAP BÖLGESİ'NDE HALK SAĞLIĞI PROJESİ

Projenin amacı; GAP Bölgesi'nde var olan veya barajlar, sulama altyapıları, tarımda sulamanın yaygınlaşması, ürün deseninin ve tarımsal pratiklerin değişmesi, sanayileşme ve kentleşme sonucunda oluşacak ekolojik ve çevresel değişmelere bağlı olarak ortaya çıkabilecek sağlık sorunlarının, özellikle su ile gelen hastalıkların ve nedenlerinin belirlenmesi; bunların önlenmesine yönelik politika, strateji ve uygulama yöntem ve araçlarının geliştirilmesi; bu alanda bir izleme ve değerlendirme sistemi kurulmasıdır.

Bu proje kapsamında sağlık hizmetlerinin durumu, üreme sağlığı, çocuk sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, enfeksiyon ve paraziter hastalıklar, kronik hastalıklar, çevre, özürllüer, mevsimlik göçler konuları bulunmaktadır.

GAP İdaresi'nin sorumluluğundaki proje, Sağlık Bakanlığı'nın koordinasyonu ile Türkiye Parazitoloji Derneği başkanlığında Dicle, Gaziantep ve Harran Üniversitelerinden oluşan bir "konsorsiyum" tarafından yürütülmektedir.

Katılımcı planlama anlayışı ile son şekli verilen projenin izleme ve değerlendirmesi Sağlık Bakanlığı, Çevre Bakanlığı, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü temsilcilerinden oluşan 11 kişilik bir "yönlendirme kurulu" tarafından yürütülmektedir.

20 Mart 2001 tarihinde ilgili tarafların katılımı ile Diyarbakır'da açılış toplantısı yapılmış, 30 Mart 2001 tarihi itibarıyla de konsorsiyum, hazırlanan iş takvimi doğrultusunda çalışmalarına başlamıştır. Aylık olağan konsorsiyum toplantıları Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında Diyarbakır ve Gaziantep'te yapılmıştır.

14 Mayıs - 6 Temmuz 2001 tarihlerinde Diyarbakır, Gaziantep, Kilis ve Şırnak illerinde saha ve laboratuvar çalışmaları tamamlanmış, 13 Temmuz 2001 tarihinde de 2. Yönlendirme Kurulu toplantısı Ankara'da yapılmıştır.

- 1 - 15 Kasım 2001'de Adıyaman ili saha ve laboratuvar çalışmaları tamamlanmıştır.
- 22 Ekim - 9 Kasım 2001'de Batman ili saha ve laboratuvar çalışmaları tamamlanmıştır.
- 12 - 23 Kasım 2001'de Mardin ili saha ve laboratuvar çalışmaları tamamlanmıştır.
- 7 Aralık 2001'de Beşinci Konsorsiyum toplantısı yapılmıştır.
- 7 Aralık 2001 - 20 Ocak 2002 tarihleri arasında Şanlıurfa, Adıyaman, Batman, Siirt ve Mardin illeri verilerinin bilgisayara girilmesi tamamlanmıştır.

3.2.3. KÖYE DÖNÜŞ VE REHABİLİTASYON PROJESİ (KÖYE DÖNÜŞ İÇİN ACİL UYGULAMA PROGRAMI)

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Projesi terör nedeniyle köylerini terketmek durumunda kalan nüfustan, terör olaylarının azalması nedeniyle köylerine kendi istemleri ile geri dönenlerin acil ihtiyaçlarının aynı olarak karşılanması, sürdürülebilir yaşam koşullarının desteklenmesi amacıyla yürütülen acil uygulama programıdır.

1999 yılı Haziran ve Ekim aylarında Diyarbakır ve Şırnak'ta yürütülen görüşmelerde projenin yeniden yerleşim boyutu ile sınırlı olmayıp kapsamlı bir kırsal kalkınma projesi olduğu ve yerel yetkili ve uzmanlar eliyle uygulanacağı vurgulanmıştır. Bu amaçla valilikler eliyle bir tür yerel koordinasyon kurulu ve çalışma grupları oluşturmanın gerekliliği de gündeme getirilmiştir. Daha sonra, valilikler tarafından önerilen köylerden vatandaşlar ile toplantılar yapılmış, boşalan köylerine geri dönüş konusundaki kararlılıkları öğrenilerek, proje uygulaması esnasında devletin yapabileceği uygulamalar ve kendilerinden beklenen katılım konularında söyleşiler gerçekleştirilmiştir.

Proje, GAP İdaresi ve İçişleri Bakanlığı'nın işbirliği ile 1999 yılından itibaren Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak illerinde yürütülmektedir. Son iki yıldır, GAP İdaresi'nin yatırım programına konulan ödeneklerle, valilikler tarafından köylerine dönecek ailelere konut yenileme ve ekonomik kalkınmaları için destek verilmektedir.

Bu çerçevede; bir süredir boş kalmış yerleşimler ve ekonomik faaliyet alanlarında, sürdürülebilir kalkınma ve katılımcı planlama ilkeleri doğrultusunda yaşamın yeniden başlaması, kalıcı hale gelmesi ile tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin ıslahı amaçlı çalışmalar sürdürülmüştür.

İl bazındaki gerçekleştirmeler 2001 sonu itibariyle aşağıda verilmektedir:

Diyarbakır- Kulp İlçesi'ne bağlı İslamköy'ün imar planı yaptırılmış, İslamköy'de 30 ve Tur Mezrası'nda 20 olmak üzere toplam 50 konutun inşası ve iskanı tamamlanmıştır. Ayrıca, Kocaköy-Şaklat ve Silvan-Yolaç köylerinde kendi imkanları ile dönüş yapan 101 aileye proje kapsamında ev onarımı için inşaat malzemesi yardımıyla bulunulmuştur. Böylece, proje kapsamında 151 ailenin köye geri dönüşü tamamlanmıştır.

Aşağı Beyan'da 9 hanenin eski konutlarını onararak köyde oturmaya başlaması ile dönüş süreci fiilen başlamıştır. İmar planı yapılmış, Köy Hizmetleri ekiplerince sondaj yapılarak su temini gerçekleştirilmiştir.

Batman - Batman İli'nde 5 köyde çalışmalar yürütülmüş, 2001 yılı itibariyle 72 ailenin köye dönüşü ve iskanı tamamlanmış ve bu ailelere tarımsal destek programları uygulanmıştır.

Mardin - Mardin İli'ne aktarılan kaynak kendi imkanları ile geri dönüş yapan 22 köy ve 7 mezranın altyapı eksikliklerini gidermekte kullanılmıştır.

Siirt - Eruh İlçesi'nin Dağdöşü Köyü'nde 101 ve Çetinkol Köyü'nde 30 konutun inşasına başlanmıştır. Konutların yapımına devam edilmekte olup 2002 yılında 132 ailenin bu köylere yerleştirilmesi beklenmektedir. Baykan, Eruh, Kurtalan, Pervari ve Şirvan Kaymakamlıklarına sağlanan kaynak ile geri dönüşü gerçekleştirilen 18 köyde okul, sağlık evi vb. kamu yatırımlarının imar ve tadilat çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Ayrıca, köylerine dönüş yapan vatandaşları üretken hale getirmek ve ekonomik kalkınmalarını sağlamak amacıyla meyve fidanı alımı ve kurulan bahçelerin ihataı gerçekleştirilmiştir.

Şırnak - Şırnak'ta gerçekleştirilecek acil uygulamada ise 2 köyde 187 aile yatırım programına dahil edilmiş bulunmaktadır. Kaymakamçeşme'de proje çerçevesinde hayvancılığın geliştirilmesine yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir.

Başağaç'ta köyün yeniden yerleşimi için imar planı yaptırılmıştır. Daha sonra, Başağaç Köyü, Başbakanlık Makamı'na Merkez Köy uygulaması için pilot alan olarak benimsenmiş ve GAP İdaresinin katkısı olmaksızın hazırlanmış olan bir konut projesi uyarınca 106 konutun inşasına proje dışı kaynaklardan hızla başlanmış ve tamamlanmıştır.

• **GAP Bölgesi Dışındaki Uygulamalara Verilen Teknik Destekler**

Başbakanlık Makamının 18.09.2000 tarih ve B.02.MÜS.015/373 sayılı yazısı ile Van İli Özalp İlçesi, Dorutay ve yöresi köylerde uygulanması programlanan Köykent Projesi'nden bahisle katkı yapacak kurumlar arasında GAP Bölge Kalkınma İdaresi de yer almıştır.

Proje kapsamında mevcut sosyo-ekonomik yapının değerlendirilmesi ve entegre kırsal kalkınma programlarının geliştirilmesi amacıyla GAP İdaresi uzmanlarından oluşan bir heyet 24 Eylül - 07 Ekim 2000 tarihlerinde proje alanında inceleme gezisi ve anket uygulama çalışmalarını gerçekleştirmiştir.

Yapılan bu çalışmalar sonucunda hazırlanan proje alanının fiziksel, sosyal, ekonomik, konut ve altyapı durumlarının ortaya konduğu proje yaklaşımı ve önerilerin yer aldığı rapor ilgili makamlara sunulmuştur.

Proje çerçevesinde Şırnak Valiliği'nce I. pilot alan olarak belirlenen Kaymakamçeşme Köyü'nde, bitkisel ve hayvansal üretimin geliştirilmesi ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanarak köylülerin gelir ve istihdam düzeyinin artırılması amaçlanmıştır; GAP İdaresi, Anadolu Kalkınma Vakfı'nın da katkılarını alarak çalışmalara başlamıştır.

Proje kapsamında gerçekleştirilen Şırnak İli Kaymakamçeşme Köyü pilot uygulama çalışmasında dağıtılan koyunların ilk dönem kuzu verimleri, koyun zayıatları ve genel durumu içeren dönem raporu (yaklaşık 2 aylık) yayım ekibince hazırlanarak GAP İdaresi'ne gönderilmiştir. Projenin sürekli olarak oluşturulan izleme ve değerlendirme sistemi ile takibi GAP İdaresi'nce yapılmaktadır.

3.2.4. MERKEZ KÖYLERE DAYALI KIRSAL KALKINMA PROJESİ

Projenin temel gerekçesi, GAP Bölgesi kırsal alanında yerleşim yerlerinin düşük nüfuslu ve dağınık bir yapıya sahip olması nedeniyle eğitim, sağlık ve tarımsal yayım gibi sosyal hizmetlerin götürülmesinin zor ve maliyetli olması, güvenliğin sağlanmasında sorun yaşanması ve tüm bu nedenlerle kırsal alanda insan kaynaklarının geliştirilmesi ve kalkınmanın sağlanmasında yeterli etkinliğin gösterilememesidir.

Proje bu yerleşimler arasında cazibe merkezlerinin belirlenerek yüksek kaliteli hizmetlerin buralarda yoğunlaştırılması ve yerleşimler arasında fonksiyonel işbölümü ve bağlantıların kurulmasını amaçlamaktadır.

2001 yılı içinde Siirt ve Diyarbakır illerinde iki köyün (Siirt Sağırsu köyü ve Diyarbakır Yeniköy) pilot alan olarak seçilerek 1/25 000 ölçekli alt-bölge gelişme planları ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına başlanmıştır. Bu çerçevede 2002 yılı başlarında tamamlanan bu planlar GAP İdaresi tarafından incelenmekte olup, planların onaylanmasını takiben uygulamalara başlanacaktır.

3.3. KÜLTÜR, TURİZM VE ÇEVRE PROJELERİ

3.3.1. HASANKEYF TARİHİ VE ARKEOLOJİK SİT ALANI ARAŞTIRMA VE KAZI KURTARMA ÇALIŞMASI

GAP kapsamında yapımı öngörülen Ilısu Baraj Gölü altında kalacak olan Hasankeyf, insan eliyle yaratılmış kültür ve sanat değeri ile tarihi belge niteliği olan varlıklardan meydana gelen önemli bir kültür merkezi konumunda olup, ayrıca binlerce yılda oluşan doğal kaynaklı özellikleri, mağaralara oyulmuş yerleşim yerleri ile kültür tarihi açısından önem arz etmektedir.

Proje, Ilısu Baraj Gölü altında kalacak olan Hasankeyf yerleşmesindeki kültür varlıklarının kurtarılması amacıyla 1991 yılında başlatılmıştır. Çalışmaların kapsamını Hasankeyf sit alanındaki toprak üstünde görülebilen mimari veya küçük buluntu türündeki bütün kültür varlıklarının tespiti, röleve, topografik ve jeolojik çalışma haritalama projelerinin gerçekleştirilmesi oluşturmaktadır. Hasankeyf, Ilısu Baraj Gölü'nün suları altında kalıncaya kadar başlanılan çalışmalara devam edilecektir.

2001 yılı içinde gerçekleştirilen kazı çalışmalarında tüm sit alanının yüzey araştırılması ve kontrolü tekrar yapılmıştır. Merkezi kazı alanında anıtsal bina kalıntısı, küçük bir külliye, Kentin kuzeyinde "Cami-i Mardinike" denilen anıtsal kalıntı kazılarak ortaya çıkarılmıştır. 1986-1991 yılları arasında ele geçen buluntular yeni baştan tümüyle ayıklanarak sınıflandırılıp düzenlenerek envanteri yapılmıştır.

2001 yılı kazı ve kurtarma çalışmalarının 29 Ağustos 2001 tarihinde tamamlanmasından sonra kazı sonrası çalışmalara başlanmıştır. 2001 yılı sonu itibariyle;

- Kazı sırasında ölçümleri alınan kazı alanının çizim çalışmaları devam etmektedir.
- Daha önceki yıllarda oluşturulan kazı fotoğraf ve slayt arşivine 2001 yılı sonuçları da eklenmiştir. Söz konusu arşivin bilgisayar ortamına aktarılması işlemleri devam etmektedir.
- Ayrıntılı kazı raporu çalışması tamamlanmıştır.
- Kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkartılan etütlük ve envanterlik küçük buluntuların çizimlerine ve bilimsel çalışmalara (yorumlamalara) devam edilmektedir.

3.3.2. GAP BÖLGESİ'NİN GÜNÜMÜZDEKİ VE YAKIN GELECEKTEKİ İKLİM DURUMUNUN İNCELENMESİ

Proje ile toplam alanı 75 350 km² olan GAP Bölgesi'nde mevcut ve gelecekteki iklim durumunun en ince ayrıntılarına kadar belirlenmesi; iklim değişikliklerinin tespit edilmesi, bu değişikliğin Bölge'nin hidrolojisi ve su kaynakları ile vejetasyon üzerine olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin saptanması amaçlanmaktadır. Ayrıca, olabilecek olumsuz etkilere yönelik olarak gerekli önlemlerin alınması olumlu etkilerden gereken ölçülerde yararlanma

olanaklarının araştırılması, mevcut ve olabilecek iklim durumu hakkında başta tarım sektörü olmak üzere tüm sektörlerin bilgilendirilmesi ve bu duruma uygun en isabetli politikaların oluşturulmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

Proje kapsamındaki çalışmalar üç bölüm halinde sürdürülmektedir:

- a) İklim verileri değerlendirilerek Bölge'de bir iklim değişikliği olup olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır. Bu bölümün ilk iki aşaması tamamlanmış, üçüncü aşaması devam etmektedir.
- b) Yerüstü ve yer altı su kaynaklarının zaman ve mekan boyutunda nicelik ve nitelik yönünden analizi yapılmaktadır. Bu veriler toplanarak su kaynakları veri tabanı oluşturulmuş ve aylık ortalama değerlerle değişim katsayıları belirlenmiştir.
- a) Vejetasyon belirlenerek, bu verilerle bölgesel iklim değişikliği arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmaktadır. Modelleme ve vejetasyon çalışmaları devam etmektedir.

3.4. FİZİKSEL GELİŞME VE YEREL YÖNETİMLER (ALTYAPI PROJELERİ)

3.4.1. GAP BÖLGESİ HALİHAZIR HARİTA YAPIMI

Gerek GAP Master Planı'nda ortaya konulan kalkınma hedeflerinde belirtilen ve gerekse mevcut durum itibariyle kentleşmenin daha sağlıklı oluşması için planlama ve projelendirme ihtiyacı, giderilmesi gereken önemli bir darboğaz olarak ortaya çıkmaktadır. Projenin amacı, GAP Bölgesi içerisindeki il, ilçe ve belde belediyeleri gibi yerleşim yerleri için gerekli olan imar planı, içme suyu, kanalizasyon, yağmur suyu, elektrik hatları, tele iletişim, doğal gaz, bayındırlık projeleri, kamulaştırma, yol ve arazi düzenlemesi gibi her türlü altyapı projelerine altlık olması için halihazır haritası olmayan veya haritası olup güncelliğini kaybetmiş olan yerleşim yerlerinin halihazır haritalarının yaptırılmasıdır.

Halen Bölge belediyelerinin 172 adedinin (% 87,76'sının) halihazır haritası mevcut durumdadır. GAP İdaresi'nce 61 yerleşim yeri ve Harran Üniversitesi kampus alanı, Şanlıurfa Uluslararası Havalimanı sahası, Diyarbakır Arıtma Tesisi, Midyat Arıtma Tesisi ile Zeugma Antik Şehir Geçici Müze Yeri olmak üzere toplam 45 bin hektarın üzerinde alan için halihazır harita alımı çalışması yapılmıştır.

Bunların dışında Nizip (Gaziantep), Nusaybin (Mardin), Akçakale (Şanlıurfa) ve Batman (Merkez) yerleşim yerlerine ait haritalar BUA kapsamında yaptırılmış olup orijinalleri İller Bankası'na verilmiştir.

Ayrıca başka kurum ve kuruluşlar tarafından yaptırılan; Diyarbakır (Merkez) Organize Sanayi Bölgesi, Ziyaret (Siirt) yerleşim yeri, Siirt (Merkez) yerleşim yeri (ilave), Akçakale (Şanlıurfa) yerleşim yeri (ilave + revizyon), Siverek (Şanlıurfa) arıtma tesisi, Gölpınar (Şanlıurfa) piknik mesire yeri, İki Köprü (Batman) yerleşim yeri ve Batman (Merkez) Organize Sanayi Bölgesi haritaları da kontrol işlemleri yapılarak GAP İdaresi tarafından onaylanmıştır.

Tablo 36: GAP İdaresi Tarafından Yapıtırılmış Olan Harita Alımı İşleri

	İl / Belde adı	İşin adı	Başlama-Bitiş tarihi	Alan (ha)
	Adıyaman			
1	Merkez	İlave+Revizyon	1993-1993	776.0
2	Merkez	İlave+Revizyon	1992-1993	712.0
3	Merkez	Revizyon	1992-1993	271.5
4	Besni	İlave	1992-1993	700.0
5	Çakırhöyük	Sıfır Harita	1993-1994	570.1
6	Eskiköy	Sıfır Harita	1996-1997	171.8
7	İnlice	Sıfır Harita	1996-1997	366.6
8	Kesmetepe	Sıfır Harita	1993-1994	637.1
9	Köseceli	Sıfır Harita	1998-1999	340.0
10	Pınarbaşı	Sıfır Harita	2000-2001	333.5
11	Sarıyaprak	Sıfır Harita	1996-1998	424.0
12	Suvarlı	Sıfır Harita	1998-1999	320.0
13	şambayat	Sıfır Harita	1993-1994	542.2
14	Yaylakonak	Sıfır Harita	1996-1998	498.0
	Toplam alan (ha)			6 662.8
	Diyarbakır			
1	Merkez	Aritma Tesisi	1992-1993	435.0
2	Bismil	Sıfır Harita	1992-1992	2 209.0
3	Çınar	İlave+Revizyon	1992-1992	241.0
	Toplam alan (ha)			2 885.0
	Gaziantep			
1	Araban	İlave	1992-1993	214.0
2	Araban	İlave	1993-1994	115.0
3	Boğaziçi	Sıfır Harita	1996-1997	818.5
4	Burç	İlave	2000-2001	156.30
5	Cevizli	İlave	2000-2001	76.10
6	İslahiye	İlave	1996-1997	913.3
7	Nizip	İlave	1991-1992	28.0
8	Nurdağ	İlave+Revizyon	1992-1993	488.0
9	Salkım	Sıfır Harita	1996-1997	499.0
10	Yeşildere	Sıfır Harita	1996-1997	1 113.0
11	Nizip	Zeugma Antik şehri Geçici Müze Yeri	2001-2002	25
	Toplam alan (ha)			4 446.2
	Mardin			
1	Merkez	İlave	1996-1998	349.0
2	Acırlı	İlave	1996-1997	109.6
3	Dikmen	Sıfır Harita	1996-1997	357.8
4	Gelinkaya	Sıfır Harita	1996-1997	378.5
5	Girmeli	Sıfır Harita	1996-1997	487.6
6	Kabala	Sıfır Harita	1996-1998	755.0
7	Kılavuz	Sıfır Harita	1996-1996	170.0
8	Midyat	Aritma Tesisi	1992-1993	40.0
9	Nusaybin	İlave	1991-1992	660.0
10	Savur	Sıfır Harita	1993-1994	572.0
11	şöğütü	Sıfır Harita	1993-1994	379.1
12	şürgücü	Sıfır Harita	1996-1998	300.0
13	şenköy	Sıfır Harita	1993-1994	493.70
14	Yüceli	Sıfır Harita	2000-2000	297.30
	Toplam alan (ha)			5 349.6
	Siirt			
1	Atabağı	Sıfır Harita	1993-1994	780.4
2	Baykan	İlave+Revizyon	1992-1992	184.0
3	Eruh	Sıfır Harita	1993-1994	582.2
4	Gözpınar	Sıfır Harita	1993-1994	394.0
5	Kayabağlar	Sıfır Harita	1996-1997	373.7
6	Kurtalan	Sıfır Harita	1997-1998	3 505.2
7	Pervari	Sıfır Harita	1998-1998	287.0
8	şirvan	Sıfır Harita	1998-1999	331.3
9	Beğendik	Sıfır Harita	2000-2002	123.0
	Toplam alan (ha)			6 560.8
	şanlıurfa			
1	Merkez	Harran Ün. Alanı	1993-1993	660.0
2	Merkez	Uluslr. Havaaln.	1993-1994	2 274.1
3	Merkez	Uluslr. Havaaln.	1993-1995	İlave
4	Akçakale	İlave	1991-1992	100.0
5	Bozova	İlave	1992-1993	290.0
6	Halfetü	Sıfır Harita	2000-2001	69.20
7	Harran	İlave	1993-1993	304.0
8	Karaköprü	İlave+Revizyon	1993-1994	2 544.0
9	Viranşehir	Sıfır Harita	1992-1993	2 580.0

8	Karaköprü	İlave+Revizyon Sıfır Harita	1993-1994 1992-1993	2 544.0
9	Viranşehir			2 580.0
	Toplam alan (ha)			8 821.3
1	Batman	İlave Sıfır Harita	1991-1992 2000-2001	1 950.0
2	Merkez			418
	Hisarköy			2.368,0
	Toplam alan (ha)			
1	Kilis	İlave+Revizyon	1992-1993	269.0
	Merkez			
	Şırnak			
1	Merkez	Sıfır Harita	1998-2000	1 361.3
2	Başverimli	Sıfır Harita	2000-2001	847.0
3	Beytülşebap	Sıfır Harita	1998-1999	344.0
4	Cizre	Sıfır Harita	1998-2001	1 938.30
5	İdil	Sıfır Harita	1998-1999	910.0
6	Kasrik	Sıfır Harita	2000-2001	191.40
7	Sırtköy	Sıfır Harita	2000-2000	365.0
8	Silopi	Sıfır Harita	1996-2001	1 258.0
9	Uludere	Sıfır Harita	1998-1999	173.00
	Toplam alan (ha)			7 388.0

Tablo 37: GAP İdaresi Tarafından Yapıtılmakta Olan Harita Alımı İşleri

	İl / belde adı	İşin adı	Başlama-Bitiş tarihi	Alan (ha)
1	Diyarbakır Merkez (Fotogrametrik)	Halihazır Harita	1997-2001	68 856
2	Şanlıurfa Birecik	Halihazır Harita	2001-2002	941.4
3	Şanlıurfa Gürakar	Halihazır Harita	2001 – 2002	675.0
4	Şırnak Şenoba	Halihazır Harita	2001 - 2002	400.0
5	Adıyaman Akıncılar	Halihazır Harita	2001- 2002	711.0
6	Batman Balpınar	Halihazır Harita	2001 - 2002	405.0

Aşırı göç alması nedeniyle gecekondulaşma olgusuyla karşı karşıya kalan Diyarbakır kenti ve yakın çevresinin (mücavir alan) sayısal fotogrametrik yöntemle 1/1000 ve 1/5000 ölçekli halihazır haritaları yapılmıştır. Diyarbakır Metropolen Alanı ve Yakın Çevresi Sayısal Fotogrametrik Harita Projesi 30 Ocak 1997 tarihinde ihale edilmiş olup çalışmalar devam etmektedir. Toplam fotoğraf alanı 78 204 ha, harita alanı 68 856 ha'dır. Projenin kabul işlemleri tamamlanmış olup, 1/1000 ölçekli 2136 ve 1/5000 ölçekli 136 adet pafta üretilmiştir. Şu an kesin hesap aşamasındadır.

Zeugma Arkeolojik Sit Alanı çevresinde bir arkeolojik park alanı tasarlanmak üzere son yıllarda gelişmiş ülkelerde uygulanan "Lidar Survey" tekniği ile yaklaşık 600 km²lik bir alanda 3 boyutlu sayısal arazi modeli oluşturulacaktır.

GAP İdaresi, Zeugma ile ilgili olarak Kültür Bakanlığı'nca yürütülen çalışmaları desteklemek amacıyla çeşitli girişimlerle kazılara kaynak arama çabasına girerek ABD'de yerleşik bir vakıf olan Packard Enstitüsü (PHI) ile bu alandaki harita, arkeolojik kazı, kurtarma ve restorasyon çalışmalarının devamını sağlamaya yönelik bir mutabakat zaptını Haziran 2000'de imzalamıştır. PHI'nın maddi desteği ile yürütülen arkeolojik çalışmalar kapsamında LIDAR Haritalaması için proje hazırlık ve planlama çalışmaları Texas Üniversitesi ile işbirliği içinde yürütülmektedir.

Bunun dışında Siirt (Merkez) ve Yakın Çevresi ile Viranşehir (Şanlıurfa) ve Yakın Çevresi Sayısal Fotogrametrik Harita Projeleri 2002'nin yılı ilk yarısında ihale edilecektir. Hazırlıkları devam etmektedir.

3.4.2. İMAR PLANLARI

GAP Bölgesi'nde 2001 sonu itibariyle mevcut olan 196 belediyenin % 84'ünün imar planı vardır. Bölge'deki tüm mevcut imar planlarının % 83'ü GAP İdaresi'nin kuruluşundan günümüze kadar olan dönemde yapılmıştır.

Bölge kentlerinin imar planları GAP İdaresi, İller Bankası ya da çok az sayıda olmak üzere ilgili belediyelerce yaptırılmaktadır.

Belediyelerin düzenli gelişmesini sağlamak amacıyla öncelikle halihazır haritaları GAP İdaresi'nce yaptırılan ve gelişme potansiyeli yüksek olan kentsel yerleşmelerin, yeni kurulan belediyelerin ve imar planlarının yenilenmesine ihtiyaç duyulan diğer belediyelerin 1/5000 ölçekli nazım ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları GAP İdaresi tarafından yaptırılmaktadır.

GAP İdaresi, ülkemizde önemli bir yenilik olarak imar planları yapımını katılımcı bir yaklaşımla ele almaktadır. Bu yolla hem yerel istem ve sorunların planlama sürecine daha düzenli akması sağlanmakta, hem de gerek yerel yönetimler, gerekse de halkta plan kavramının benimsenmesi amaçlanmaktadır.

İnsanı odak alan Güneydoğu Anadolu Projesi çerçevesinde sürdürülebilirlik ve katılımcılık ilkeleri ile yürütülen fiziksel planlama çalışmalarında katılımcı planlama yaklaşımı, İslahiye ve Karaköprü imar planlarında 1997 yılında başlatılmış olup, halen devam ettirilmektedir.

GAP İdaresi'nce yaptırılarak onaylanan toplam imar planı sayısı 48, çalışmaları devam edenlerin sayısı ise 3'tür. Ayrıca, 2001 yılı Yatırım Programı'nda 7 yerleşimin imar planı yapımı öngörülmektedir.

Tablo 38: GAP İdaresi'nce Yapıtılan İmar Planları

İl / Yıl	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Adıyaman		Besni Gölbaşı		Merkez K.tepe	Çakırhöyük Eskiköy	İnlice			Sarıyaprak Y.konak	Köseceli (devam) Suvarlı (devam)
Batman		Merkez Kozluk Sason								
Diyarbakır		Bismil Çermik Çınar Ergani Silvan								
Gaziantep	Nizip	Araban Nurdağı Oğuzeli Yavuzeli				Boğaziçi				
Kilis			Merkez				İslahiye Salkım Yeşildere			
Mardin	Nusaybin	Mazıdağı Yeşilli			Savur Dikmen Girmeli Kılavuz Sümer	Gelinkaya		Sürgücü	Kabala Söğütlü	Yüceli (devam)
Siirt		Baykan			Eruh					
Şanlıurfa	Akçakale Siverek		Bozova Viranşehir		Karaköprü		Kayabağlar			
Şırnak	Merkez									
TOPLAM	5	17	3	2	9	3	4	1	4	3

3.4.3. AKÇAKALE KANALİZASYON PROJESİ

Proje, Akçakale İlçesi'nin kanalizasyon şebekesinin yapımı, evsel ve endüstriyel atık sularının mecraya içine alınması, daha sonra bunların ilçe dışında tesis edilecek olan arıtma ünitesine taşınıp arıtılması amacıyla, GAP İdaresi'nce ihale edilmiştir. 4 Mart 1994 tarihinde sözleşmesi imzalanmış ve yer teslimi 10 Mart 1994 tarihinde yapılmıştır. Ancak daha sonra hızlı göç alan Akçakale'de ortaya çıkan sağlık sorunlarının izalesi amacıyla kanalizasyon şebekesi ve arıtma tesislerinin genişletilmesi gerekmiştir.

Akçakale Kanalizasyon ve Pissu Arıtma Tesisi İnşaatı 2001 yılı sonu itibarıyla tamamlanmıştır.

3.4.4. CEYLANPINAR KANALİZASYON PROJESİ

Ceylanpınar Kanalizasyon ve Arıtma Tesisi Projesi'nin kanalizasyon inşaatının tamamında onaylı son keşfe göre nakdi gerçekleşme % 73, fiziki gerçekleşme oranları ise kanalizasyon inşaatında % 99, arıtma tesisi inşaatında % 47 olmuştur.

3.4.5. KAHTA KANALİZASYON PROJESİ

Projenin amacı; Kahta kanalizasyon atıklarının, içme suyu kaynağı olarak da kullanılan Atatürk Baraj Gölü'nü ve Fırat Nehri'ni kirletmesiyle ortaya çıkan önemli sağlık sorunlarını çözmek üzere kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisinin yaptırılmasıdır. Proje, özellikle Atatürk Baraj Gölü ve çevresinin kirlenmesinin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

İnşaatın tamamında onaylı son keşfe göre nakdi gerçekleşme % 52, kanalizasyon inşaatında fiziki gerçekleşme % 73 olmuştur. Arıtma tesisi inşaatına ait revize projeler onaylanmış olup, inşaatına 2001 yılı başında başlanmıştır. Onaylı son keşfe göre arıtma tesisi inşaatında fiziki gerçekleşme % 6 düzeyindedir.

3.4.6. KÖYE DÖNÜŞ VE REHABİLİTASYON ALT-BÖLGE GELİŞME PLANI

Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Alt Bölge Gelişme Planı Hazırlama Projesi, terör olayları nedeniyle yaşadıkları yerleri istemleri dışında terketmek zorunda kalan nüfustan, isteyenlerin artık güvenli bir ortamdaki köylerine geri dönüşlerinin planlı bir şekilde sağlanmasını, geri dönülen alanlarda sürdürülebilir yaşam koşullarının oluşturulmasına yönelik fiziksel ve sosyal altyapının yeniden kurulmasını ve iyileştirilmesini, kırsal ekonominin güçlendirilmesini ve sosyal dokunun geliştirilmesini hedeflemektedir.

GAP İdaresi ve İçişleri Bakanlığı'nın işbirliği ile yürütülen proje kapsamında bir bölümü OHAL ve mücavir iller olmak üzere toplam 12 il (Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Muş, Siirt, Şırnak, Tunceli ve Van) bulunmaktadır. Bu illerden 5'i GAP Bölgesi'ndedir (Batman, Diyarbakır, Mardin, Siirt ve Şırnak).

Proje, köye geri dönüş sürecinin sağlıklı ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini, uygulamalarda çeşitli kuruluşlar arasında işbirliği ve eşgüdümün sağlanmasını temel almaktadır. Bu doğrultuda yeniden yerleşim, kırsal kalkınma, altyapı temini, sosyal donatı ve arazi kullanım planlaması gibi bileşenleri kapsamaktadır.

12 ilin belirlenen ilçelerinin seçilen alt-bölgelerinde araştırma ve planlama bileşenleri aşamalarında sürdürülen çalışmalar tamamlanmıştır. Hazırlanan planlar ilgili kamu kuruluşlarının merkezdeki yetkililerine ve proje illerinin vali ve kaymakamları ile ilgili uygulayıcı kuruluş yetkililerine sunulmuştur.

İlgili kurum ve kuruluşların "eylem planı"na verecekleri katkı ve görüşler doğrultusunda uygulama projeleri hazırlanarak Devlet Yatırım Programı'na önerilecektir.

3.4.7. ILISU BARAJ GÖLÜ ÇEVRESİ ALT BÖLGE GELİŞME PLANI

Dicle Nehri üstünde inşaatı programlanan Ilisu Barajı'ndan etkilenen kırsal yerleşimlerde ve Hasankeyf ilçe merkezinde yaşamakta olan vatandaşların yeniden yerleşimi ve istihdamı ile yeni yaşamlarına sosyal, ekonomik ve kültürel uyumlarının kolaylaştırılması için hazırlanan bu özel projenin yeniden yerleşim konuları dışındaki bileşenleri "Batman'da Sürdürülebilir Kentsel Yaşam ve Toplumsal Kalkınma Programları" başlığı altında UNDP tarafından desteklenen 29 proje arasında bulunmaktadır. Yeniden yerleşim bileşeni ulusal kaynaklardan temin edilecek olan projede, Halfeti Projesi kapsamında yapılan çalışmalar ile elde edilen deneyimden büyük ölçüde yararlanılacak ve benzer çalışmalar gerçekleştirilecektir.

1/25 000 ölçeekte İlisu Baraj Gölü Çevresi Alt Bölge Gelişme Planı, ilgili tüm kişi ve kuruluşların katılımı ile GAP İdaresi tarafından hazırlanacaktır. Alt Bölge Gelişme Planı, çalışma alanı bütünündeki tüm doğal, çevresel, sosyal ve ekonomik verilerin analizi ile hazırlanacak ve seçilecek planlama dönemi sonu için "en iyi durumu" sergileyecektir. Plan kapsamında hazırlanacak ayrıntılı uygulama programı ve acil eylem planı ile barajdan etkilenen çevrede çeşitli kuruluşlar tarafından yapılması gerekli çalışmalar arasında eşgüdümün sağlanması hedeflenmektedir. Bu amaçla iş tanımı hazırlanmış olup, ihale öncesi hazırlıklar sürdürülmektedir.

3.4.8. ŞANLIURFA-HARRAN OVALARI ALT-BÖLGE GELİŞME PLANI HAZIRLANMASI

Şanlıurfa ve Harran ovalarında sulu tarıma geçişle birlikte yaşanan sosyal ve ekonomik değişim süreçlerini yönlendirmek üzere, GAP İdaresi'nin gündemine aldığı projelerden birisi de "Şanlıurfa - Harran Ovaları Alt Bölge Gelişme Planı"dır. İş tanımı revize edilmekte olan proje sosyal, ekonomik ve mekansal olmak üzere üç bileşen halinde yürütülecektir.

3.4.9. GAP BÖLGESİ'NDE ENTEGRE BÖLGESEL KALKINMANIN GÜÇLENDİRİLMESİ VE SOSYO-EKONOMİK EŞİTSİZLİĞİN AZALTILMASI PROJE PAKETİ (SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA PROGRAMI)

Türk Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) arasındaki Teknik İşbirliği Programı ve Ülke Strateji Notu kapsamında "GAP Bölgesi'nde Entegre Bölgesel Kalkınmanın Güçlendirilmesi ve Sosyo-Ekonomik Farklılıkların Giderilmesi" başlığıyla bir ortak proje paketi oluşturulmuştur. "Sürdürülebilir Kalkınma Programı" olarak da adlandırılan bu paket 1997 yılında GAP İdaresi ile Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından birlikte uygulamaya konulmuştur.

Program kapsamında **bitirilen projeler** şunlardır;

1. GAP Bölgesi'nde Bir Ekonomik Kalkınma Ajansı (EKA) Kurulması (GAP-GİDEM)
2. Türkiye'de Sıtma Birimlerinin Ulusal Kapasitelerinin Artırılması
3. Şanlıurfa-Halfeti'de Kırsal/Kentsel Bütünleşme Programı
4. GAP Master Planı'nın Güncelleştirilmesi ve Gözden Geçirilmesi (GAP Bölge Kalkınma Planı),
5. Adıyaman Yerel Gündem 21 İçin Eko-Kent Planlama Yaklaşımı
6. Küçük Yerleşimlerde Kentsel Atık Suların Yeniden Kullanımı
7. Eğitimde Kurumsal Sistemin Güçlendirilmesi ve Kırsal Alanlarda Okula Erişimin İyileştirilmesi (Taşımalı Eğitim Projesi)

Program kapsamında **devam eden projeler** şöyle sıralanabilir;

1. Kentsel Enformel Sektörde İstihdamın Artırılması ve İş İmkanlarının Yaratılması
2. Biyolojik Çeşitlilik Projesi
3. Mardin Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi
4. Yeni Ufuklar Projesi
5. Gençlik İçin Sosyal Gelişim Projesi

2002 yılı içinde **uygulamaya konulacak projeler** ise şunlardır;

1. Kadının Statüsünü Yükseltmeye ve Yerel Kalkınma Sürecine Daha Fazla Katılımını Sağlamaya Yönelik Proje
2. Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu Projesi

2002 Yılı yatırım Programı'nda, "GAP Bölgesi'nde Entegre Bölgesel Kalkınmanın Güçlendirilmesi ve Sosyo-Ekonomik Farklılıkların Giderilmesi" proje paketi kapsamındaki alt projeler içinde yer alan "Diğer Projeler" aşağıda özetlenmektedir.

◆ **GAP BÖLGE KALKINMA PLANI** (*GAP Master Planı'nın Güncelleştirilmesi ve Gözden Geçirilmesi*)

1989 yılında hazırlanan GAP Master Planı'nda Bölge'nin kalkınması için yapılması önerilen tüm faaliyetler, ön projeler - kalkınma alternatifleri ve senaryolar belirlenmiştir. Ancak, bugüne kadar geçen süre içerisinde, Bölge'de ve Türkiye'de Plan kapsamındaki varsayımlara ve öngörülere uymayan çok önemli gelişmeler meydana gelmiş ve projeksiyonların bir bölümü gerçekleşmemiştir. Bölge çok önemli demografik değişikliklere ve Plan'da tahmin edilmeyen oranda kentleşmeye sahne olmuştur. Diğer yandan, Yap-İşlet-Devret gibi yeni finansman modelleri önem kazanmış, çevre konularına duyarlılık artmış, katılımcılık, kalkınmanın sürdürülebilirliği, cinsiyet dengeli kalkınma ve özel sektörün katılımı gibi kavramlar ön plana çıkmıştır. Tüm bu nedenlerle mevcut GAP Master Planı'nın yenilenmesi ihtiyacı doğmuştur.

Diğer yandan, Haziran 1998'de alınan Bakanlar Kurulu kararı ve 1998/21 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile GAP'ın tüm sektörel bileşenleriyle birlikte 2010 yılında tamamlanması doğrultusunda gerekli koordinasyon ve planlamaları yapma görevi GAP İdaresi'ne verilmiştir. GAP İdaresi, bu çerçevede, yıllar itibarıyla yapılacak tüm çalışmaların planlanmasının yanı sıra, ortaya çıkan yeni kavram ve yaklaşımları da içerecek şekilde GAP Master Planı'nın revize çalışmalarını başlatmıştır.

Böylece, 1989 yılından farklı olarak, insani gelişmeyi öncelikli hedef kabul eden GAP Bölge Kalkınma Planı, sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı doğrultusunda ve geniş kapsamlı paydaşların katılımı ile hazırlanmıştır. Plan, aynı zamanda hangi projelerin hangi kuruluşlar tarafından ve ne şekilde yapılacağını gösteren yıllık uygulama programını da içermektedir.

GAP Bölge Kalkınma Planı çalışmaları kırsal planlama, sosyal planlama, iktisadi planlama, çevre ve alt yapı alanlarındaki grupların katılımcı planlama anlayışı ile yaptıkları çalışma çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

◆ **ADİYAMAN EKO-KENT PLANLAMA PROJESİ**

Projenin amacı; Adıyaman ve çevresi için çevresel etkileri belirlemek, ekolojik dengeleri korumak, gelecek nesillerin fırsatlardan yararlanabileceği bir ortam yaratmak ve Gündem 21'in kent planlama ilkelerini planlama sistemine entegre etmektir. Proje Adıyaman ve çevresi, özellikle de Adıyaman kent gelişmesinden etkilenen Atatürk Baraj Gölü çevresini içermektedir. Bu alanda taşıma kapasitesi, koruma-kullanma dengeleri ve Gündem-21 kavramları irdelenecektir.

1999 yılı Kasım ayında başlayan proje, Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu (IULA-EMME) ofisi tarafından yürütülmektedir.

Proje kapsamında 2001 sonuna kadar gerçekleştirilen faaliyetler;

- Ekolojik planlama ilkeleri ve ekolojik planlama araçları belirlenmiştir.
- Bu araçlar arasında yer alan ekolojik taşıma kapasitesi ve ekolojik ayak izi kavramlarının planlamadaki yeri belirlenmiş ve kullanım yöntemleri araştırılmış ve tartışılmıştır.
- Veri tabanı oluşturmaya yönelik bir sistematik oluşturulmuştur.
- Planlama ve katılım çalışmalarından elde edilen veriler iki alternatif senaryo ile bir araya getirilmiştir.
- Alternatif senaryolar çerçevesinde öneri ve önlemler geliştirilmiştir.
- Ekolojik kriterleri kendi içinde değerlendiren kentsel gelişme modelleri üretilmiş ve bu modeller Adıyaman için geliştirilen senaryolar bazında irdelemiştir.
- Olası çevre sorunları ve ekoloji-ekonomi dengelerini gözeterek Çevre Yönetim Sistemi tanımlanmıştır.

Katılım çalışmaları:

- Proje tanıtım toplantısı yapılarak tüm taraflar bilgilendirilmiştir.
- Öncelikli konular belirlenmiş ve buna göre çalışma komisyonları oluşturulmuştur.
- Çalışma komisyonları ile toplantılar yapılmış ve bu toplantılar sonucu ilgili konunun sorunları saptanmış, bu sorunların çözümüne yönelik küçük ölçekli proje fikri üretme çabasına girilmiştir.

◆ **KENTSEL ENFORMAL SEKTÖRDE İSTİHDAMIN VE İŞ POTANSİYELİNİN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ**

"GAP Bölgesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Programı"nda "Ekonomik Geçerlilik İçin Yerel Girişimciliğin Desteklenmesi" başlığı altında yer alan bu proje GAP Bölgesi'nde kentsel alanda istihdam imkanlarının, küçük ve orta ölçekli esnaf ve sanatkar olarak da tanımlanabilecek mikro ve küçük işletme ile orta ölçekli işletmelerden gelişme potansiyeli olanların tespit edilerek, bu sektörde istihdam kapasitesini artırmanın yollarının belirlenmesini amaçlamaktadır.

Temmuz 2000'de Diyarbakır'da başlatılan proje Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) işbirliği ile uygulanmaktadır.

Aralık 2000'de Diyarbakır İli'nde küçük ve orta ölçekli işletmelerin istihdam ve bölgesel ekonomiye katkı potansiyellerini belirlemek ve eğitim, yerleşim ve kredi imkanlarını araştırmak ve değerlendirmek amacıyla geniş bir anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın sonuçları ve bu alanda yapılması gerekenler Şubat 2001 içerisinde konuyla ilgili tüm kurum ve kuruluşların (GAP İdaresi, TESK, KOSGEB, Halk Bankası, MEB-Çıracılık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, DPT, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı-Esnaf ve Sanatkarlar Genel Müdürlüğü, MEKSA Vakfı, ILO, UNDP ve yerel teşkilatlar) katkıları ile değerlendirilmiştir. Sonuçların hedef kitle olan enformel sektörün yanı sıra küçük ve orta ölçekli girişimcilere de 18 ay süre ile eğitim ve danışmanlık hizmetleri şeklinde aktarılması planlanmıştır.

Proje kapsamında saha araştırmaları tamamlanmış ve Kasım ve Aralık 2001'de ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla gerçekleştirilen toplantılardan eylem planının ana hatları

kapsamında eğitim konuları belirlenmiştir. Bunlar, hizmetler sektöründe turizm, lokantacılık, internet cafe; üretim sektöründe otomotiv (kaporta dahil), konfeksiyon, hurdacılık ve buzdolabı tamirciliğidir.

◆ GAP BÖLGESİ BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK PROJESİ

GAP Bölgesi'ndeki biyolojik çeşitlilik zenginliğine ilişkin veriler çok kısıtlıdır ve var olan veriler de alandaki "doğa koruma" önceliklerini belirleyebilmek üzere analiz edilmemiştir. Bu nedenle GAP İdaresi, alanın doğal özellikleri ve koruma önceliklerini belirlemek, önemli doğal alanlar üzerindeki etkileri değerlendirmek ve bu alanlardaki doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik öneriler geliştirmek amacıyla 2001 yılı Nisan ayında Biyolojik Çeşitlilik Projesi'ni başlatmıştır.

Türkiye Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) tarafından uygulanmakta olan proje kapsamında yürütülen faaliyetler ve ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Kuş

- Bölge'deki 10x10 km'lik 718 adet karenin sadece 132'si ziyaret edilebilmiştir.
- Toplam 203 kuş türü tespit edilmiştir. Bunlardan 152'sinin kesin üredikleri kanıtlanmıştır. (Türkiye'de toplam tür sayısı 550 kadardır. Örneğin, Kızılırmak Deltası'nda üreyen tür sayısı 146'dır ki bu da oldukça yüksek bir sayıdır).
- Eski kayıtlara göre kuş türlerinin daha geniş dağılım gösterdiği görülmüştür.
- Sarı boğazlı serçe (Avrupa'da sadece GAP Bölgesi'nde vardır) ve boz kiraz kuşunun (dünyadaki en kalabalık populasyon GAP Bölgesi'nde) iyi dağılım yaptıkları gözlenmiştir.
- Kuşlar için özgün "hot spot" çıkmamıştır. Bunun yerine dengeli dağılım vardır.

Sürüngen

- Toplam 32 tür görülmüştür: 3 kurbağa, 2 kaplumbağa, 14 yılan, 13 kertenkele.
- Araştırma süresince görülmeyen, fakat Bölge'de olduğu bilinen 20 sürüngen türü daha vardır.
- Harran'daki harabelerin içinde dünya için yeni bir kertenkele türü bulunmuştur. "Harraniensis" adı verilen türün toplam birey sayısı 12 adettir.
- Türkiye'nin şimdiki kadar yakalanmış en büyük engerek yılanı (1.24 m) bulunmuştur.
- Sürüngenlerin bölgedeki dağılımları homojendir.

Bitki

- Tür tayini yapılmaktan ziyade, populasyon dağılımları üzerinde çalışılmıştır.
- 14 değişik nokta üzerinde çalışılmıştır.
- Arazi çalışmalarının sürdürülmesi gerekmektedir.

◆ **MARDİN'DE KATILIMCI KENTSEL REHABİLİTASYON PROJESİ**

UNDP ile birlikte yürütülen Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamında yer alan proje, İsviçre Kalkınma ve İşbirliği Ajansı'nın 350 000 ABD Doları tutarındaki hibe finansmanı ile uygulanmaktadır. Proje, Mardin kent merkezi için bir kentsel rehabilitasyon planının geliştirilmesini öngörmektedir. Bu plan, Mardin'de yaşayanlar için gelir getirici iş olanaklarını artırma amacını güderken, kentin tarihsel ve kültürel değerlerini temel alacaktır.

Kentsel rehabilitasyon planlamasında katılımcı mekanizmaların yaratılması üzerinde odaklaşacak olan proje, ulusal ve uluslararası düzeydeki ilgi grupları ile ilgili diğer tarafların proje uygulamasına ve finansmanına katılımlarını kolaylaştıracak nitelikte öncü bir yapıdadır.

12 Aralık 2000 tarihinde uygulayıcı kuruluş olan İstanbul Teknik Üniversitesi ile Ankara'da sözleşme imzalanmış ve proje Şubat 2001 itibariyle Mardin'de uygulanmaya başlanmıştır.

Merdinar, Mardin Katılımcı Kentsel Rehabilitasyon Projesi, ilk altı aylık dönem için öngörülen hedeflerine ulaşmış olup bu ivmeyle faaliyetlerine devam etmektedir.

İstanbul Teknik Üniversitesi Taşköprü'de ve Mardin Merdinar'da iki merkezli olarak yürütülen projeye Mardin Valiliği de destek vermektedir. Hazırlık döneminden başlayarak, Mardin'de hükümet dışı kuruluşların örgütlenmelerine yoğun destek veren proje bünyesinde Mardin Kent Konseyi ve Mardin Gündem 21 Sekreteriyalarının oluşumuna katkıda bulunulmuştur. Birleşmiş Milletler- Habitat ve İçişleri Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü yönergeleri çerçevesinde çalışan Yerel Gündem 21 Sekreteryası ve geniş katılımlı Kent Konseyi proje bütçesinden sağlanan fonları ve mekanları kullanmaktadırlar.

Mardin Merdinar'ın özellikle Mardin için sürekli ayakta kalması hedeflenen bilimsel ve kültürel toplantılar, sivil toplum etkinlikleri, araştırma ve enformasyon faaliyetlerine evsahipliği yapacak şekilde, bilgi-araştırma-sivil toplum etkinlikleri merkezi kimliğinin oluşturulması ve korunması için çalışılmaktadır.

- Projenin ilerleyen safhalarında faydalanılabileceği düşünülen ilk analitik çalışma olan "Mardin'de Yaşama Biçimleri" sosyal araştırması ilk altı ay içinde tamamlanmış Mardin Kent Konseyi'nin değerlendirmesine sunulmuştur. Bu araştırmanın belgeleri, Dünya Bankası ile yapılan yatırım programı görüşmelerinde de Dünya Bankası'nın talep ettiği Sosyal Değerlendirme Raporu olarak, uluslar arası standartta bir belge anlamında kabul görmüştür.
- Projenin ilk altı aylık sürecinde yer alan ve bu dönemde tamamlanan araştırma-tespit çalışmalarından biri olan Tarihi Çarşı Bölgesi'ndeki mimari belgeleme (rölöve-tespit) çalışması ve projenin çok önemli bir etkinliği olan Tarihi Sipahiler Çarşısı Örnek Restorasyonu için Mardin'li mimarlar tarafından hazırlanan ilk tespitler İstanbul'da bir başka mimari ekiple evrensel standartlarda belgeler haline getirilmiştir.
- Tarihi Sipahileri Çarşısı'ndaki örnek restorasyon ve çevre düzenleme çalışmaları Eylül 2001'de Mardin Valiliği, Mardin Belediyesi, TEDAŞ ve Türk Telekom gibi kuruluşların da işbirliği sağlanarak başlatılmıştır. Uygulama, proje yönetiminin ve Mardin Kent Konseyi bünyesinde kurulan Emanet İnşaat Heyeti'nin otorite ve denetimi altında sürmektedir.

- Projeye bağılı Mardin web sitesi Eylül 2001'de dizayn edilmiş olup, Ekim 2001'den itibaren interaktif olarak faaliyete geçmiştir. Proje fonlarıyla desteklenen, Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı'na sipariş edilen, iki dilde hazırlanan "Adım Adım Mardin" rehber kitabının hazırlıkları da sürmekte ve özellikle Mardin'de her türlü lojistik destek proje tarafından sağlanmaktadır.
- GAP İdaresi, UNDP, İstanbul Teknik Üniversitesi yetkilileri ve projenin maddi kaynağını sağlayan İsviçre Hükümeti ve İsviçre Gelişme Teşkilatı'nın temsilcilerinin 8 Eylül 2001 tarihinde Mardin'de yaptıkları toplantıda projenin mevcut düzeyi ve gelişme perspektifleri tartışılmıştır. İkinci altı aylık dönem için öngörülen proje faaliyetleri sürdürülmektedir.
- Kırmızı Kilise (Sürp Kevork) çevresindeki iki yapı adasında yoğunlaştırılan konut bölgesi rölöve çalışmaları, İstanbullu ve Mardinli iki mimar tarafından yapılmış olup, nihai çizim belgeleri de tamamlanmış bulunmaktadır.
- Mardin'de 1952 yılından beri üretilen tüm imar planları ve ek bilgileri proje arşivine alınmıştır.
- Mardin'in Dünya Kültür Mirası'na dahil edilmesi için, Kültür Bakanlığı tarafından hazırlanan metin ve dosya içeriği, proje sorumlusu ve danışmanları tarafından incelenmiş, geliştirilmiş, belirli belgelerin güncelleştirilmesi, çoğaltılması, redaksiyonunun gözden geçirilmesi ve ek belgeler, proje arşivi katkılarıyla zenginleştirilmiştir.
- Proje kapsamında gerçekleştirilen restorasyon çalışmaları Aralık ayı itibariyle tamamlanmıştır.
- Proje kapsamında yürütülen analitik ve çizim çalışmaları tamamlanmıştır.

◆ **GÜNEYDOĞU'DA YENİ UFUKLAR PROJESİ 2000-2002**

Türk Hükümeti ile UNDP arasında ortaklaşa yürütülen "GAP Bölgesi'nde Entegre Bölgesel Kalkınmanın Güçlendirilmesi ve Sosyo-Ekonomik Farklılıkların Giderilmesi" proje paketi kapsamındaki bu proje, İsviçre Hükümeti fonlarından sağlanan hibe ile finanse edilmek üzere pakete eklenmiştir.

Projenin amacı; GAP Bölgesi'nde, bir iş fikrine sahip üniversite öğrencilerine girişimcilik kapasitelerini geliştirmeleri ve kendi işlerini kurmaları konusunda ulusal/uluslararası eğitim olanağı ile fırsatlar tanımak, onları Bölge gelişimine katkıda bulunmaya sevk etmektir. Proje Dicle, Harran ve Gaziantep üniversitelerinde uygulanmıştır.

6 aşamadan oluşan proje sürecinde girişimci adayları kendi iş fikirlerini bir ekonomik değere dönüştürmek için "Girişimcilik ve İş Kurma Süreçleri, Yapılabilirlik Raporu Hazırlama, Küçük İşletme Yönetimi, İş Planı ve Pazarlama Planı Oluşturma" gibi girişimcilik kapasitesi geliştirme eğitimlerinin yanı sıra, yabancı dil, bilgisayar, bireysel gelişim eğitimleri olarak da bilgi ve becerilerini artırmışlardır.

Haziran 2001'de seçilen 10 kişilik final gruptan 6 öğrenci, katıldıkları eğitim programları ve yaptıkları stajlar sonrasında iş planlarını teslim ederek projenin son aşamasına katılmaya hak kazanmıştır. Öğrencilerin geliştirdikleri fikirler arasında; Güneydoğu'da yangın erken uyarı

sistemleri imalatı, Şanlıurfa'da yarışatları için bir poliklinik kurulması, mermerden süs eşyası ve doğal mantar üretimi imalatı gibi çalışmalar yer almaktadır.

Bu 6 öğrenciden, 1 tanesi yabancı dil sınavında başarılı olarak Türkiye İktisadi Ticari İlimler Talebeleri Staj Komitesi Derneği'nin (AIESEC) yurtdışı stajına katılmaya hak kazanmıştır. Diğer 5 öğrencinin de yurtdışındaki Türk şirketlerinde staj yapmalarının sağlanması hedeflenmektedir. Proje sonrasında, programı tamamlayan öğrencilerin fikirlerini gerçekleştirme durumları da belirli aralıklarla takip edilecektir.

◆ GENÇLİK İÇİN SOSYAL GELİŞİM PROJESİ

GAP Bölgesi'nde farklı sosyal katmanlarda 15-25 yaş arasındaki gençlerin değişmeye açık, üretken, çağdaş ve girişimci olmalarına yardım edecek bir ortam sağlamak amacıyla yönelik ilk gençlik projesi önce Mardin'de yürütülmüştür. GAP İdaresi ve AIESEC (Türkiye İktisadi ve Ticari İlimler Öğrencileri Staj Komitesi Derneği) işbirliğinde uygulamaya konulan projeye Mardin Valiliği ve Belediyesi destek vermiştir. Gençlerde inisiyatif geliştirme yoluyla hem kendi sosyal gelişmelerine hem de sürdürülebilir toplumsal-insani gelişmeye katkı sağlamalarını gerçekleştirebilmek hedeflenmiş; bu doğrultuda kurulan Mardin Gençlik ve Kültür Evi'nde sosyal, eğitsel ve sportif etkinlikler yürütülmüş; tanıtım programları organize edilmiştir.

Bu projeden edinilen derslerden hareketle gençlik projelerinin diğer GAP illerinde de aşamalı olarak yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Bu çerçevede ele alınan Gençlik İçin Sosyal Gelişim Projesi, GAP İdaresi-Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) işbirliği şemsiyesi altında İsviçre Hükümeti'nin finansal desteğinde, Habitat ve Gündem 21 Gençlik Derneği tarafından uygulanmaktadır. Proje süreçlerinde il valilikleri, yerel yönetimler, ulusal ve yerel hükümet dışı kuruluşlar ve özel sektör ile işbirliği yapılmaktadır.

Proje ile temelde gençlerin örgütlenmesi, sosyal ve kültürel etkileşim ortamlarının yaratılması, gençlerin yapabilir kılınması ve yerel yönetim ve karar alma süreçlerine katılımının sağlanması amaçlanmaktadır. Proje; gençlik değişim programlarını, gençlik merkezlerinin oluşturulmasını ve gençlere yönelik sosyal ve mesleki alanlarda eğitim programlarının düzenlenmesini içermektedir.

Proje kapsamında farklı sosyal katmanlardaki 3 000 gence ulaşılmıştır. Etkinliklerin gelişmesi ve artması ile birlikte Gençlik ve Kültür Evi ile diğer ulusal ve uluslararası hükümet dışı kuruluşlar, yerel yönetim ve mülki amirlerle işbirliği olanakları artmış, gençler yörenin ilgi odağı haline gelmiştir. Proje çerçevesinde düzenlenen etkinliklerle gençler arasında yoğun bir iletişim, bilgi ve deneyim paylaşımı olmuş; gençlere yeni ufuklar açılmış; yoğun bir kültür alışverişi yaşanmıştır. Bu etkinliklerin hem planlayıcısı hem de uygulayıcısı olmak gençlerin sorumluluk üstlenmelerine, istek ve ihtiyaçlarını ifade etmelerine olanak sağlamıştır.

Mardin'den sonra Diyarbakır ve Şanlıurfa Gençlik Evleri faaliyete başlamıştır. Adıyaman, Batman ve Siirt'te ise çalışmalar sürdürülmektedir.

Yürütülen faaliyetler çerçevesinde;

- Mardin, Diyarbakır ve Şanlıurfa Gençlik ve Kültür Evleri'nde üniversiteye hazırlık, bilgisayar, İngilizce, resim, müzik, halkla ilişkiler ve turizm kursları verilmektedir.

- Mardin'de serigrafî eğitime katılan gençler çeşitli firmalardan sipariş almakta, Diyarbakır'da hediyeelik eşya atölyesinde 13 özörlü genç çalışmaktadır.
- Gençlik Merkezi'ne kayıtlı gençler yurt içinde ve yurt dışında çeşitli uluslararası gençlik organizasyonlarında temsilci olarak bulunmakta ve deneyimlerini paylaşmaktadırlar. Yine, ulusal ve uluslararası düzeyde eğitim ve gençlik değişim programlarına katılmakta, gençlerle birlikte bir çok sosyal etkinlik düzenlemektedirler.
- Mardin Gençlik ve Kültür Evi'ndeki resim kursuna devam eden 10 genç, özel yetenek sınavı ile üniversitelerin güzel sanatlar bölümüne girmiş; 3 kız ve 3 erkek bir araya 6 kişilik bir tiyatro ekibi kurmuştur.

Proje kapsamında faaliyet gösteren Mardin Gençlik ve Kültür Evi, "Gönüllü Kuruluşlar Ulusal Kadın Sağlığı Komisyonu (KASAKOM) Milenyum Gençlik Ödülü"ne layık görölmüştür. Ödöl 6-7 Kasım 2001 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen "1. Ulusal Gönüllüler Sempozyumu"nun özel oturumu sırasında Mardin Gençlik Kurulu temsilcilerine verilmiştir.

◆ **GAP BÖLGESİ'NDE KENTSEL ATIK SULARIN YENİDEN KULLANIMI PROJESİ**

Bu proje, GAP Bölgesi'nde küçük ve orta ölçekli yerleşimlerde kentsel atık suların arıtılarak tarımsal amaçlı kullanımına ilişkin alternatif yerlerin belirlenmesi ve teknik çalışma raporlarının hazırlanmasına yönelik bir çalışmadır. GAP Bölgesi'nde küçük ve orta ölçekli yerleşmelerdeki atık suların arazide arıtılarak sulama amaçlı olarak kullanımının etüd edilerek konuyla ilgili detay çalışmaları gerçekleştirmek amacıyla Fransız Hükümeti'nden 3.6 milyon Fransız Frangı tutarındaki hibe sağlanmıştır.

GAP Bölgesi'nde sulamadaki kısıtları aşabilmek ve evsel atıksular ile yapılan sulama uygulamalarını iyileştirmek amacı ile Bölge'de uygulamaya yönelik bir pilot proje hazırlanması ve uygulamaların yaygınlaştırılması planlanmıştır.

Bu amaçla, çalışmayı yapacak olan kuruluşla Ekim 2000'de bir anlaşma imzalanmıştır.

Proje üç aşamada gerçekleştirilecektir:

Birinci aşamada konu ile ilgili fizibilite çalışması yapılacak, uygulama alanlarının belirlenmesi çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Mart 2001 de başlayan projenin ilk altı aylık döneminde, kentsel atıksuyun arıtıldıktan sonra tarımsal amaçlı olarak yeniden kullanımı amacıyla seçilen 6 ilçe (Viranşehir, Besni, Siverek, Silvan, Kızıltepe, Bismil) için etüd çalışmaları bitirilmiş ve hazırlanan I. aşama raporu hemen tüm ilgili kurum ve kuruluşların bilgisine sunularak görüşleri alınmış ve yer seçimi (Siverek) yapılmıştır. Müşavir firmalar grubuyla yapılan iş tanımı gereği birinci aşama sonunda seçilen pilot alan olarak uygulanacak belediyeden de bir kişinin katılımıyla 5 kişilik teknik bir ekibin yerinde diğer modelleri görmek ve kurumsal bilgi ve kapasiteyi geliştirmek için Fransa'ya 15-21 Ekim 2001 tarihleri arasında seyahat yapılmıştır.

İkinci aşamada yer seçimi sonucu belirlenmiş olan uygulama alanının avan projeleri hazırlanacaktır.

Mart 2001'in ikinci yarısında başlayan çalışmada, bitki-toprak-su matrisi içindeki fiziksel, kimyasal ve biyolojik süreçler aracılığıyla, belirli ölçülerde arıtım sağlamak için bir yapılabirlik çalışması 10 aylık bir süre içerisinde gerçekleştirilmiş, Su-Yapı Müh. Müş.-BRLİ (Fransız Müşavir firması) tarafından hazırlanan "GAP Bölgesi'nde Kentsel Atıksuyun Arıtılması ve Tekrar Kullanılması II.Aşama Siverek Pilot Projesi Fizibilite Çalışması Kesin Rapor Taslağı" 29 Ocak 2002 tarihinde Şanlıurfa'da gerçekleştirilen bir çalışma toplantısında tartışılmış, 31 Ocak 2002 tarihinde de Ankara'da ilgili kesimlerin katılımı ile düzenlenen toplantıda ise çalışma toplantısına katılmayan ilgili kamu kuruluşları bilgilendirilmiştir.

Üçüncü aşamada ise uygulama alanının detay projeleri ve ihale dokümanları hazırlanacak ve inşaat gerçekleştirilecektir.

Detay tasarım ve uygulamanın hangi kurum tarafından yapılacağı belirsizdir. Finans arayışı devam etmektedir.

3.4.10. GAP BÖLGESİ KATI ATIK YÖNETİMİ PROJESİ

Projenin amacı, teknik ve finansman açısından yeterli olanaklara sahip olmayan GAP Bölgesi'ndeki yerel yönetimlerin, yasal yükümlülüklerini yerine getirebilmelerine ve katı atık yönetim sistemlerini oluşturmalarına destek vermek; ayrıca, halk sağlığı ve çevrenin korunmasına yardımcı olmak amacıyla uygulamaya yönelik bir proje stoku oluşturmaktır.

Katı Atık Yönetimi Projesi, daha önce ele alınmamış, öncelikle il merkezleri olarak seçilen yaklaşık 100 000 nüfuslu 10 yerleşim yerini [Adıyaman, Batman, Kilis, Siirt, Şırnak, Bismil (Diyarbakır), Kızıltepe (Mardin), Nizip (Gaziantep), Silvan (Diyarbakır), Viranşehir (Şanlıurfa)] kapsamaktadır.

29 Mayıs 2001 tarihinde yapılan ihale sonucunda Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş. ile 20 Haziran 2001 tarihinde sözleşmesi imzalanmış olup çalışmalar sürdürülmektedir.

3.4.11. HALFETİ İLÇESİ KENTSEL GELİŞME PROJESİ

Halfeti'nin bir bölümü Karaotlak mevkiinde yeniden inşa edilirken, diğer bölümü göl kenarında kalacaktır. Yeni alanda inşa edilecek konutlar, kısmen kırsal alanda bir cazibe merkezi oluşturmak amacıyla Şanlıurfa Valiliği tarafından, kısmen de baraj kamulaştırması nedeniyle devlet eliyle kentsel iskan isteyip hak sahibi olan vatandaşlar için Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından temin edilmektedir. Bu alanda yapılacak konut dışı kentsel tesisler ise çeşitli kuruluşlar tarafından inşa olunacaktır. Kentin göl aynası kenarında kalan mevcut yapılar ise dondurulacak, kentin bu bölümüne etkin bir kanalizasyon sistemi ile arıtma tesisi ve katı atık bertarafı sistemi kazandırılacaktır.

Proje alanı, Halfeti ilçe merkezi (yaklaşık 50 ha) ile barajın göl aynası altında kalacak yapıların yeniden inşa edileceği Karaotlak mevki (yaklaşık 150 ha) olmak üzere biri birinden 8 km uzaklıkta olan iki alanı ve aradaki yol ile mücavirdeki arazileri kapsamaktadır.

Proje kapsamında halihazır harita, imar planı, parselasyon planı hazırlanması ve aplikasyonu ile altyapı projeleri hazırlanması ve uygulanması dahil gerekli tüm çalışmalar yapılacaktır. Ancak bu çalışmaların büyük bir bölümü diğer kuruluşlarca gerçekleştirilecektir. Halfeti İlçesi Kentsel Gelişme Projesi kapsamında bu çalışmalar kapsamlı bir bütünün parçaları olarak ele alınacak ve farklı kurumlar tarafından yapılmak durumunda olan çalışmalar arasında eşgüdüm

sağlanacaktır. Yerleşimin göl aynası kenarında kalan kısmı için 1/5000 ve 1/1000 ölçekli halihazır haritaları GAP İdaresi'nce yaptırılmış ve onaylanmıştır

Proje tamamlanmış bulunmaktadır.

3.4.12. KENTSEL GELİŞME (MUHTELİF)

1999 yılında Yatırım Programı'na giren proje kapsamında 5 alt proje yer almaktadır.

- A. Kentsel Gelişme (Diyarbakır-Merkez)
- B. Çevre Düzeni Revizyonu (Şanlıurfa-Merkez)
- C. Kentsel Yapı Araştırması (Şanlıurfa-Merkez)
- D. İmar Planı Destek (Mardin-Merkez)
- E. İmar Planı Destek (Gaziantep-İslahiye)

A. Kentsel Gelişme (Diyarbakır-Merkez)

Proje'nin amacı, Diyarbakır ve yakın etki alanında, potansiyel kentsel büyüme dinamikleri ile GAP kapsamındaki uygulamaların doğuracağı ekonomik ve toplumsal değişimlerin önceden kestirilerek, bir dizi plan, proje, uygulama ve politika aracı ile yönlendirilmesi ve katılımcı bir model çerçevesinde sürdürülebilir kılınması, kentsel yaşamın planlama ve uygulama sistemlerine ilişkin olarak halkın karar vermesi konusunda güçlendirilmesi sürecinin desteklenmesidir.

Ayrıca bir taraftan yaşam kalitesi önündeki olumsuz koşullar ortadan kaldırılırken, diğer taraftan ekosistemle birlikte tarihsel, kültürel, mimari ve doğal değerlere ilişkin örüntülerin korunması mantığını geliştirmek ve bu yöndeki kurumsallaşmayı özendirerek, Diyarbakır Kenti özelinde elde edilen deneyimleri diğer GAP yerleşmelerine aktarmak da projenin amaçlarındandır.

Projenin hazırlanmış iş tanımı çerçevesinde Diyarbakır'da Aralık 2000'de tüm yerel paydaşlar, Diyarbakır dışından konu uzmanları, akademisyenler, oda temsilcileri ve GAP İdaresi uzmanlarının katılımı ile bir "arama konferansı" gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı planlama yaklaşımı ile gerçekleştirilen bu konferans sonucunda moderasyon raporu hazırlanmış ve "Uyumlaştırılmış Strateji Belgesi" elde edilmiştir.

Nisan 2001 tarihinde ise GAP İdaresi bünyesinde Proje II. Ara Raporu hazırlanmıştır.

Kentsel planlama, kent sosyolojisi, kentsel ekonomi ve kentsel altyapı konularında, kurum dışı uzmanlardan da yararlanarak revize iş tanımının hazırlanması çalışmaları sürdürülmektedir. Proje, revize iş tanımını müteakip ihale edilecektir.

B. Çevre Düzeni Revizyonu (Şanlıurfa-Merkez)

GAP İdaresi 1993 yılında, kentlerin yakın çevresinde ve Bölge'de hızlı kentsel ve sanayi gelişmesinin beklendiği alanlar için 9 adet çevre düzeni planı yaptırmış ve onamıştır. Ancak, aradan geçen sürede GAP'ta yaşanan gelişme, plan öngörülerini aşmış ve anılan çevre düzeni planlarından bir bölümü kendilerinden beklenen yönlendirme işlevini hakkıyla yapamaz duruma gelmişlerdir. Bu nedenle, yeni bir dizi veriler ışığında bazı alanlarda daha çevre düzeni planı hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. GAP İdaresi, Bölge'nin topyekün

kalkınmasını hedeflerken, fiziksel planlama faaliyetlerini de bu genel amaç doğrultusunda yürütmektedir.

Proje, 1993 tarihinde GAP İdaresi tarafından yaptırılarak onaylanan 1/25000 ölçekli Şanlıurfa Çevre Düzeni Planı'nın, katılımcı planlama yaklaşımı ve 3194 sayılı imar kanunu ve ilgili yönetmelikleri çerçevesinde yeniden yapılması ile Şanlıurfa'da yapı araştırmasına yönelik analizleri kapsamaktadır.

İkinci aşaması da tamamlanan 1/25000 ölçekli çevre düzeni planı revizyonunun boyalı tasarısı, plan açıklama raporu ve analitik etüd çalışmaları, 24 Aralık 2001 tarihinde, GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü'nde düzenlenen bir toplantıda, katılımcı planlama yaklaşımı ile tartışılmış ve proje 8 Mayıs 2002 tarihinde onaylanmıştır.

C. Kentsel Yapı Araştırması (Şanlıurfa-Merkez)

GAP Bölgesi'nde son yıllarda yaşanan hızlı gelişme ile birlikte kentlerin mevcut imar planları kentin gelişmesine cevap verememekte, sorun genellikle münferit olarak ele alınan çok sayıda imar planı ilavesi ve değişiklikleri ile çözümlenmeye çalışılmaktadır.

Yakın geçmişte parçacı yaklaşımla gerçekleştirilmiş bulunan imar planı ilave ve değişikliklerinin, özellikle bu sorunları en ileri boyutta yaşayan Şanlıurfa'da, yeniden ele alınarak kapsamlı planlama disiplini altına alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle projede, ilk örnek olarak ele alınacak olan kentin, gelecekte yapılacak 1/5000 ölçekli nazım imar planı çalışmalarına girdi olmak üzere mevcut kentsel yapısının ayrıntılı bir analizi yapılacaktır.

Proje kapsamında en küçük idari birim olan mahalle ölçeğinde nüfus, konut, yapı türleri, yerleşme yoğunluğu, merkez ve iş alanları, arazi mülkiyeti, fiziki altyapı ve donatım tesisleri bakımından bilgi derlenecektir. Bu bilgilerden hareketle, gelecekte beklenen kentsel gelişmenin mahalle bazındaki yansımaları ile her bir mahallede nüfus, yapı düzeni ve yerleşme yoğunluğu bakımından geleceğe dönük değişme potansiyeli ve kapsamlı kent planlaması açısından kullanılabilir olanaklar, varsa çözüm bekleyen sorunlar ve gerekli müdahale biçimleri gibi kentsel gelişme stratejisinin önemli ipuçları elde edilecektir.

Proje, 1/25000 ölçekli çevre düzeni planı revizyonu projesi ile paralel yürütülmüş ve 8 Mayıs 2002 tarihinde onaylanmıştır.

D. E. İmar Destek (Mardin-Merkez) - (Gaziantep-İslahiye)

GAP Bölgesi'nde gerek belediyelerin mali ve teknik açıdan yeterli olanaklara sahip olmayışı, gerekse de kentlilik bilincinin zayıflığı nedeniyle kişilere rant getirici nitelikte olmayan plan kararlarının uygulanmasında güçlüklerle karşılaşmaktadır. Özellikle kentsel donatım tesisleri ile açık ve yeşil alanların uygulanmasında karşılaşılan bu güçlük giderek Bölge kentlerini nefes alamaz hale getirmektedir. Proje, kentlerde özellikle açık ve yeşil alan kullanımını artırıcı nitelikteki plan kararlarının uygulanmasına GAP İdaresi'nin destek olmasını gerektirmektedir.

GAP Bölgesi'nde imar planlarının uygulanmasında karşılaşılan güçlükler çok çeşitli olmakla birlikte özellikle Bölge belediyelerindeki mevcut teknik bilgi eksikliği ve toplumun ortak faydasına ayrılmış tesislere karşı duyarsızlık da önemli rol oynamaktadır. Proje, bazı kritik plan kararlarının uygulanmasına destek olmayı ve bu yolla kentteki plan bilinci ile ortak kullanımlar konusundaki duyarlılığı artırmayı da amaçlamaktadır.

1999 yılında Mardin ve İslahiye'de deneme niteliğinde başlatılan proje kapsamında, onanlı planda var olan şehir parklarının hayata geçirilmesi için kentsel tasarım ve peyzaj planlama nitelikli faaliyetler yapılmaktadır. 2003 yılında tamamlanması öngörülen çalışmanın,

belediyeler tarafından benimsenmesi ve ayrıca gelecek talepler uzantısında diğer yerleşmelere de yeşil alan düzenlemesi, kent merkezi yenilenmesi, konut gelişme alanı planlaması, vb. şekillerde çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması hedeflenmektedir.

İmar Planı Destek Projesi kapsamında bir pilot uygulama olarak hazırlanan Mardin Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi için seçilen uygulama alanı, Mardin kentinin mevcut imar planlarında park olarak ayrılmış olan kamu mülkiyetindeki Hallo Deresi mevkiidir.

Bu proje kapsamında yerinde yapılan inceleme ve temaslar çerçevesinde bir "Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi" taslağı ile aşamalı uygulama programı hazırlanmıştır. Taslak kapsamında 1. aşama uygulama için gerekli arazi düzeltmesi, bitkilendirme ve inşaat işlerinin kapsam ve bütçesinin belirlenmesi için çalışmalar ilgili uzmanlıkların ve yerel kuruluşların katılımı ile sürdürülmektedir.

3.5. YÜRÜTÜLEN DİĞER ÇALIŞMALAR

3.5.1. GAP BÖLGESİ'NDE TARIMSAL MEKANİZASYON İHTİYAÇLARI ETÜDÜ (UYGULAMA)

Tarım sektöründe ileri ülkelerde kullanılmakta olan ortak makine kullanım modelinin GAP Bölgesi'nde de uygulanması planlanmıştır. Böylece, üreticilerin elinde bulunan tarım alet ve ekipmanlarının artık zamanlarında, ihtiyaç duyan diğer üreticilere bedeli karşılığında kullandırılmasını sağlayacak "Ortak Makine Kullanım Pilot Uygulama Projesi"ne başlanmıştır.

Proje ile GAP Bölgesi'nde üreticilerin oluşturduğu sulama birlikleri bünyesinde ortak makine kullanım ünitelerinin kurulması ve pilot uygulamaların yapılması amaçlanmıştır. Makinelerin birden fazla işletmede kullandırılması ile bir yandan ortak makine satın alamayan çiftçilerin teknik üstünlüklere sahip makineleri kullanmalarına, ürün maliyetinin yükselmesine büyük ölçüde etki eden makine yatırımlarının azalmasına imkan tanınmakta, diğer yandan da çiftçilerin sahip oldukları makinelerin atıl kapasitede bekletilmeyip, diğer çiftçilerin hizmetine sunulması makine sahiplerinin de ek gelir elde etmeleri sağlanmaktadır. Şubat 1997 tarihinde imzalanan ana sözleşmeye ilaveten Nisan 2000 tarihinde ek sözleşmeye imzalanmış ve uygulamaya geçilmiştir.

Ortak makine kullanımı (OMAK) için geliştirilen bilgisayar programı, kullanım kılavuzu olan üçüncü ara rapor ve anket değerlendirme programı ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Ders Araç ve Gereçleri Makine Eğitim Merkezi'nin (DAGMEM) mekanizasyon araçlarının kullanımı, bakımı ve ayarları konularında hazırlanmış olduğu materyal, TEMAV tarafından derlenerek GAP İdaresi'ne teslim edilmiştir. Söz konusu materyalin sulama birlikleri genel sekreterlerine dağıtımı gerçekleştirilmiştir.

Bölge'de ortak makine kullanımını yaygınlaştırmak amacıyla GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü uzmanları ile sulama birliği (5 sulama birliği) başkanlarına ve genel sekreterlerine, TEMAV tarafından hazırlanmış olan bilgisayar programının tanıtımı yapılmış ve eğitimi verilmiştir.

TEMAV tarafından proje sahasında yürütülen faaliyetler, kuruluşlarla yapılan toplantılar, hedeflere yönelik tanımlamaları içeren dördüncü ve beşinci ara raporlar Temmuz-Ekim 2000'de GAP İdaresi'ne sunulmuştur.

Raporların sunulmasını müteakiben yapılan izleme değerlendirme toplantısı sonunda, projeden istenilen randımanın alınması amacıyla Tarım Kredi Kooperatifleri ile iş birliği yapılmasına karar verilmiştir. Bu çerçevede GAP Bölgesi Gaziantep Bölge Birliği'ne bağlı 2524 sayılı Adıyaman Tarım Kredi Kooperatifi'nde pilot uygulamaya geçilmiş ve Tarım Kredi Kooperatifi tarafından Adıyaman'da kooperatife üye çiftçilerin elindeki alet-ekipmanlar tespit edilmeyle başlanmıştır.

Ayrıca proje çerçevesinde Bölge'ye yeni teknolojiyi sokmak ve tanıtmak amacıyla firmalardan bulunan makine ve alet-ekipmanların tanıtımı da belirli aralıklarla devam etmektedir.

3.5.2. SOKAKTA ÇALIŞAN ÇOCUKLARIN REHABİLİTASYONU PROJESİ

Bu proje ile uzun dönemde sokakta çalışan çocukların ve ailelerinin yaşam standartlarını iyileştirmek, yerel kapasiteyi güçlendirmek ve çocuk işçiliğini kademeli olarak azaltmak, bu konuda ilgili kamu kuruluşlarında duyarlılık yaratmak amaçlanmaktadır.

Projenin hedef grubu eğitim çağında olan, ancak çalışan çocuk olarak karşımıza çıkan 6-14 yaş grubu arasındaki sokak çocukları (sokaklarda tartıcılık yapan, su, çiçek, mendil, poşet, simit, çekirdek satan, ayakkabı boyayan, pazarlarda küfecilik yapan, kavgaklarda araba camları silen çocuklar), çocukların aileleri, ilgili kamu kuruluşları ve kamuoyudur.

Proje Diyarbakır Valiliği, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), GAP İdaresi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü (SHÇEK) işbirliği ile uluslararası bir sivil toplum örgütü olan Ortak Dağıtım Komitesi'nin (Joint Distribution Committee) sağladığı teknik ve finansal katkı ile yürütülmektedir. GAP İdaresi projenin genel koordinasyonundan sorumludur.

Proje faaliyetleri SHÇEK'e bağlı olarak Diyarbakır'da kurulmuş olan "75.Yıl Çocuk ve Gençlik Merkezi"nde yürütülmektedir. Merkezde Eylül 2001 içinde yaklaşık 765 çocuk kayıtlı bulunmaktadır. Bu çocukların 500'ü okula devam etmektedir. 23 çocuk da Yatılı İlköğretim Bölge Okullarına (YİBO) yönlendirilmiştir.

Merkezde çeşitli etkinlikler yapılmaktadır:

Mesleki etkinlikler kapsamında kişisel, grup ve toplumsal çalışmalar, aile görüşmeleri ve sokakta çalışan çocuklarla bire bir görüşmeler yapılmaktadır. Sokak çalışmaları ile sokaklarda 2500 çocuğa ulaşılmıştır.

Eğitim etkinlikleri kapsamında okuma-yazma, bilgisayar, biçki-dikiş, resim ve müzik kursları, etüd hizmetleri, anne-baba okulu, Ana ve Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) ve İşlevsel Yetişkin Okuma-Yazma Programları (İYOP) gibi etkinlikler yürütülmektedir. Merkez içinde oluşturulan bilgisayar ağırlıklı öğrenme merkezinde belirli aralıklarla çocuklara yönelik sürekli eğitim verilmektedir. Ayrıca gönüllü öğretmenler aracılığı ile diğer eğitim çalışmaları yapılmaktadır.

Sosyal etkinlikler kapsamında futbol ve masa tenisi takımı oluşturulması, folklor ekibi ve tiyatro grubu kurulması, çocukların tiyatro, sinema ve gezilere götürülmesi gibi faaliyetler yapılmaktadır. GoodSports isimli bir uluslararası sivil toplum örgütü tarafından Eylül 2001 içinde yaklaşık 100 çocuğa yönelik basketbol eğitimi verilmiştir.

Sağlık hizmetleri kapsamında sosyal güvencesi olmayan çocukların ve ailelerinin ücretsiz olarak sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaları ve çocuklara Hepatit-B aşısı yapılması, çocukların ağız, diş ve genel hijyen konularında eğitilmeleri sağlanmaktadır.

Kış mevsimi nedeniyle yaklaşık 255 çocuğa giyecek yardımı yapılmıştır. Oluşturulan sanat atölyesinden 130 çocuk yararlanmaktadır.

Ankara Tandoğan Rotary Kulübü'nün desteğinde 10 Kasım etkinlikleri çerçevesinde 5 kız çocuğu Ankara'ya davet edilmiş; tarihi, turistik ve eğitim amaçlı gezilere katılmışlardır.

3.5.3. ZEUGMA ACİL KAZI VE KURTARMA ÇALIŞMALARI

Zeugma'da yürütülen acil kazı ve kurtarma çalışmaları Ekim 2000'de tamamlanmış olup, kazı sonrası çalışmalar devam etmektedir.

GAP İdaresi tarafından, Gaziantep Müzesi bahçesine yaptırılan laboratuvarların birinde, A bölgesinden çıkarılan 28 adet mozağin, konservasyonu ve restorasyon çalışmalarına devam edilmektedir. B bölgesinde, suların yükselmesi nedeniyle taşınamayan geometrik desenli bir mozaik de suların tekrar alçalmasıyla yerinden sökülerek çıkarılmıştır. Böylece toplam 29 adet mozaik elde edilmiş ve 9 adet mozağin konservasyonu ve restorasyon çalışmaları tamamlanmıştır. Mozaiklere yönelik çalışmaların Temmuz 2002 tarihinde tamamlanması öngörülmüştür.

Kazılarla ortaya çıkarılan küçük buluntuların konservasyonu ve restorasyon çalışmaları tamamlanmış olup, buluntular Gaziantep Müzesi'ne teslim edilmiştir. A bölgesinden çıkartılan Mars Heykeli'ne yönelik konservasyon ve restorasyon çalışmaları sürdürülmektedir. Yayın çalışmaları devam etmektedir.

3.5.4. GAP BÖLGESİ YABAN HAYATI PROJESİ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, ülkemizin doğal açıdan en sıra dışı alanlarından biridir. Bölge, Ortadoğu'ya özgü bozkır ve yarı-çöl canlılarının Türkiye'ye girdikleri sınır kapısı olma özelliğindedir ve Türkiye'nin diğer bölgelerinde bulunmayan canlı türlerini temsil eden iki doğal yaşam ortamı bulunmaktadır:

- i. Fırat ve Dicle nehirlerinin boyları, taşkın düzlükleri ve bu nehirlere açılan ana kollar
- ii. Bölgenin özellikle güney kesimlerinde bulunan bozkır ve yarı-çöl alanlar

Bunlardan ilki, Mezopotamya'ya özgü sucul canlı türlerinin Türkiye'ye girdikleri doğal bir yol özelliğini taşımaktadır. Mezopotamya, dünyanın başka bölgelerinde yaşamayan pek çok canlı türüne ev sahipliği yapan ve biyolojik çeşitlilik açısından küresel öneme sahip olan bir bölgedir. Bu bölgeye özgü çok sayıda bitki, sürüngen, kuş ve balık türü bulunmaktadır. Bu türlerin büyük kısmı, Fırat ve Dicle nehirleri ile ilişki içinde olan ve nehir eko-sisteminde yaşamaya uyum göstermiş sucul canlılardır. Fırat ve Dicle'nin Türkiye sınırları içinde kalan bölümleri, bu türlerin dünyadaki en kuzey dağılış alanını oluşturmaktadır ve burada yaşayan canlıların büyük kısmı Türkiye'nin başka hiç bir bölgesinde bulunmamaktadır.

Bölge'de önemi olan diğer bir eko-sistem ise, Arap yarımadasına özgü yaşam ortamlarının devamı özelliğinde olan bozkır ve yarı-çöl alanlardır. Burada yaşayan canlıların da büyük kısmı, nehir boylarında yaşayan türler gibi Türkiye'nin sadece bu bölgesinde bulunmaktadır. Bu eko-sistem özellikle agro-genetik çalışmalar için büyük önem taşıyan yabancı buğday ırklarını ve bozkır yaşamına uyum göstermiş bazı nadir hayvan türlerini barındırması açısından büyük önem taşımaktadır ve bu alanlar eremiyal (çöl) canlı topluluklarının Türkiye'deki en iyi örneklerini barındırmaktadır.

Bozkır alanlarında yaşamlarını sürdüren canlı türleri sulu tarımın başlamasıyla, nehirlere bağlı olarak yaşayan canlılar da barajlar nedeniyle doğal yaşam alanlarını yitirmişlerdir. Bu canlıların yaşamlarını sürdürebilecekleri yeni habitatlar (yaşam alanları) oluşturulması sadece Bölge'deki biyolojik zenginliğin korunmasına değil, aynı zamanda insanın da içinde bulunduğu doğal çevrenin sağlıklı işleyebilmesine yardımcı olacaktır.

2002 yılında Yatırım Programı'na alınan proje, özellikle ve öncelikle Fırat nehri üzerinde, nehir ve baraj gölü gibi ekosistemlerde yaşamlarını sürdüren yerleşik ve göçmen türlerin yaşam alanlarının yeniden oluşturulmasıyla, bölgedeki biyolojik çeşitliliğin korunmasını amaçlamaktadır.

Bu projeye gerçekleştirilmek istenilen, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde, insan etkisi ile bozulmuş doğal sistemlerin sağlıklı yapılarına kavuşturulması ve bu çalışmanın diğer bölgeler için ve hatta uluslararası çevreler için de bir örnek çalışma oluşturmasıdır.

GAP, bir yandan Bölge'deki tarımsal üretimin artışını desteklerken, diğer yandan da Bölge'deki doğal ortamlarda yaşayan canlıların yaşam alanlarında ciddi değişimlere neden olmuştur.

GAP İdaresi, özellikle ve öncelikle Fırat Nehri üzerinde, nehir ve baraj gölü gibi ekosistemlerde yaşamlarını sürdüren yerleşik ve göçmen türlerin yaşam alanlarının yeniden oluşturulmasıyla, Bölge'deki biyolojik çeşitliliğin korunmasını amaçlayan bu projeyi 2002 yılı Mart ayında Çevre Bakanlığı ve hükümet dışı kuruluşlar ile işbirliği içinde başlatmıştır.

3.5.5. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ARKEOLOJİK YERLEŞMELERİN TARANMASI

GAP İdaresi ile Tarih, Arkeoloji, Sanat ve Kültürel Mirası Koruma Vakfı (TASK) arasında 30 Mayıs 2001 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü ile GAP Bölgesi kültür mirasının önemli bir parçası olan arkeolojik yerleşmelerin taranması çalışmalarına Haziran 2001'de başlanmıştır.

GAP Bölgesi'nde, paleolitik dönemlerden Tunç Çağı sonuna kadar olan ve daha önce bilinen yerleşmelerin coğrafi ve uzaysal konumları, ölçümleri ve tahribat durumları hassas biçimde saptanmaktadır. Dijital video kamera ile tüm çalışmalar filme alınmakta, yerleşmelerin son durumlarının hem dijital hem de analog fotoğrafları çekilip arşivlenmekte, Coğrafi Konum Tespiti (GPS) ile hassas coğrafi konumları ölçülerek ileride yapılması planlanan Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) haritaları için veri toplanmaktadır. Söz konusu çalışmaların arazi bölümü 1 Ağustos 2001 tarihinde başlatılmış ve 31 Ekim 2001 tarihinde sona ermiştir.

- Belirlenen dönemler arasına ait yerleşim yerlerinin coğrafi ve uzaysal konumları, ölçümleri, tahribat durumları saptanmıştır.
- Çalışmaların Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa ve Şırnak illerinde yapılması planlanmıştır. Ancak Siirt, Şırnak ve Cizre sınırları içinde kalan 46 yerleşmeye güvenlik nedeniyle girilememiştir. Bu nedenle bu yerleşmelerin belgelenmesi işlemine 2002 yılında yapılacak olan "Doğu Anadolu Keşif Gezisi" programı içinde başlanması hedeflenmektedir.
- Çalışmalar sırasında 388 yerleşme saptanmıştır.
- Hem sayısal hem de analog fotoğrafları çekilmiş olan söz konusu yerleşmelerin son durumlarının arşivlenmesi çalışmalarına Ekim ayında devam edilmiştir.
- Yerleşmelerin küresel konumlandırma sistemi (GPS) ile hassas coğrafi konumları ölçülmüş olup, ileride yapılması planlanan CBS haritaları için toplanan verilerin tasnif işlemleri sürmektedir.
- Ayrıntılı sonuç raporu çalışmaları devam etmektedir.

3.5.6. KÖY İÇME SULARININ YAYGINLAŞTIRILMASI ÇALIŞMALARI

Köy içme sularının yaygınlaştırılması çalışmaları ile GAP Bölgesi'nde bulunan susuz köylerin yeraltı suyu etütlerinin yapılarak bu köylerin hijyenik koşullarda sağlıklı içme suyu kaynağına kavuşturulması amaçlanmaktadır. Böylece, bulaşıcı hastalıkların azaltılması, susuz köylerin programlanan zamandan çok önce içme suyu kaynağına kavuşturulmaları, kırsal nüfusun temel taşlarından biri olan sağlıklı içme suyu kaynağının bulunması ile Bölge kalkınmasına entegrasyonunun sağlanması, susuzluğun insan hayatındaki olumsuz etkilerini ortadan kaldırarak insanların yaşadıkları ortama bağlılıklarının artması ve beraberinde göçün önlenmesi hedeflenmektedir.

GAP İdaresi satın aldığı sondaj makinesi ve ekipmanı ile GAP Bölgesi'nde kırsal yerleşimlerin sağlıklı içme suyu kaynaklarına kavuşturulmasına yönelik olarak yürüttüğü faaliyetlerle Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü çalışmalarına da destek olmaktadır.

GAP İdaresi'nce yürütülen bu çalışmalarda sondaj makinesi ve ekipmanının işletmesi, ilgili valiliklerle yapılan protokol çerçevesinde ve bir program dahilinde yürütülmektedir. Buna göre tüm işletme masrafları, gerekli ulaşım ve taşıma araçları ilgili valilikçe, sondaj makinesi ve ekipmanı ile personel ise GAP İdaresi'nce karşılanmaktadır.

GAP Bölgesi'nde bulunan 9 ildeki susuz ve suyu yetersiz 560 köye içme suyu kaynağı sağlamak üzere yer altı suyu etüt çalışmalarına 1998 yılında sondaj makinesi ve ekipmanının alımı ile başlanmış olup, 2010 yılında etüt çalışmalarının tamamlanması planlanmaktadır.

Proje kapsamında 1999 yılından Aralık 2001 tarihine kadar toplam 131 kuyu açılmış ve 25 483 m sondaj yapılmıştır.

Bugüne kadar Şanlıurfa, Mardin, Şırnak, Kilis, Adıyaman ve Batman illerinde çalışılmıştır.

Tablo 39: 2001 Yılında Sondaj Yapılan Yerleşim Birimleri

İl Adı	Açılan Kuyu Sayısı	Kuru	Terk	Sulu	Metraj (m)
Adıyaman	11	2	2	7	2 385
Batman	19	9	1	9	3 301
Şanlıurfa	5	1	2	2	717
Mardin	5	-	-	5	1 641
Toplam	40	12	5	23	8 044

3.5.7. KANALİZASYON ŞEBEKE VE ARITMA TESİSİ ETÜT PROJE HİZMETLERİ

Proje, 1996-1998 ve 1997-1999 (1996 ve 1997 yıllarında değişik tarihlerde) ihale edilmiştir. Geçmiş dönemde toplam 48 adet kanalizasyon şebekesi ile arıtma tesisi uygulama projesinden 45 adeti tamamlanmıştır. Bunların 27 adedi kanalizasyon şebeke ve 18'i ise atıksu arıtma tesisi etüdüdür. Kalan 3 adet arıtma tesisi uygulama projesinin D2 etapları İller Bankası Genel Müdürlüğü'nce incelenmekte olup, uygun görüldüğü takdirde onaylanacaktır. Kalan etapların ise 2002 yılı ilk altı ay içerisinde bitirilmesi planlanmaktadır.

Siverek İlçesi Arıtma Tesisi Tatbikat Projesi bitirilmiş olup, GAP İdaresi Bölge Müdürlüğü ve Belediyesi'ne dağıtımı yapılmıştır. Hakedişleri düzenlenmiştir.

İhalesi GAP İdaresi'nce yapılan, kontrollük hizmetleri İller Bankası Genel Müdürlüğü (yersel tetkik etaplarında İller Bankası Genel Müdürlüğü, GAP İdaresi ve ilgili Belediye) tarafından yürütülen kanalizasyon şebeke ve atık su arıtma tesisi tatbikat projelerinin son durumu aşağıdaki gibidir:

		KANALİZASYON PROJELERİ	ARITMA TESİSİ PROJELERİ
ADIYAMAN			
	Besni Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Çelikhan Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
BATMAN			
	Beşiri Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Kozluk Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	D2
	Sason Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
DİYARBAKIR			
	Çermik Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Ergani Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Hani Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	D2
	Kulp Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Silvan Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	D2
	Hazro Kanalizasyon Şebeke Projesi	Bitti	
GAZİANTEP			
	Araban Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Yavuzeli Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
MARDİN			
	Derik Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Midyat Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Nusaybin Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Gökçe Kanalizasyon Şebeke Projesi	Bitti	
SİİRT			
	Gözpınarı Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Kurtalan Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Aydınlık Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	-
	Baykan Kanalizasyon Şebeke ve Arama Tesisi Projesi	Bitti	-
	Eruh Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	-
	Gökçebağ Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	-
	Merkez Arıtma Tesisi Projesi	-	Bitti
ŞANLIURFA			
	Bozova Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Siverek kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
ŞIRNAK			
	Cizre Kanalizasyon Şebeke ve Arıtma Tesisi Projesi	Bitti	Bitti
	Güçlükönak Kanalizasyon Şebeke Projesi	Bitti	-

(* Besni arıtma projesinde sistem değişikliği olduğundan proses hesapları tekrar yapılmaktadır.

Kanalizasyon Şebeke Tatbikatı Projesi Etapları

- Etap A : İlk etüd raporu, şebeke taslak planları, zemin sondaçları önerileri,
- Etap B : Arazi çalışmaları, zemin sondaçları, laboratuvar deneyleri
- Etap C : Proje hidrolik çözümü
- Etap D : Detay projeler, metraj ve keşifler
- Etap E : Proje orijinalleri, çoğaltmalar

Atıksu Arıtma Tesis Tatbikatı Projesi Etapları

- Etap A : Nüfus ve debi hesapları
- Etap B : Tesisin boyutlandırılması ve hidrolik hesaplar
- Etap C : Arazi çalışmaları, zemin sondaçları, laboratuvar deneyleri
- Etap D : (D1-D2)
- D1 : Tüm proje ve hesaplar
- D2 : Statik betonarme, elektrik hesapları, keşif ve metrajlar
- Etap E : Proje orijinalleri, çoğaltmalar

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ULUSLARARASI İLİŞKİLER

- 1. Nispetiye Köyü, İstanbul, Türkiye
- 2. İstanbul, Türkiye
- 3. İstanbul, Türkiye
- 4. İstanbul, Türkiye
- 5. İstanbul, Türkiye
- 6. İstanbul, Türkiye
- 7. İstanbul, Türkiye
- 8. İstanbul, Türkiye
- 9. İstanbul, Türkiye
- 10. İstanbul, Türkiye
- 11. İstanbul, Türkiye
- 12. İstanbul, Türkiye
- 13. İstanbul, Türkiye
- 14. İstanbul, Türkiye
- 15. İstanbul, Türkiye
- 16. İstanbul, Türkiye
- 17. İstanbul, Türkiye
- 18. İstanbul, Türkiye
- 19. İstanbul, Türkiye
- 20. İstanbul, Türkiye
- 21. İstanbul, Türkiye
- 22. İstanbul, Türkiye
- 23. İstanbul, Türkiye
- 24. İstanbul, Türkiye
- 25. İstanbul, Türkiye
- 26. İstanbul, Türkiye
- 27. İstanbul, Türkiye
- 28. İstanbul, Türkiye
- 29. İstanbul, Türkiye
- 30. İstanbul, Türkiye
- 31. İstanbul, Türkiye
- 32. İstanbul, Türkiye
- 33. İstanbul, Türkiye
- 34. İstanbul, Türkiye
- 35. İstanbul, Türkiye
- 36. İstanbul, Türkiye
- 37. İstanbul, Türkiye
- 38. İstanbul, Türkiye
- 39. İstanbul, Türkiye
- 40. İstanbul, Türkiye
- 41. İstanbul, Türkiye
- 42. İstanbul, Türkiye
- 43. İstanbul, Türkiye
- 44. İstanbul, Türkiye
- 45. İstanbul, Türkiye
- 46. İstanbul, Türkiye
- 47. İstanbul, Türkiye
- 48. İstanbul, Türkiye
- 49. İstanbul, Türkiye
- 50. İstanbul, Türkiye
- 51. İstanbul, Türkiye
- 52. İstanbul, Türkiye
- 53. İstanbul, Türkiye
- 54. İstanbul, Türkiye
- 55. İstanbul, Türkiye
- 56. İstanbul, Türkiye
- 57. İstanbul, Türkiye
- 58. İstanbul, Türkiye
- 59. İstanbul, Türkiye
- 60. İstanbul, Türkiye
- 61. İstanbul, Türkiye
- 62. İstanbul, Türkiye
- 63. İstanbul, Türkiye
- 64. İstanbul, Türkiye
- 65. İstanbul, Türkiye
- 66. İstanbul, Türkiye
- 67. İstanbul, Türkiye
- 68. İstanbul, Türkiye
- 69. İstanbul, Türkiye
- 70. İstanbul, Türkiye
- 71. İstanbul, Türkiye
- 72. İstanbul, Türkiye
- 73. İstanbul, Türkiye
- 74. İstanbul, Türkiye
- 75. İstanbul, Türkiye
- 76. İstanbul, Türkiye
- 77. İstanbul, Türkiye
- 78. İstanbul, Türkiye
- 79. İstanbul, Türkiye
- 80. İstanbul, Türkiye
- 81. İstanbul, Türkiye
- 82. İstanbul, Türkiye
- 83. İstanbul, Türkiye
- 84. İstanbul, Türkiye
- 85. İstanbul, Türkiye
- 86. İstanbul, Türkiye
- 87. İstanbul, Türkiye
- 88. İstanbul, Türkiye
- 89. İstanbul, Türkiye
- 90. İstanbul, Türkiye
- 91. İstanbul, Türkiye
- 92. İstanbul, Türkiye
- 93. İstanbul, Türkiye
- 94. İstanbul, Türkiye
- 95. İstanbul, Türkiye
- 96. İstanbul, Türkiye
- 97. İstanbul, Türkiye
- 98. İstanbul, Türkiye
- 99. İstanbul, Türkiye
- 100. İstanbul, Türkiye

4. ULUSLARARASI İLİŞKİLER

ULUSLARARASI KURULUŞLARLA ORTAKLAŞA YÜRÜTÜLEN PROJELER

GAP'a uluslararası ilgi ve katılımın somut uygulamalara dönüştüğü bazı projeler şöyle sıralanabilir;

- ◆ Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile ortaklaşa yürütülen "Sürdürülebilir Kalkınma Programı Proje Paketi" 18 Mart 1997 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak işlerlik kazanmıştır. 29 alt projeden oluşan 5.9 milyon ABD Doları tutarındaki programın amacı, GAP Bölgesi'nde entegre bölgesel kalkınmanın güçlendirilmesi ve sosyo-ekonomik farklılıkların giderilmesidir.

Projenin finansman yapısı şöyledir:

- 1.9 milyon ABD Doları T.C. Hükümeti (Nakden ve yıllık ödeme planı çerçevesinde yapılmaktadır),
- 1.3 milyon ABD Doları Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (Hibe olarak yıllık ödeme planı ile yapılmaktadır),
- 2.7 milyon ABD Doları üçüncü taraflardan hibe olarak sağlanmıştır.

Üçüncü taraflardan hibe olarak sağlanan 2.7 milyon ABD Doları'nın 2.2 milyon ABD doları tutarındaki kısmı İsviçre Kalkınma Ajansı'ndan sağlanmıştır. Bununla ilgili anlaşma İsviçre Hükümeti ve UNDP arasında 15 Haziran 2000 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır.

İsviçre Kalkınma Ajansı'ndan sağlanan fonlarla uygulamaya konulan/konulacak projeler:

1. Sosyal Kalkınma İçin Gençlerin Güçlendirilmesi
2. Girişimci Öğrenciler: Genç Girişimciler ve Yeni Ufuklar Programı
3. Kadınların Ekonomik Açından Güçlendirilmesi
4. Yardıma Muhtaç Çocuklara Destek
5. Göçer Grupların Kalkınma Sürecine Entegrasyonu
6. Mardin'de Katılımcı Kentsel Yeniden Yapılanma

- ◆ Dünya Bankası, GAP Bölgesi'ndeki kentsel ve kırsal altyapının geliştirilmesine ilişkin projelere katkı sağlamaktadır. Bu katkı şimdiye kadar iki proje için kesinleşmiştir. Bunlar; "Şanlıurfa-Harran Ovaları Tarlaıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri" ile "GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi, Proje Hazırlık Çalışmaları"dır. Bu projeler için toplam 650 000 ABD Doları hibe finansman sağlanmış ve çalışmalar tamamlanmıştır.

- Şanlıurfa-Harran Ovaları Tarlaıçi ve Köy Geliştirme Hizmetleri: Bu proje ile Şanlıurfa-Harran Ovalarında 150 000 hektarlık alanda etkin tarım faaliyetlerinin, tarımsal teknolojilerin ve çevre açısından sürdürülebilir çiftçiliğin desteklenmesi ile tarlaıçi geliştirme hizmetleri, köy yolları, içme suyu temini ve çiftçi eğitimi ve yayım konularında destek sağlanması amaçlanmaktadır.

Mali boyutu yaklaşık 164 milyon ABD Doları olarak tahmin edilen bu projede, "Proje Hazırlama Teknik Yardımı" sağlanmak üzere 3 Ekim 1997'de Dünya Bankası tarafından 300 000 dolarlık hibe finansman temin edilmiştir. Proje'nin hazırlık aşaması tamamlanmış olup, proje nihai raporu ilgili kuruluşlara gönderilmiştir.

- GAP Kentsel Planlama ve Sanitasyon Projesi ile GAP Bölgesi'nde kırsal ve kentsel alt yapının iyileştirilmesi yönünde temel çözümlerin geliştirilmesi kentsel altyapı hizmetlerinin daha iyi işletilmesi yönünde proje kapsamındaki belediyelerin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan toplum sağlığı ve özellikle çevre için büyük öneme sahip olan kentsel altyapının projelendirilmesi ve projede yer alan faaliyetlerin yapımı da proje kapsamı içindedir.
- ◆ "Innovation Marketplace" Dünya Bankası'nın iki seneden beri düzenlediği, her sene Şubat ayında gerçekleşen, temel olarak "yoksullukla savaş" konusunu hedef alan projeler üreten ve bu projeler için fon kaynağı arayışı içinde olan ve dünya üzerindeki tüm kurumların katılımına açık bir yarışmadır. Bu yarışmaya Sürdürülebilir Kalkınma Programı kapsamı içindeki projelerden 6'sı ile katılım sağlanmış ve GAP İdaresi'nin "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi" ve "Gençten Gence Sosyal Gelişim" projeleri 1200 proje arasında 300 proje ile birlikte finale kalmıştır. Yarışmaya katılan takımlar arasında yapılan seçimlerde ikinci olan "Yerel Kalkınmaya Yönelik Kapasite Gelişimi" projesi, katılımcıların yoğun ilgisi ile karşılaşmıştır.
- ◆ GAP İdaresi ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) arasında işbirliği olanaklarının araştırılması ve GAP'taki tecrübelerin FAO ile birlikte başta Türk Cumhuriyetleri olmak üzere uluslararası camiaya aktarılması amacıyla başlayan temaslar sonucu iki kuruluş arasında "GAP-FAO Kırsal Kalkınma Programı" başlığı ile bir dizi projenin uygulanmasına ilişkin çalışmalar yürütülmüştür. 2001 yılında FAO'dan GAP İdaresi kırsal kalkınma projelerine kapasite artırma amacıyla 158 000 ABD Dolar'lık bir hibe sağlanmıştır.
- ◆ GAP İdaresi, Avrupa Birliği (AB) ilişkileri kapsamında 1996 yılında başlayan işbirliği çalışmalarında 2000 yılında somut adımlar atılmış; 6 Aralık 2000 tarihinde toplam bütçesi 43.5 milyon Euro olan GAP Bölgesel Kalkınma Programı, Avrupa Konseyi tarafından onaylanmıştır. Daha sonra toplam bütçesi 47 milyon Euro'ya yükseltilen GAP Bölgesel Kalkınma Programı'nın finansman antlaşması 23 Kasım 2001 tarihinde GAP İdaresi tarafından imzalanmıştır. KOBİ, Kırsal Kalkınma ve Mikro Kredi ile Kültürel Mirasın Geliştirilmesi bileşenlerinden oluşan ve bölge nüfusunun ekonomik ve sosyal koşullarının iyileştirilmesini hedefleyen bu program, aynı zamanda bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılması, üreticilerin kapasitelerinin geliştirilmesi, istihdamın artırılması, sürdürülebilir ekonomik kalkınmanın sağlanması gibi ulusal program hedeflerini de önemli ölçüde desteklemektedir.

ULUSLARARASI KURULUŞLARLA İŞBİRLİĞİ ANLAŞMALARI

GAP İdaresi 1998 yılından itibaren çeşitli uluslararası kuruluşlar ve üniversitelerle işbirliği protokolleri yürütmekte olup, yeni protokollere yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. Bu protokollerin önemli bir kısmı imzalanmış, diğer bir kısmı da imza aşamasındadır.

1998-2001 yılları arasında uluslararası (ABD, Mısır, İtalya) kurum, kuruluş ve üniversitelerle imzalanan işbirliği protokolleri aşağıdadır:

- **Kurak Alanlarda Uluslararası Tarımsal Araştırma Merkezi (GAP-ICARDA)**
26 Haziran 1998

GAP İdaresi gibi Dünya Su Konseyi (WWC) üyesi olan ICARDA arasında sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda doğal kaynak yönetimi, kırsal ve tarımsal kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesine yönelik mutabakat zaptı 26 Haziran 1998 tarihinde imzalanmıştır. Bu çerçevede çeşitli ortak proje ve eğitim programları gerçekleştirilmektedir.

- **San Diego Eyalet Üniversitesi (GAP-SDSU) - 25 Nisan 1999**

GAP İdaresi ve San Diego Eyalet Üniversitesi arasında imzalanan mutabakat zaptı çerçevesinde küçük girişimciliğin geliştirilmesi, entegre kaynak kullanımı, çevre, kültürel mirasın korunması, turizm konularında ortak projeler geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

- **Arizona Eyalet Üniversitesi (GAP-ASU) - 25 Haziran 1999**

GAP İdaresi ile ASU arasında teknoloji transferi ve uzman eğitimini konu alan ve baraj rezervuar alanlarının ağaçlandırılması ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik özel çalışmaları da kapsayan bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.

- **Uluslararası Su Yönetimi Enstitüsü (GAP-IWMI) - 4 Haziran 1999**

GAP İdaresi gibi WWC üyesi olan IWMI arasındaki mutabakat zaptı ile sürdürülebilir su yönetimi kapsamında sulamada kadının rolü, yeni kurulan sulama bölgelerinin sürdürülebilirliği, sağlıkla ilgili tehlikeleri azaltıcı sulama yönetim sistemi, tuzlanmanın azaltılması ve diğer ilgili konularda ortak eğitim programlarının gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

- **Tennessee Vadisi Otoritesi (GAP-TVA) - 12 Ocak 2000**

TVA'nın nehir potansiyelini optimize ederek, halkın ve çevrenin yararına bir yaklaşım benimseyen entegre yönetimi nehirde sağlanacak faydaların dengelenmesi, suyun etkin kullanımı gibi konulardaki deneyimleri, GAP İdaresi'nin bu kuruluşla işbirliğini geliştirmesi için uygun bir potansiyel olarak görülmektedir. Dünya çapında örnek oluşturan bu kuruluşla GAP İdaresi arasında 12 Ocak 2000 tarihinde imzalanan işbirliği protokolü, arazi kullanım planlaması ve yönetimi, insan ve su kaynakları yönetiminde çevre etki değerlendirmesinin yapılmasını içeren entegre kaynak yönetimi, bölgesel kalkınma kapsamında küçük girişimciliğin geliştirilmesi, ekonomik kalkınma ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, Atatürk Barajı'nda rekreasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine yönelik özel çalışmaları kapsamaktadır.

- **Oklahoma Eyalet Üniversitesi (GAP-OSU) - 13 Ocak 2000**

12-15 Ocak 2000 tarihleri arasında Ankara'da "Suya Dayalı Kalkınma Projelerinde Amerikan Deneyimi" konulu çalıştay düzenlenmiştir. Çalışmaya katılan OSU Tarımsal Bilimler ve Doğal Kaynaklar Bölümü ve GAP İdaresi arasında hazırlanan mutabakat zaptı 13 Ocak 2000 tarihinde imzalanmıştır. Protokolde iki kuruluşun tarımsal araştırma ve danışmanlık hizmetleri, toprak ve su yönetimi, hayvancılık, ağaçlandırma, teknoloji transferi ve eğitim konularında işbirliği yapmaları öngörülmektedir.

- **Kent Eyalet Üniversitesi (GAP-KSU) - 24 Şubat 2000**

GAP Bölgesi'nde küçük girişimcilik, teknoloji transferi, bahçe tarımının geliştirilmesi, temiz su kullanımı, hastalık kontrolü, coğrafi bilgi sistemleri gibi teknik konularda araştırma ve eğitim amaçlı ortak projelerin geliştirilmesi, çalıştay kısa-dönemli çalışma programları düzenlenmesi ve ortak faaliyetlere ve projelere yönelik dokümanların yayınlanması konularını kapsayan GAP-KSU Mutabakat Zaptı 24 Şubat 2000 tarihinde imzalanmış ve bu doğrultuda ortaklaşa eğitim programları gerçekleştirilmiş olup, projelere yönelik çalışmalar da devam etmektedir.

- **Packard Enstitüsü (GAP-PHI) - 07 Haziran 2000**

GAP İdaresi, kültürel sürekliliği sağlamak ve gelecek nesillere aktarmak amacı doğrultusunda, Kültür Bakanlığı'nca Zeugma ile ilgili olarak sürdürülen çalışmaları desteklemek için çeşitli girişimlerde bulunmuş, kazılara kaynak arama çabalarına girmiştir. Bunun sonucunda, ABD'de yerleşik bir vakıf olan PHI ile bu alandaki arkeolojik kazı, kurtarma ve restorasyon çalışmalarının devamını sağlamaya yönelik bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.

- **Mısır Güney Vadi Kalkınma İdaresi (GAP-TOSHA) - 21 Haziran 2000**

GAP ve TOSHA arasında karşılıklı deneyimlerin paylaşılmasına yönelik olarak 21 Haziran 2000 tarihinde bir mutabakat zaptı imzalanmıştır. Bu mutabakat zaptı çerçevesinde, entegre kaynak yönetimi, küçük girişimciliğin geliştirilmesi, su ve tarım konularında coğrafi bilgi sisteminin kullanımı, tarıma dayalı sanayilerde pazarlama mekanizmalarının kullanımı, sosyal kalkınma programları (ÇATOM, gençler, aile planlaması ve halk sağlığı programları vb.) ve yeniden yerleşim konularında GAP deneyimlerinin aktarılması, turizm, farklı ürün deseninin geliştirilmesi, sulamada sosyal etki değerlendirmesi ve teknoloji transferi konularında ortak eğitim programları ve projelerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

- **Portland Eyalet Üniversitesi (GAP-PSU) - 29 Haziran 2000**

GAP İdaresi ile Portland Eyalet Üniversitesi arasında 29 Haziran 2000 tarihinde imzalanan mutabakat zaptı çerçevesinde GAP ile ilgili kentsel planlama, halk sağlığı, restorasyon, entegre su yönetimi ve arazi kullanımı, kırsal ve bölgesel kalkınma, küçük girişimcilik konularında ortak eğitim programları ve projelerin düzenlenmesi amaçlanmaktadır.

- **Kentsel ve Kırsal Kalkınma Vakfı-HASNA Inc. - 16 Eylül 2000**

GAP İdaresi ile ABD'de yerleşik olan Kentsel ve Kırsal Kalkınma Vakfı - HASNA arasında imzalanan protokol kapsamında tarımsal kalkınma, su kullanımı ve yönetimi ve sosyal kalkınma konularında ortak eğitim programlarının düzenlenmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, 17 Eylül-12 Kasım 2000 tarihleri arasında GAP Bölgesi'ndeki sulama birlikleri genel sekreterleri ile sulama projesinde deneyimli GAP İdaresi personelinin yer aldığı bir grup, Amerika'da HASNA ve Arizona Eyalet Üniversitesi tarafından düzenlenen pilot eğitim programı ile su ve toprak kaynakları yönetimi konusunda bir eğitim almışlardır. Bu programın izleme ve değerlendirmesi üçüncü bir tarafça objektif olarak yapılmış ve program başarılı bulunmuştur.

- **Suriye Arazi Islah (GOLD) Müessesesi - 23 Ağustos 2001**

Suriye Sulama Bakanlığı ile devam eden resmi temasların ilk adımı 18-22 Temmuz 2001 tarihleri arasında, GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver başkanlığındaki bir heyetin Suriye Arap Cumhuriyeti Sulama Bakanlığı Arazi Islah Müessesesi'nin (General Organisation for Land Development - GOLD) daveti üzerine ve T.C. Dışişleri Bakanlığı'nın bilgisi dahilinde Suriye'ye yapmış olduğu resmi ziyaretle atılmıştır.

Ev sahibi ülkenin tarım, sulama ve arazi ıslah projelerini tanıyarak işbirliği olanaklarının araştırılması ve iki ülke arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen ziyaret sırasında Dr. Ünver, Suriye Sulama Bakanı Taha Al-Atraş'ı, GAP'tan sorumlu Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz adına Türkiye'ye davet etmiştir.

Suriye Sulama Bakanı ve beraberindeki heyetin resmi ziyareti 21-26 Ağustos 2001 tarihleri arasında Ankara, Şanlıurfa ve İstanbul'da gerçekleştirilmiştir. Suriye Sulama Bakanı, Devlet Bakanı Mustafa Yılmaz'ın yanısıra Devlet Bakanı Tunca Toskay ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Zeki Çakan'ı da ziyaret etmiştir. Ayrıca, GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver, DSİ Genel Müdürü Doğan Altınbilek ve Köy Hizmetleri Genel Müdürü Hüseyin Alioğlu'ndan kurumlarının çalışmaları hakkında brifing almıştır. Aynı sürede iki ülkenin uzmanlarından oluşan teknik heyet ziyaret sırasında GAP İdaresi ile GOLD arasında imzalanması planlanan ortak bildiri (Joint Communique) üzerinde çalışmalarını sürdürmüştür.

Suriye Sulama Bakanı'nın üç bakan ile yaptığı görüşmeler sırasında devam eden teknik komite çalışmaları, GAP İdaresi ile GOLD arasında imzalanan İşbirliği Anlaşması ile sonuçlanmıştır.

Anlaşma genelinde iki kuruluşun eğitim, ortak projeler ve değişim programları ana başlıkları altında bölgesel kalkınma, tarım ve sulama yönetimi konularında seminerler, çiftçi, üretici, uzman ziyaretleri ve toplantılar yapabileceği öngörülmektedir.

Gelişmeler hakkında bilgilendirilen bir çok kuruluştan (IUCN-International Union for Conservation of Nature,- Center for Mediterranean Cooperation, Med Wet, RAMSAR, Birdlife Europe, RIZA, WWC, IWRA) ilk olumlu yankılar gelmektedir.

- **Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (CIHEAM-IAMB) - 2001**

Bari Akdeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü (Mediterranean Agronomic Institute Of Bari-CIHEAM-IAMB) ile GAP İdaresi arasında GAP Bölgesi'nde sürdürülebilir tarımsal yönetim, cinsiyet rolleri vb. konularda karşılıklı bilgi ve uzman değişimi, teknoloji transferi konularında araştırma ve ortak eğitim programları yapmak üzere 2001 yılı başlarında başlayan resmi temaslar sonucunda karşılıklı olarak hazırlanan taslak mutabakat zaptı, Dışişleri Bakanlığı'na (Enerji, Çevre, Su İşleri Genel Müdür Yardımcılığı) gönderilmiştir.

Mutabakat Zaptı, GAP İdaresi Başkanı'nın 26-31 Ağustos 2001 tarihleri arasındaki Bari (İtalya) ziyareti sırasında imzalanmıştır.

Mutabakat Zaptı çerçevesinde GAP Bölgesi'nde sürdürülebilir entegre tarımsal yönetim, tarım ve kentleşme arasındaki ilişki kapsamında sürdürülebilir toprak ve su kullanımı, sulu tarım, sulamada ÇED, tarımsal yayım hizmetlerinin güçlendirilmesi, tarımsal, fiziksel ve sosyal kalkınmada cinsiyet rolleri konusu, ekoloji, arazi kullanım ve sulamada coğrafi bilgi sistemi konularında araştırma ve eğitim yapılmasına ilaveten karşılıklı kurslar, teknoloji transfer programı, konferans, çalıştay vb. faaliyetlerin yapılması da amaçlanmaktadır.

Söz konusu protokoller kapsamında, GAP İdaresi, özellikle entegre bölgesel kalkınma yaklaşımında temel olan insan odaklı ve katılımcılık ilkelerini, uluslararası kuruluşlarca benimsenen evrensel sürdürülebilirlik ilkeleri ile birlikte değerlendirmeye olanak sağlayan çalışmalarını ortak uluslararası eğitim ve projelere ağırlık vererek sürdürmektedir.

İşbirliğine Yönelik Diğer Uluslararası Çalışmalar

GAP İdaresi'nin uluslararası kurum ve kuruluşlarla imzaladığı bu protokollerin yanısıra Uluslararası İşbirliği Merkezi İsrail (MASHAV) ve Colorado Eyalet Üniversitesi (CSU) ile yapacağı protokoller imza aşamasındadır.

İşbirliğine Yönelik Ulusal Çalışmalar

GAP İdaresi, entegre bölgesel kalkınma kapsamında edindiği bilgi ve deneyimlerini ulusal düzeydeki kurum, kuruluş ve üniversitelerle de paylaşmak üzere çeşitli işbirliği çalışmalarına ağırlık vermektedir.

- Bahçeşehir Üniversitesi - 23 Mayıs 2001

İstanbul'da bulunan "Bahçeşehir Üniversitesi" ve GAP İdaresi arasında, GAP'ın İstanbul'da uluslararası tanıtımının yapılması, ortak eğitim programlarının düzenlenmesi, Bölge üniversiteleri ile işbirliği çalışmalarının geliştirilmesi, özel sektöre yönelik danışmanlık hizmetlerinin sağlanması vb. konularda işbirliğinin geliştirilmesine yönelik protokol 23 Mayıs 2001 tarihinde imzalanmıştır.

- Kırsal ve Kentsel Gelişme Vakfı - 22 Mart 2001

"GAP Bölgesindeki Kırsal ve Kentsel Alanlarda Su Kullanımı ile İlgili Eğitim Projesi" kapsamında halkın ve sulama birliklerinin suyun sürdürülebilir kullanımı konusunda bilinç düzeylerinin artırılmasına yönelik eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması doğrultusunda finansman sağlanması amaçlı bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.

ULUSLARARASI ÇALIŞTAYLAR

a) Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler

GAP İdaresi, kuruluşunun onuncu yıldönümünde (Kasım 1999) dünyada suya dayalı kalkınma projelerine ilişkin deneyimlerin paylaşıldığı ve sözkonusu projelerin uygulayıcılarının bir araya getirildiği uluslararası bir toplantı düzenlemiştir.

8-11 Kasım 1999 tarihleri arasında Şanlıurfa'da gerçekleşen ve Uluslararası Su Kaynakları Birliği eski Başkanı Prof. Asit Biswas, Uluslararası Su Kaynakları Birliği Başkanı Prof. Benedito Braga, Kalifornia Su Kaynakları Dairesi'nden Naser James Bateni, Three Gorges Barajı'ndan (Çin) Fong Ziyuan, Japonya'dan Yutaka Takahasi, Sardar Sarovar Projesi'nden (Hindistan) Prof. George Verghese, Fransız Su Akademisi'nden Claude Salvetti, Kuzey Sina Kalkınma Kuruluşu'ndan (Mısır) Mohammed Nabil Salem, GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver ve DSİ Genel Müdürlüğü'nden Faik Turan'ın birer bildiri ile katıldıkları, "Suya Dayalı Kalkınma Projeleri: Dünyadaki Deneyimler" konulu çalıştayda sunulan bildiriler, GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış olup, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde mevcuttur.

b) Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi

GAP İdaresi tarafından 12-13 Ocak 2000 tarihleri arasında ODTÜ Kültür ve Kongre Merkezi'nde "Suya Dayalı Kalkınmada Amerikan Deneyimi" konulu bir çalıştay düzenlenmiştir.

Arizona Eyalet Üniversitesi (ASU), Tennessee Vadisi Otoritesi (TVA), Kent Eyalet Üniversitesi (KSU), Portland Eyalet Üniversitesi (PSU), Oklahoma Eyalet Üniversitesi (OSU), Amerika Birleşik Devletleri'nde su kaynaklarının geliştirilmesi ve yönetimiyle sorumlu iki temel kuruluş olan "US Bureau of Reclamation" ve "Army Corps of Engineers" in katıldıkları çalıştay ile GAP İdaresi'nin bazı ABD'li kuruluş ve üniversitelerle gerçekleştirdiği işbirliği anlaşmaları kapsamında söz konusu kuruluş ve üniversitelerin tanınması, potansiyel işbirliği konularının görüşülmesi ve diğer ABD'li kuruluş ve üniversitelerle (KSU, PSU, USBOR, ACE) benzer işbirliği olanaklarının geliştirilmesi amaçlanmış olup, bu doğrultuda, sunulan bildiriler GAP İdaresi yayını olarak Mayıs 2000'de basılmış, GAP İdaresi Dokümantasyon Merkezi'nde ilgililerin faydalanmasına sunulmuştur.

ULUSLARARASI SU KURULUŞLARI İLE İLİŞKİLER

GAP'ın uluslararası platformlarda suya dayalı örnek bir kalkınma projesi olarak kabul edilmesi, uluslararası su kuruluşlarının da GAP İdaresi'ni kendi bünyelerinde görmek istemelerine neden olmuştur.

GAP İdaresi'nin yönetim yapılarında faal olarak yer aldığı Dünya Su Konseyi (WWC), Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA) ve Tokyo Klubü'nün (The Club of Tokyo) periyodik olarak yapılan toplantılarına katılım dışında, GAP İdaresi son dönemlerde, özellikle bu kuruluşların yasalarında belirlenen yönetim organları ile ilgili uluslararası toplantıları (Guvernörler Heyeti, Yönetim Kurulu vb.) ve konferansları da Türkiye'de gerçekleştirmeye başlamıştır.

• Uluslararası Su Kaynakları Birliği (International Water Resources Association-IWRA)

11-17 Mart 2000 tarihleri arasında Avustralya'nın Melbourne kentinde düzenlenen X. Dünya Su Kongresi'nde yapılan IWRA Yönetim Kurulu toplantısında GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver, 2001-2003 dönemi için IWRA Genel Sekreterliği'ne seçilmiştir. Dr. Ünver ayrıca, IWRA Yönetmelik ve Tüzük Komitesi Başkanlığı'na ve Program Komitesi üyeliğine seçilmiştir.

IWRA dünyada su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına yönelik ortak bir bilinç yaratma amacına uygun olarak, her yıl uluslararası düzeyde verdiği ödüller ile çalışmalarında doğru su kullanımıyla doğa, çevre ve insan yaşamı önceliklerini gözeten proje, kişi ve kuruluşları onurlandırmaktadır.

IWRA bir defaya mahsus olmak üzere 2000 yılı için vermeyi kararlaştırdığı "Milenyum Ödülü"ne Güneydoğu Anadolu Projesi'ni layık görmüştür. IWRA, Milenyum Ödülü'nü su yönetimi, çevrenin korunması ve kadının katılımı konularındaki başarılı etkinliklerinden dolayı GAP'a vermiştir. GAP adına ödül, Dr. Ünver tarafından 17 Ağustos 2000 tarihindeki Stockholm Su Sempozyumu sırasında alınmıştır.

12-19 Ağustos 2001 tarihleri arasında İsveç'te yapılan "Stockholm Su Sempozyumu" toplantısına GAP İdaresi Başkanı beraberinde teknik bir heyetle katılmıştır.

Ayrıca, GAP İdaresi Başkanı, Dünya Su Konseyi "Finans Komitesi" Toplantısına ve "Tüzük ve Yönetmelikler Komitesi" başkanlığı görevi çerçevesinde hazırladığı rapor ile Uluslararası Su Kaynakları Birliği (IWRA) Yönetim Kurulu Toplantısı'na katılmıştır.

• Dünya Su Konseyi (World Water Council-WWC)

Her üç yılda bir yapılan 'Dünya Su Konseyi (WWC) Genel Kurulu' toplantılarından ikincisi, 18-20 Ekim 2000 tarihleri arasında Fransa'nın Marsilya kentinde yapılmıştır. Genel Kurul'da yapılan seçim sonucunda Türkiye Dünya Su Konseyi Governörler Heyeti'nde 3 üye (GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver, DSİ Genel Müdürü Prof. Doğan Altınbilek ve Ana-Kültür Başkanı Ceylan Orhun) ile temsil edilmeye hak kazanmıştır. Genel Kurul Toplantısı ile birlikte yapılan '8. ve 9. Governörler Heyeti Toplantısı'nda, Dr. Ünver tarafından 10. Governörler Heyeti Toplantısı'nın Türkiye'de yapılması önerilmiş ve bu öneri kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda, '10. Governörler Heyeti' toplantısı GAP İdaresi ve DSİ'nin organizasyonu ile 18-21 Mart 2001 tarihleri arasında 24 Governör ve gözlemcinin katılımıyla İstanbul'da yapılmıştır. Bu toplantıda, 15 yeni aday üyenin üyeliği kabul edilmiştir. 48 ülkeden 304 kurum üyesinin yer aldığı WWC'de toplam 44 Türk üye bulunmakta olup, 3 üye de Governor olarak Konsey'de yer almaktadır. DSİ Genel Müdürü Prof. Altınbilek, WWC çalışma komitelerinden biri olan "İletişim Komitesi"nin Başkanı olarak seçilmiştir.

Toplantı, WWC'nin 2003 yılında Japonya'da yapılacak "3. Dünya Su Forumu"na ilişkin yapılan beyin fırtınası faaliyeti ile sonuçlanmıştır. 3. Dünya Su Forumu'na hazırlık amacıyla 3-5 Haziran 2001 tarihleri arasında Kyoto'da (Japonya) yapılan "Kick off" toplantısına GAP İdaresi adına Başkan Dr. Ünver katılmıştır.

WWC'nin 26-27 Ekim 2001 tarihleri arasında Marsilya'da (Fransa) yapılan "11. Governörler Heyeti" toplantısına GAP İdaresi Başkanı hem "Governör" olarak hem de toplantının gündem konularından biri olan 'Finans Raporu' çerçevesinde "Sayman" olarak katılmıştır.

WWC ve GAP İdaresi'nin 2002 yılı ikinci yarısından itibaren düzenlenecek "uluslararası konferansa" ilişkin çalışmaları devam etmektedir.

Tematik Merkez

İstanbul'da yapılan '10. Dünya Su Konseyi Governörler Heyeti' toplantısında, GAP İdaresi ve DSİ Genel Müdürlüğü tarafından, Türkiye'de kurulması öngörülen "Dünya Su Konseyi Tematik Merkezi"nin misyon, amaç ve hedeflerini içeren çalışmaları, resmi bir niyet mektubu ile 'Governörler Heyeti'ne sunulmuştur. Aynı toplantıda Governörler Heyeti tarafından konu değerlendirilerek, onaylanmıştır. Sonuç olarak, Dünya Su Konseyi Merkezi'nin 2 Mayıs 2001 tarihli yazısı gereği, Türkiye'de (Ankara) bir Tematik Merkez'in kurulması resmi olarak kararlaştırılmıştır.

Tematik Merkez suya dayalı kalkınmada katılımcılık ve sektörlerarası entegrasyon ana teması üzerinde çalışmak üzere ortaklarının (WWC - GAP İdaresi - DSİ) desteğiyle faaliyetlerine başlamıştır. Merkez, kuruluş aşamasında misyonunu, hedeflerini ve faaliyetlerini çeşitli sektörlerden (kamu-özel sektör-sivil toplum ve üniversiteler) temsilcilerle paylaşmak amacıyla "arama toplantıları" düzenlemektedir. Bu toplantılar Tematik Merkez'in, "kalkınma" ve "su" ile ilgili tüm taraflar arasında kurmayı hedeflediği sürekli iletişim ağının bir parçası olarak düşünülmektedir. Merkez, oluşturduğu e-grup ve web sitesi aracılığıyla bu ağı küresel düzeye taşımayı amaçlamaktadır. Ayrıca Merkez, suya dayalı kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevre yönleriyle ilgili politika oluşumlarına doğrudan katkıda bulunabilecek araştırma odaklı faaliyetlere başlamıştır. Bu amaçla yayınlar hazırlamakta, konferans ve seminerler düzenlemektedir.

Tematik Merkez'in web sayfasına <http://www.wwthematiccenter.org> adresinden ulaşılmaktadır.

Mart 2000'de Lahey'de (Hollanda) yapılan "2. Dünya Su Forumu"nda, 'Vizyondan Eyleme' konusunda taahhüt edilenleri yerine getirmek ve izlemek amacıyla Dünya Su Konseyi bünyesinde 'Su Eylem Birimi' (Water Action Unit) kurulmuştur. Bu birim, dünyada su yönetimi konusundaki gelişmeleri '3. Dünya Su Forumu'na taşımak amacıyla yeni oluşturulmuş bir girişim olup, bu doğrultuda 'Su Eylem Raporu'nu ve '3. Dünya Su Forumu Raporu'nu da hazırlamakla yükümlüdür. GAP İdaresi bu birime seçilen temsilcisi ile hem raporun hazırlanmasında hem de İdare'nin, su yönetimi konusundaki deneyimlerinin ulusal platforma taşınmasında etkin bir rol almış bulunmaktadır. Bu doğrultuda, Mart 2000 tarihinden itibaren Dünya Su Konseyi'nce "2. Dünya Su Forumu"nda kabul edilen temel ihtiyaçların karşılanması, gıda güvencesinin sağlanması, ekosistemle korunması, su kaynaklarının paylaşımı, risk yönetimi, suyun ekonomik değer kazanması ve suyun akılcı yönetimi ilkeleri ile ilgili olarak tüm ülkelerde kaydedilen gelişmelerin, 2003 yılında Kyoto'da (Japonya) yapılacak "3. Dünya Su Forumu"na yansıtılması çalışmaları sürerken, 'Su Eylem Birim'inde yer alan GAP temsilcisi de Türkiye adına çalışmaların ulusal düzeyde başlatılmasını sağlayarak destek vermektedir.

Dünya Su Günü

1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "22 Mart" Dünya Su Günü olarak ilan edilmiştir. O tarihten bu yana, Dünya Su Günü, her yıl su ile ilgili farklı konular seçilerek çeşitli etkinlikler çerçevesinde kutlanmakta ve dünya kamuoyunun dikkati su kaynakları ve kullanımıyla ilgili hususlara çekilmek istenmektedir.

Bu doğrultuda, WWC her yıl farklı ülkelerde dünya su günü kutlamalarında etkin olarak yer almaktadır. BM adına Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sponsorluğu yapılan 2001 yılı Dünya Su Günü'nün konusu "Su ve Sağlık" olarak belirlenmiştir.

18-21 Mart 2001 tarihleri arasında İstanbul'da yapılan 10. WWC Governörler Heyeti toplantısının ardından WWC üyeleri, 22 Mart 2001 tarihinde Ankara'da DSİ tarafından organize edilen "22 Mart Dünya Su Günü" kutlamalarına katılmışlardır. Bunu takiben, yine Dünya Su Günü kutlamaları çerçevesinde DSİ, GAP İdaresi ve WWC tarafından Şanlıurfa'da "Dünya Su Konseyi Konferansı" düzenlenmiştir. Konferansta sunulan bildirilerin bir kitap halinde toplanması çalışmaları devam etmektedir.

• **Küresel Su Ortaklığı (Global Water Partnership-GWP)**

1996 yılında Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın desteği ile kuruluşu ilan edilen GWP'nin işlevi, WWC'yi tamamlayıcı bir çerçevededir.

GWP ülkelere sahip oldukları su kaynaklarını sürdürülebilir biçimde yönetmelerinde destek sağlamak amacıyla yönelik çalışmalarını sürdürmektedir. GWP'nin kurumsal yapısı danışma kurulu, teknik danışma komitesi ve Stockholm'deki sekreteryadan oluşur. GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver danışma kurulu üyeleri arasındadır.

Dünya Su Konseyi ile Küresel Su Ortaklığı arasında küresel ölçekte su yönetimi konularındaki faaliyetlerde tekrarları önlemek ve sinerji yaratmak amacıyla taslak bir işbirliği protokolü hazırlanmış olup, 13-15 Ocak 2001 yılında yapılan 4. Yönetim Kurulu toplantısı gündeminde görüşülmüştür.

• **Uluslararası Hidrolik Enerji Birliği (International Hydropower Association-IHA)**

IHA, 1995 yılında hidrolik mühendisliğin gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan, kâr amacı gütmeyen, değişik disiplinleri barındıran bir kuruluştur.

GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver, Eylül 1997'de Konsey'in 24 üyesinden biri olarak seçilmiş, ayrıca Halkla İlişkiler Komitesi üyesi olarak da görev yapmıştır. Dr. Ünver 2001 yılında konsey üyeliği görevinden ayrılmış, yerine DSİ Genel Müdürü Doğan Altınbilek seçilmiştir.

• **Tokyo Kulübü**

Tokyo Kulübü; Uluslararası Kalkınma Araştırmaları Enstitüsü (International Development Research Institute - IDRI), Üçüncü Dünya Su Yönetimi Merkezi (Third World Centre for Water Management - TWC) ve IWRA tarafından oluşturulmuştur.

Global su konularında beyin fırtınası yapmak amacıyla oluşturulan Kulüp, içlerinde GAP İdaresi Başkanı Dr. Olcay Ünver'in de bulunduğu su konularında uzman 14 üyeyi bünyesinde barındırmaktadır. Davet üzerine üye olunabilen ve formel olmayan bu kurul, yılda bir kez toplanmaktadır.

Dr. Kazuo Takahashi, (IDRI Başkanı) ve Asit K. Biswas (TWC Başkanı) tarafından yürütülen Tokyo Kulübü'nün 25-26 Eylül 2000 tarihlerinde yapılan ilk toplantısı kapsamında gelecek 20 yılda karşılaşılabilecek en kritik su sorunlarının ele alındığı "Most Critical Water Issue In The

Next 20 Years" konferansı da gerçekleştirilmiştir. GAP İdaresi, küresel su konuları başlıklı bölümde GAP İdaresi Başkanı'nın "Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımında Kurumsallaşma" başlıklı sunuşu ile temsil edilmiştir.

Tokyo Kulübü'nün ikinci toplantısı 5-6 Kasım 2001 tarihleri arasında Aswan'da (Mısır) yapılmıştır. Toplantıda öncelikle ilk Tokyo Kulübü toplantısında belirlenen konulardaki gelişmeler görüşülmüş, suyun fiyatlandırılması ve çeşitli su kuruluşları arasında işbirliğinin geliştirilmesi konuları tartışılmıştır. GAP İdaresi temsilcisi tarafından suyun fiyatlandırılması ile ilgili çıkmazlar konusunda Türkiye ve Hindistan'dan referanslar verilerek, GAP Bölgesi'ndeki Sulama Sistemlerinin İşletme Bakım ve Yönetimi (MOM) Projesi ve GAP'ın rolünü anlatan iki ayrı sunum yapılmıştır. Buna ilaveten, toplantıya katılanlardan gelen talep üzerine GAP ve Sardar Sarova Projesi'nin karşılaştırmalı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca, 3. Tokyo Kulübü toplantısının 2002 yılının ikinci yarısında yapılması kararlaştırılmıştır.

GAP İdaresi 3-7 Aralık 2001 tarihleri arasında mevcut su krizi ile ilgili konularda en iyi çözüm ve uygulamaların belirlenmesi, tatlı su yönetimine yönelik çözümlerin geliştirilmesi amacıyla Bonn'da yapılan "Uluslararası Tatlı Su Konferansı"na 3 kişilik bir heyetle katılmıştır. Toplantıya 49 ülkeden bakan düzeyinde temsilciler, bir çok ülkeden resmi heyetler, HDK ve sendika temsilcileri katılmışlardır. Bakanlar 2 gün süren toplantıları sonucunda 'Bakanlar Bildirgesi'ni yayınlamışlardır. Ayrıca, teknik heyetler 5 gün süren toplantılar sonunda hazırlanan sonuç bildirgesi üzerinde anlaşmışlardır. Söz konusu toplantı, 2002 yılında Johannesburg'da yapılacak 'Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'ne hazırlık niteliğinde olması nedeniyle ayrı bir önem taşımaktadır.

DİĞER ULUSLARARASI İLİŞKİLER

GAP İdaresi uluslararası ilişkilerini geliştirmeye devam etmektedir. Ortadoğu bölgesindeki komşu ülkelerinden Suriye ile bölgede kalkınma sürecinde edindiği bilgi ve deneyimleri paylaşmaya yönelik ortak proje ve eğitim programları gerçekleştirerek ilişkilerini geliştirmeye başlamıştır. Afganistan'ın yeniden imar çalışmalarına GAP'ın insani kalkınma yaklaşımındaki mevcut uygulamaları ve deneyimleriyle destek vermektedir.

Diğer yandan, uluslararası platformda insan hakları ve çevreye yönelik etkileri ile olumsuz tepkiler alan Ilısu Barajı'na yönelik projelerin (yeniden yerleşim, arkeolojik mirasın korunması) tanıtımına yönelik etkinliklere (konferans,seminer vb.) önem vermektedir.

Afganistan'ın Yeniden İmarı Konusunda Yürütülen Faaliyetler

ABD ve Japonya tarafından Afganistan'daki gelişmeler ışığında bu ülkenin yeniden imarına katkıda bulunabilecek ülkelere bir çağrıda bulunulmuş ve 20 Kasım 2001 tarihinde Washington'da, "Afganistan'ın Yeniden İmarı" konusunda bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıya Türkiye'nin yanı sıra G-8 ülkeleri, Suudi Arabistan, Avustralya, İsveç, İsviçre, Danimarka, Güney Kore, Çin ve Katar ile Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, Avrupa Birliği ve UNDP temsilcileri katılmıştır. Daha sonra İslamabad'da 27-29 Kasım 2001 tarihlerinde yapılan toplantıda da özellikle Afganistan'ın yeniden imarı konusunda özel sektörün yaklaşımları ele alınmıştır.

Bu toplantıları takiben 20-21 Aralık 2001 tarihleri arasında Brüksel’de Avrupa Birliği’nin ev sahipliğinde üçüncü bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Daha geniş kapsamlı olarak gerçekleştirilen bu toplantıda Afganistan’a komşu ülkelerin (Pakistan, Hindistan, İran, Çin, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan) yanı sıra Avrupa Birliği’ne üye ülkeler, İsviçre, Avustralya, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Güney Kore, Norveç, Malezya, Singapur ile Birleşmiş Milletler, UNDP, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası, İslam Konferansı, Uluslararası Göç Organizasyonu, IMF ile Afgan Destek Grubu (Afghan Support Group - ASG) temsilcileri yer almışlardır. Önümüzdeki 2-3 yıl içerisinde yapılacak acil çalışmaların değerlendirildiği bu toplantıda GAP İdaresi; bölgesel ve toplumsal planlama, toplumsal kalkınma, gelir getirici faaliyetler, eğitim ve öğretim, istihdamın artırılması, tarımsal ve kırsal kalkınma, toplum sağlığı, su temini ve sanitasyon konularında çeşitli projeleri de içeren bir programı ilgililere sunmuştur.

Yapılan toplantıda gerçekleştirilen temaslar ve elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

- Ev sahipliğini AB'nin yapmış olduğu toplantı 3 oturum halinde gerçekleştirilmiş; toplantıya 40 ülke, 23 HDK ve çok sayıda uluslararası kuruluş katılmıştır.
- Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, İslam Kalkınma Bankası ve UNDP'nin yanı sıra Afgan Destek Grubu, iki taraflı hibe sağlayan ülkeler, komşu ülkeler, Afganistan'daki yerel kurum temsilcileri ve HDK temsilcilerinden oluşan bir "uygulama grubu" oluşturulmasına karar verilmiştir. Türkiye'nin de bu grubun bir üyesi olarak bundan sonraki tüm çalışmalara katkı vereceği ifade edilmiştir.
- Uygulama grubunun 3 ayda bir Kabil’de toplanarak uygulamaya aktarılacak faaliyetler ve projeler konusunda çalışmalar yürütmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca uygulama grubu bünyesinde oluşturulacak "teknik alt grup"lar kanalıyla da lojistik destek, sağlık, eğitim, alt yapı, tarım ve alternatif gelişme konularında çalışmalar yürütülecektir.
- 21-22 Ocak 2002 tarihinde Tokyo’da Bakanlar düzeyinde gerçekleştirilecek toplantıda ise halen hazırlanmakta olan "Acil Destek Programı" kapsamında ele alınacak konuların finansmanına ilişkin konular gündeme getirilmesi kararına varılmıştır.
- UNDP/Dünya Bankası ve Asya Kalkınma Bankası'nın katkıları ile hazırlanmakta olan bir raporun ilk bulguları heyete sunulacak acil konular hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Buna göre en öncelikli olarak ele alınabilecek konular; gıda yardımı, eğitim hizmetlerinin ele alınması, sağlık alt yapısının geliştirilmesi, tarımsal canlanmanın sağlanması, alt yapının kurulması, kentsel imar çalışmalarının başlatılması, küçük sulama tesisleri kurulması, haşhaş üretiminin kontrol edilmesi, istihdam ve gelir artırıcı faaliyetlerin geliştirilmesi, mayınlı alanların kontrol altına alınıp gerekli temizliklerin tamamlanması ve zorunlu göçe tabi olanların geri dönüşlerinin gerçekleştirilmesidir.

Toplantı’da UNDP, Dünya Bankası, Asya Kalkınma Bankası, ASG, çeşitli ülke ve HDK temsilcileri ile ayrıca görüşmeler yapılmıştır.

Sonuç olarak, GAP İdaresi tarafından Afganistan’ın yeniden imarı konusunda hazırlanan rapor ve dosya başta UNDP ve Dünya Bankası olmak üzere bir çok ülke, HDK ve finans kurumu temsilcilerine iletilmiştir. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti olarak yukarıda acil olarak ele alınacak konuların hemen tümünde yeterli tecrübe ve elemana sahip olan GAP İdaresi’nin çalışmalara katılabileceği belirtilmiştir.

Afganistan'ın yeniden imarı çalışmaları hakkında ülkemizdeki özel sektör temsilcilerinin bilgilendirilmesi amacıyla 27 Aralık 2001 tarihinde Dışişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen toplantıya GAP İdaresi de katılmıştır. Toplantıda, 20 Kasım 2001 tarihinde Washington'da yapılan ilk toplantıdan bugüne kadar olan gelişmeler katılımcılara aktarılarak, özellikle özel sektörün olabilecek faaliyetler hakkındaki görüşleri toplanmıştır. Toplantıda, GAP İdaresi'nin Afganistan'ın yeniden imarı konusunda hazırladığı rapor ve proje dosyası Dışişleri Bakanlığı tarafından tüm katılımcıların dikkatine sunulmuş, GAP İdaresi'nin kamu, HDK ve özel sektör yaklaşımlarıyla önemli görevler üstlenecek kapasitede olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Ocak 2002'de UNDP, Dışişleri Bakanlığı ve GAP İdaresi'nin yaptığı ortak toplantıda GAP İdaresi'nin Afganistan'ın yeniden imarı çalışmaları çerçevesinde hazırladığı proje dosyası, Dışişleri Bakanlığı tarafından resmi bir doküman olarak UNDP'ye sunulmuştur.

DiĞER FAALİYETLER

Ülkemizde su ile ilgili uygulamalarda çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına dağıtılan yetki karmaşası içinde büyük kayıpların olduğu ve açmazlarla karşılaşıldığı bu doğrultuda, TMMOB'un başkanlığında 13-14 Aralık 2001 tarihleri arasında Türkiye'nin ulusal ve uluslararası su sorunlarını bilen kamu temsilcileri, akademisyenler, hukukçular, ordu ve medya mensupları ve milletvekillerinin katılımıyla yapılan beyin fırtınası niteliğindeki çalışma grubu toplantısına, GAP İdaresi'nden de katılım sağlanmıştır.

GAP ULUSLARARASI EĞİTİM PROGRAMLARI

GAP Eğitim Hizmetleri Birimi (EHB) GAP'ta kazanılan deneyimlerin diğer ilgili ülkelerle paylaşılması, GAP Bölgesi'nin teknik kapasitesinin geliştirilmesi ve GAP'ın uluslararası platformlara taşınması hedeflerine yönelik eğitim seminerleri ve çalışma ziyaretleri düzenlemektedir. Ayrıca, GAP Uluslararası Araştırma Geliştirme ve Eğitim Merkezi'ne yönelik çalışmalar yapmakta olan GAP EHB'nin 2001 sonu itibarıyla gerçekleştirmiş olduğu faaliyetler aşağıda verilmektedir.

- 27 Haziran – 1 Temmuz 2000 tarihleri arasında Diyarbakır'da “Kalkınmada Kadın: GAP Deneyimi” konulu bir eğitim semineri düzenlenmiştir. Seminere ağırlıklı olarak hükümet dışı kuruluşlardan olmak üzere, büyükelçiliklerden, üniversitelerden ve özel sektörden toplam 28 kişi katılmıştır. Eğitim seminerinde toplumsal cinsiyet kavramı ele alınmış, GAP İdaresi'nin kadın konulu projesi olan ÇATOM ve diğer sivil toplum projeleri anlatılmış, Mardin ve Batman ÇATOM'lara inceleme gezisi yapılmıştır.
- Eğitimcilerin Eğitimi niteliğinde “Kültürlerarası İletişim” konusunda GAP İdaresi ve Kent Eyalet Üniversitesi işbirliği ile düzenlenen çalıştaylardan ilki Şubat 2001'de, ikincisi ise Haziran 2001'de gerçekleştirilmiştir. Üniversiteler, GAP İdaresi Merkez ve Bölge Müdürlüğü, KHGM, Tarım Reformu Bölge Müdürlüğü'nden katılım sağlanan programların biricisinde 27, ikincisinde ise 18 kişi eğitim almıştır. Bu eğitimlerden yararlanan GAP İdaresi uzmanlarının, 2002 yılı içinde GAP Bölgesi'nde “kültürlerarası iletişim” eğitimi vermeleri planlanmaktadır.
- “GAP'ta İklim Değişikliği ve Hidrolojik Etkileri” konulu uluslararası eğitim semineri Nisan 2001'de, GAP İdaresi ve Kent Eyalet Üniversitesi işbirliği ile Şanlıurfa'da gerçekleştirilmiştir. Seminere Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Harran Üniversitesi, Koç-

Ata Şirketi, Çevre Bakanlığı, Şırnak Tarım İl Müdürlüğü, GAP İdaresi, Hacettepe Üniversitesi, Irak Büyükelçiliği temsilcilerinden oluşan 20 kişilik bir grup katılmıştır.

- “Havza Yönetimi” konulu uluslararası eğitim programı, Nisan 2001’de GAP İdaresi, Portland Eyalet Üniversitesi ve Ege Serbest Bölge A.Ş. (ESBAŞ) işbirliği ile İzmir’de gerçekleştirilmiştir. Bu programa GAP İdaresi, İstanbul Teknik Üniversitesi, DSİ Genel Müdürlüğü, DPT Müsteşarlığı, Ege, Çukurova ve Dicle Üniversiteleri, KHGM, Orman Bakanlığı, TEMA Vakfı, ESBAŞ, Bangladeş Halk Cumhuriyeti Su Kaynakları Bakanlığı, Portland Üniversitesi ve ÇEKÜL Vakfı’ndan toplam 20 kişi katılmıştır.
- “Doğu Akdeniz’de Su: Suya Dayalı Kalkınma Projelerinin İnsani ve Sosyal Boyutları” atölye çalışması Mayıs 2001’de Şanlıurfa’da gerçekleştirilmiştir. Katılımcı sayısının 30 kişi olduğu bu program GAP İdaresi, Doğu Akdeniz Üniversitesi ve Uluslararası Kalkınma Araştırma Merkezi (IDRC)-Kanada işbirliği ile düzenlenmiştir.
- “Su Yöneticileri İçin Katılımcılık ve Çatışma Yönetimi” semineri GAP İdaresi ve GAP’a hizmet veren diğer kamu kurumlarının katılımı (20 kişi) ile Mart 2001’de Ankara’da yapılmıştır. Semineri ABD Army Corps of Engineers kurumundan Jeremy Delli Priscoli vermiştir.
- Mısır Sulama Bakanlığı’ndan 3 grup için “Katılımcı Sulama Yönetimi: GAP Deneyimleri” konulu çalışma seyahati düzenlenmiştir. Bunlardan ilki 25 Eylül – 5 Ekim 2001 tarihleri arasında, 10 kişilik grup için ise 12-22 Kasım 2001 tarihlerinde Şanlıurfa’da gerçekleştirilmiştir.
- Çin Toprak ve Kaynak Bakanlığı yetkililerine “Yeniden İskan: GAP Deneyimleri” konulu çalışma ziyareti 25 Ekim – 2 Kasım tarihleri arasında GAP Zeugma Eğitim Merkezi’nde düzenlenmiştir. Asya Kalkınma Bankası’nın sponsor olduğu programa Asya Kalkınma Bankası’ndan 2, Çin Toprak ve Kaynak Bakanlığı’ndan 5 temsilci katılmıştır.
- GAP İdaresi ve Tarımsal Sulama Teknoloji ve Araştırma Programı (IPTRID) işbirliği çerçevesinde Ekim 2001’de GAP Bölgesi’nde “sulama yönetimi” konusunda araştırma ve geliştirme ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik bir çalışma yapılmıştır. Çalışmaya GAP İdaresi’nden 3, IPTRID’den 6 ve IAMBari’den 1 uzman katılmıştır.

5. GAP İDARESİ'NİN TANITIM ETKİNLİKLERİ

GAP İdaresi, GAP hakkında bilgi almak ve proje çalışmalarını yerinde görmek amacıyla, GAP Bölgesi'ni ve GAP İdaresi Başkanlığı'nı ziyaret eden basın-yayın kuruluşları, iş adamları, üniversiteler, meslek kuruluşları gibi çevrelerden çok sayıda yerli ve yabancı konuğa rehberlik, bilgilendirme ve diğer hususlarda yardımlarda bulunmaktadır. 2001 yılı süresince de Bölge'ye çok sayıda yerli/yabancı gazeteci, yatırımcı, bilim adamı ve devlet adamının ziyareti gerçekleşmiş ve birçok yerli ve yabancı heyete GAP hakkında brifing verilmiştir.

GAP İdaresi dış tanıtım faaliyetlerine özel bir önem ve ağırlık vermektedir. Öte yandan Proje'nin ülkemiz insanına ve özellikle bu yöreye yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı iş çevrelerine yönelik tanıtımı da aynı doğrultuda devam etmektedir.

Ziyaretler

2000 yılında Bölge'yi toplam 257 grup ziyaret etmiştir. Bu grupların 129'u yabancı, 128'i ise yerli heyetlerdir. Bu gruplardan 71'i basın-yayın kuruluşu, 98'i yabancı misyon, üniversiteler, eğitim kuruluşları, Büyükelçiler ve sanayiciler, 88'i yerli kamu kuruluş yetkilileri, üniversiteler, eğitim kuruluşları, sanayici ve işadamlarıdır.

GAP İdaresi'ni ve GAP Bölgesi'ni Ocak 2001-Aralık 2001 tarihleri arasında ziyaret eden belli başlı konuklar aşağıda sunulmaktadır:

Şubat 2001 - Hollanda Tarımsal Yatırımlar Danışmanlık Firması DLV Agriconsult Başkanı Mr.Willem Tacken ve yardımcısı, Türkiye-Hollanda VI. Dönem Karma Ekonomik Komisyonu (KEK) Toplantısı'na katılan Hollanda heyeti, İtalyan Gazeteci Francesco Guarino, Kent State Üniversitesi'nden Dr. Kennth Cushsner ve Ms. Linda Robertson

Mart 2001 - Anakültür Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar, Yayıncılık ve Üretim Kooperatifi'nden oluşan bir heyet, Hollanda Büyükelçiliği Tarım Müşaviri Gerard TERBERG, Almanya'nın en büyük Konut Yapım Çalışma Grubu (Arbeitsgemeinschaft Grosser Wohnungsunternehmen - AGW) yetkililerinden üç kişilik bir heyet, Dünya Su Konseyi (World Water Council-WWC) Guvernörler Heyeti, Türkiye Bilişim Vakfı Yönetim Kurulu

Nisan 2001 - Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) yeralan GAP Araştırma ve Uygulama Merkezi'nden 10 kişilik bir heyet, Almanya Milletvekili Josef Hollerith, Kocatepe Rotary Klüp üyeleri, 1961 Mülkiye Mezunlarından 60 kişilik heyet, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü öğretim görevlileri ve son sınıf öğrencilerinden bir grup

Mayıs 2001 - Yeni Zelanda Büyükelçisi Alan Cook ve eşi, İtalya-Naples Oriental Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nden Prof. Rene G. Maury, Dışişleri Bakanlığı üst düzey yetkilileri, İsrail günlük ekonomi gazetesi Globus'un muhabiri Levi Morav

Haziran 2001 - TCDD tarafından düzenlenen GAP Turu katılımcıları, İngiliz Savunma Ateşesi Kim Winfield ve eşi, Stuttgart Üniversitesi İnşaat Fakültesi Çevre ve Su Yapıları öğretim üyesi ve öğrencilerinden bir grup, Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet Sezer ve beraberindeki heyet, Kıbrıs Türk Mücahitler Derneği üyelerinden oluşan 40 kişilik bir heyet, Fatsa Ticaret ve Sanayi Odası üyesi iş adamları, Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi'nin Yönetim Kurulu mensupları ve üyelerinden oluşan 25 kişilik heyet, Alman Televizyonu ZDF'nin Türkiye Temsilcisi Manfred Bainsczyk ve beraberindeki heyet, Garanti Yatırım Menkul Kıymetler A.Ş. Londra Bürosu temsilcisi David Edgerly ve beraberindeki heyet, Olgunlaşma Enstitüsü ve Kız Meslek Lisesi öğretmen ve teknisyenlerinden oluşan heyet

Temmuz 2001 - Türkiye'de yerleşik Reuters Haber Ajansı Muhabiri Steve Bryant

Ağustos 2001 - Danimarka'nın günlük gazetelerinden Politiken'in Dış Politika Editörü Herbert Pundik'in başkanlığında Danimarka Gazeteciler Cemiyeti üyelerinden oluşan 26 kişilik heyet, Suriye Sulama Bakanı Taha al-Atrash başkanlığında 6 kişiden oluşan Suriye Heyeti, Avusturyalı tarih ve coğrafya öğretmenlerinden oluşan 29 kişilik heyet

Eylül 2001 - Cenevre'de yayımlanan günlük Le Temps gazetesi muhabiri Aude Marcowitch, Türkiye'de görev yapan yabancı büyükelçiler, eş ve temsilcilerinden oluşan heyet, TCDD tarafından düzenlenen GAP Turu katılımcıları, İngiltere Royal Collage Savunma Bölümü öğrencilerinden oluşan 13 kişilik bir heyet, Alman gazetelerinin ekonomi ve dış politika konularındaki redaktörlerinden oluşan 23 kişilik heyet, İstanbul Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden oluşan 20 kişilik heyet

Ekim 2001 - Atatürk biyografisinin yazarı Dr. Andrew Mango, Saksonya Eyaleti Parlamentosu Avrupa İşleri Komisyon Başkanı Peter Adler'in başkanlığında 18 kişilik heyet, Avustralya Büyükelçisi Jonathan Philp ve beraberindeki heyet, Japon Elektrik Enerjisi İnşaat Mühendisliği Birliği (JEPCEA) uzmanlarından oluşan 24 kişilik bir heyet

Kasım 2001 - Friedrich und Isabel Vogel Vakfı'nın 2001 yılı "Ekonomi Gazetecileri Teşvik Ödülü" sahibi, Financial Times Deutschland gazetesi muhabiri Karin Finkenzeller'in.

Aralık 2001 - BBC-4 televizyon kanalından arkeolog-yazar ve yapımcı Gaia Servadio, belgesel yönetmeni Kriss Russman, kameraman Daniel Nıssım ve ses teknisyeni Ian Macpherson'dan oluşan 4 kişiden oluşan heyet.

Tanıtım-Eğitim Faaliyetleri

Haziran 2000 - Aralık 2001 tarihleri arasında tanıtım ve eğitim amaçlı olarak GAP İdaresi'nce yurtiçi ve yurtdışında gerçekleştirilen veya GAP İdaresi'nin katılımcı olarak bulunduğu faaliyetler aşağıda sunulmuştur.

Yurtiçi ve Yurtdışı Tanıtım Amaçlı Faaliyetler

- 24 Haziran 2000 Ahmet Kanneci gitar konseri (Halfeti-Şanlıurfa)
- 05 Ağustos 2000 Umud 2000 kapsamında Procter&Gamble ve TEGEV ile birlikte basın toplantısı (Mardin-Dargeçit)
- 23 Eylül 2000 GAP İdaresi, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi, DSİ Genel Müdürlüğü Valiliği ile birlikte gerçekleştirilen “Altıncı Atatürk Barajı Su Sporları Şöleni” (Şanlıurfa)
- 12 Ekim 2000 Ziraat Mühendisleri Odası ve GAP İdaresi'nin ortaklaşa düzenlediği “Dünü, Bugünü ve Geleceği ile GAP” konferansı (Ankara)
- 27 Ekim 2000 Academy International tarafından düzenlenen “İnsan Kaynakları Türkiye Buluşması-3 konferansı” (Ankara)
- 2-5 Kasım 2000 Helsinki Yurttaşlar Derneği'nin ve Avrupa Birliği tarafından düzenlenen “Daha Geniş Bir Avrupa: Modrenleşme ve Çoğulculuk” toplantısı (İstanbul)
- 7-10 Aralık 2000 Tarım ve Köyişleri ile Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TÜYAP, CİNETARIM, TÜRK-TED, TARMAKBİR, Türkiye Yem Sanayicileri Birliği, TİSİT ve GAP İdaresi tarafından düzenlenen “AGROTÜRK 2000 1.Avrasya Uluslararası Tarım Fuarı” (İstanbul)
- 3-5 Ocak 2001 Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kalkınma Planı çalışmaları kapsamında ulusal ve uluslararası deneyimleri almak ve değerlendirmek amacıyla düzenlenen uluslararası arama toplantısı (Antalya)
- 8-9 Ocak 2001 TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası tarafından düzenlenen “Her Yönüyle GAP” konulu sempozyum (Ankara)
- 12-15 Ocak 2001 Dünya Su Konseyi Büro ve Yönetim Kurulu Toplantıları (Kahire-Mısır)
- 06 Şubat 2001 DPT Müsteşarlığı'na verilen “Planlamadan Uygulamaya Güneydoğu Anadolu Projesi: Durum, Sorunlar ve Fırsatlar” konulu brifing
- 7-9 Şubat 2001 Wilton Park Ajans'ın işbirliği ile organize edilen konferansta GAP ile ilgili bilgi (İngiltere)
- 19-23 Şubat 2001 “İstanbul + 5” özel oturumuna hazırlık amacıyla düzenlenen II. Hazırlık Komitesi Toplantısı (Nairobi+Kenya)
- 19-23 Şubat 2001 GAP İdaresi ve Kent Eyalet Üniversitesi işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen “İletişim Semineri” (Şanlıurfa)
- 3-11 Mart 2001 Dünya Kadınlar Günü-5. Sevgi Şöleni (Eğil, Cizre, Uludere-Şırnak)
- 16 Mart 2001 Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası'nın Ege Üniversitesi ile ortaklaşa düzenlediği “Dünü, Bugünü ve Geleceği ile GAP” konulu konferans (İzmir)
- 18-24 Mart 2001 Dünya Su Konseyi (Wold Water Council-WWC) Governörler Heyeti, 10. Toplantısı (İstanbul), Dünya Su Günü kutlamaları (Ankara), su ile ilgili konferans) Şanlıurfa
- 26-27 Mart 2001 Türk-Amerikan İş Konseyi Toplantısı (Washington D.C.-ABD)
- 24-26 Nisan 2001 GAP İdaresi, Ege Serbest Bölge Kurucu ve İşletici A.Ş. ve Portland Eyalet Üniversitesi işbirliğiyle “Havza Yönetimi” konulu uluslararası eğitim semineri (İzmir)
- 2-4 Mayıs 2001 “Doğu Akdeniz'de Su: Bölgesel Kalkınma Projelerinde Sosyal Kapital” konulu konferans (Şanlıurfa)
- 3-8 Mayıs 2001 10. Okullararası GAP Konulu resim, şiir, kompozisyon yarışması (Ankara)

- 07 Mayıs 2001 “Gençten Gence Sosyal Gelişim Projesi’nin Birleşmiş Milletler Kalkınma Teşkilatı’nın ve İsviçre Hükümeti’nin katkıları ile diğer GAP illerinde de uygulamaya başlanması nedeniyle düzenlenen basın toplantısı (Ankara)
- 12 Mayıs 2001 Halfeti’li dünyaca ünlü gitarist Ahmet Kannece ve klarnetçi Ekrem Özkan konser (Halfeti Kannece Konağı)
- 12 Mayıs 2001 TMMOB tarafından düzenlenen “GAP” konulu sempozyum
- 23-27 Mayıs 2001 Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı’nda “GAP’ta turizm potansiyeli” konulu panel (İstanbul)
- 1-4 Haziran 2001 3. Dünya Su Formu’na hazırlık amacıyla yapılan “Kick off” toplantısında GAP sunuşu (Kyoto-Japonya)
- 5-7 Haziran 2001 Moshe Dayan Center for Middle Eastern&African Studies tarafından düzenlenen GAP Paneli (Tel-Aviv)
- 21 Haziran 2001 GAP İdaresi tarafından bastırılan “Geçmişten Günümüze Bir Köprüdür Zeugma” adlı kitabın tanıtımı (İstanbul)
- 27-29 Haziran 2001 Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından düzenlenen III.Ulusal Hidroloji Kongresi’nde “GAP Bölgesi’nde Tarımsal Açından Kuraklık Analizi” konulu bildiri (İzmir)
- 18-22 Temmuz 2001 GAP İdaresi Heyeti’nin Sulama Bakanlığı’nın davetlisi olarak Suriye’yi ziyareti
- 12-19 Ağustos 2001 Stockholm Su Sempozyumu (İsveç)
- 26-31 Ağustos 2001 GAP İdaresi ve Bari Akdeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü (CIHEAM-IAMB) arasında bir mutabakat zaptı imzalanmıştır.
- 04-10 Eylül 2001 Dünya Su Konseyi’nin (WWV) “25. Büro” toplantısı (Marsilya-Fransa)
- 17-22 Eylül 2001 7. Uluslararası Atatürk Barajı Su Sporları Şoleni

Brifingler

- 26 Nisan 2001 Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı Başkan Yardımcılar, üyeleri, Kanada Büyükelçisi ve DSİ yetkilileri
- 17 Mayıs 2001 Dışişleri Akademisi katılımcıları
- 11 Haziran 2001 Hollanda Tarım, Doğa Yönetimi ve Balıkçılık Bakanı Laurens Jan Brinkhorst ve eşi, beraberindeki resmi ve özel sektör yetkililerinden oluşan bir heyet
- 13 Haziran 2001 ABD’nin çeşitli üniversitelerinde çalışan 20 profesörden oluşan, kar gözetmeyen bir eğitim konseyi olan CIEE (Council on International Educational Exchange)
- 13 Haziran 2001 Norveç Büyükelçisi ve beraberindeki heyet
- 14 Haziran 2001 Türk-Amerikan Dernekleri Asamblesi’nin Yönetim Kurulu Üyeleri
- 19 Haziran 2001 KİT komisyonu üyeleri
- 27 Haziran 2001 Milli Güvenlik Akademisi personeli
- 10 Temmuz 2001 Loma Linda Halk Sağlığı Üniversitesi, Uluslararası Halk Sağlığı Bölümü’nden, California ABD’den gelen 3 profesör ve 12 yüksek lisans öğrencisinden oluşan akademik gruptan oluşan heyet
- 08 Ekim 2001 Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Raportörü
- 15 Ekim 2001 Japon Elektrik Enerjisi İnşaat Mühendisliği Birliği (JEPCEA) uzmanlarından oluşan bir heyet